Ἔτος Α΄ Ἰούλιος 1912

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚ

ΜΕΤΑ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΦΩΝΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗι ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΙΚΗι ΠΑΡΑΣΗΜΑΝΤΙΚΗι ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ

ΤΗι ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑι ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α΄ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΑ

Περὶ τῆς ἐν Ἀνατολῇ Μουσικῆς μεταρρυθμίσεως (B. Ducoudray). — **Τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ δράματα καὶ ἡ μελοποιΐα τῶν χορικῶν.** — **Ἡ ἑορτὴ τῶν αὐλῶν ἐν Βιθυνίᾳ** μετὰ δύο εἰκόνων (Ἀνταπόκρισις). — **Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ Σχολὴ Φαναρίου.** — **Πραγματεία περὶ τῶν προσόντων τοῦ καλοῦ ψάλτου** (ἐκ χειρογράφου τῆς ΙΕ΄ ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τοῦ Λαμπαδαρίου τῆς Ἁγίας Σοφίας Μανουὴλ Δούκα τοῦ Χρυσάφη). — **Ἡ ἑλληνικὴ μουσικὴ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς** (Γ. Δ. Παπαγεωργίου). — **Ἀσματολογικὰ** μετὰ εἰκόνος. — **Ἡ σχολικὴ μουσικὴ καὶ τὰ ἐπιδεικτικὰ σχολικὰ ἄσματα.** — **Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου** (Μουσικὴ ἀλληγορία). — **Ἡ ἐναρμόνισις τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς.** — **Παγκόσμιος μουσικὴ ἐπιθεώρησις.** — **Ἡ Μουσικὴ ἀνὰ τὸν Ἑλληνισμόν** (ἐγχώρια, ἐπαρχίαι, ἔξω ἑλληνισμός). — **Ἡ φιλαρμονικὴ «Ὀρφεὺς» τῆς Ραιδεστοῦ** μετὰ εἰκόνος. — **Ἡ μουσικὴ ἀνὰ τοὺς συνοίκους λαούς** (ἡ ἁρμονικὴ πολυφωνία τῶν ἀρμενικῶν ἐκκλ. ἀσμάτων). — **Νέα βιβλία.**

Β΄ ΑΣΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

«Οὐκ ἐλάτρευσαν» (ἀργὸν ἐκκλησιαστικὸν ἄσμα). — **Ἡ τυφλὴ ἀνθρώπωλις** (Μονῳδία). — **Μονῳδία θρηνώδης τοῦ Σουλτὰν Σελὴμ τοῦ Γ΄** (1789—1808) ὑπὸ Γ. Μπέτσου. — **Ὁ Γέρο-Δῆμος** (Δημοτικὸν μέλος τοῦ Π. Καρρέρη ἐν ἐκκλησ. παρασημαντικῇ). — **Ἀνοίξατε τὸν κλῆδονα** (Δημώδης μελῳδία). — **Πλησιέστερόν σοι, Θεέ μου** (ἐκ τῶν ἀσμάτων τοῦ «Τιτανικοῦ» ἐν ἐκκλ. παρασημαντικῇ). — **«Οὐκ ἐλάτρευσαν»** (σύντομον ἐκκλησ. ἄσμα μετὰ πολυφώνου ἁρμονικῆς περιβολῆς τοῦ Ducoudray). — **Ὁ ἐραστὴς καὶ ἡ ἠχώ** (δι' ἄσμα καὶ κλειδοκύμβαλον ὑπὸ Solem Hap). — **Ὕμνος πρὸς τὴν ἐργασίαν** (ἄσμα τρίφωνον ὑπὸ Ἀντ. Καλαματιανοῦ). — **Ὁ Γέρο-Δῆμος** (δι' ἄσμα καὶ κλειδοκύμβαλον ὑπὸ Π. Καρρέρη). — **Δὲν προσεύχεσθε** (Ἄσμα γαλλικὸν μετὰ συνοδείας κλειδοκυμβάλου ὑπὸ Γ. Μπιζέ). — **Ὁ ξενητεμμένος** (ἄσμα τρίφωνον ὑπὸ Ι. Πρωΐου).

Συνδρομὴ ἐτησία· Ἐσωτερικοῦ Γρ. 60. Ἐξωτερικοῦ Φρ. 15.

Τὸ φυλλάδιον 5 Γρόσια. ***Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις 6 Γρόσια.***

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ ΑΔΕΛΦΩΝ ΓΕΡΑΡΔΩΝ

1912

Ar36e-19120700-01

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΝΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

πρὸς τὸ παρὸν ἅπαξ τοῦ μηνὸς μετὰ 16—32 σελίδων.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

ΘΥΝΣΙΣ — ΓΡΑΦΕΙΑ

ὁδὸς Ἀχίρ, Ἀριθμ. 41. — Ἐν Γαλατᾷ, Ἰσμυρλόγλου Χάν, Ἀριθ. 12—13.

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

..... *Γρόσια 60.* | *Ἐξωτερικοῦ* ..... *Φράγκα 15.*

φυλλαδίου ἐν Κων/πόλει Γρ. 5, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις γρ. 6, ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Φρ. 1,50.

συνδρομαί, ἀρχόμεναι ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους, προπληρώνονται ἀπέναντι ἀποδείξεως, φερούσης τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Διευθυντοῦ καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ Περιοδικοῦ. — Τὸ τίμημα τῆς συνδρομῆς τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἐξωτερικῷ συνδρομητῶν ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομικῆς ἢ τραπεζικῆς ἐπιταγῆς πρὸς τὸν Διευθυντὴν (Ὁδὸς Ἀχίρ, ἀρ. 41).

ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ — COLLABORATEURS (Grecs et étrangers) ;

ΕΛΛΗΝΕΣ — † Ὁ Θεοφιλ. Παμφίλου **Μελισσηνός.** — **Κλ. Κ. Ἀρτεμίδης,** καθηγητὴς τῆς μουσικῆς ἐν Κύπρῳ. — **Κ. Σ. Βουτυρᾶς,** συνδιευθυντὴς «Νεολόγου» Κωνσταντινουπόλεως. — **Ἀνδρ. Καβαφάκης,** ἀρχισυντάκτης «Ἀμερολήπτου» Κωνσταντινουπόλεως. — **Μ. Καλβοκορέσης,** μουσικολόγος ἐν Παρισίοις. — **Γ. Λαμπάκης,** γραμματεὺς τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης Ὄλγας καὶ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας. — **Δ. Λαυράγκας,** διευθυντὴς τοῦ ἑλληνικοῦ Μελοδράματος — **Ἀν. Μάλτος,** φιλόλογος καὶ μουσικὸς ἐν Ὀδησσῷ. — **Κ. Μακρίδης,** διευθυντὴς τοῦ σατυρικοῦ «Ἐμπρὸς» Κωνσταντινουπόλεως. — **Γ. Ξαγθόπουλος,** μουσικὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει. — **Γ. Οἰκονομίδης,** ἀρχισυντάκτης τοῦ «Ταχυδρόμου» Κωνσταντινουπόλεως. — **Κόρινν Παλαιολόγου,** πτυχιοῦχος τοῦ Ὠδείου Βιέννης. — **Ν. Σαλόπουλος,** Γ. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Σικάγῳ. — **Γ. Τσοκόπουλος,** λόγιος ἐν Ἀθήναις κλπ.

ΞΕΝΟΙ — **Bourdon A.,** Γάλλος μελοποιὸς καὶ μουσικολόγος, μέλος τῆς Ἀκαδημείας τῆς Φουένης. — **Bürchner L.,** ἑλληνομαθὴς καθηγητὴς ἐν Μονάχῳ καὶ μουσικολόγος. — **Kandjian Karnik,** Ἀρμένιος καθηγητὴς καὶ ἀρχιμουσικὸς τοῦ ἐν Πέραν κεντρικοῦ ἀρμενικοῦ ναοῦ. — **Christoff Dobri,** Βούλγαρος καθηγητὴς τῆς μουσικῆς ἐν Σόφια. — **Lombardi A.,** Ἰταλὸς μελοποιὸς καὶ μουσικολόγος, μέλος πολλῶν τῆς Δύσεως Ἀκαδημειῶν. — **Makhroff Nicolas,** Ρῶσσος μουσικολόγος, διδάκτωρ τῆς Θεολογίας. — **Romagnoli Ettore,** Ἰταλὸς μουσικολόγος, καθηγητὴς Πανεπιστημίου. — **Schmid Andreas,** Μουσικολόγος καθηγητὴς τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου. — **Reouf Yakta,** Τοῦρκος μουσικολόγος ἐν Κων/πόλει.

1re Année. — N° 7. Constantinople Juillet 1912

LA MUSIQUE

REVUE MUSICALE ET LITTÉRAIRE ILLUSTRÉE

avec le concours de collaborateurs grecs et étrangers.

I Partie. — Études musicales et littéraires sur la musique grecque, orientale et internationale.

II Partie. — Morceaux originaux de musique vocale et instrumentale grecs, orientaux et internationaux en notation ecclésiastique grecque (Byzantine) et européenne.

Directeur et propriétaire : G. D. PACHTIKOS, philologue et musicien.

ABONNEMENT :

Constantinople et provinces : Piastres 60. | Étranger ..... Francs 15.

Le Numéro : Piastres 5. — Provinces Ptres 6. — Étranger : Francs 1,50.

Les abonnements partent du 1er Janvier et le montant doit être adressé à Mr **G. D. Pachtikos** (Rue Ahir, N° 41).

La «Musique» paraitra pour le moment une fois par mois sur 16 à 32 pages.

Adresse { **Direction :** Péra, Rue Ahir, N° 41. **Bureaux :** Galata, Ismyrloglou Han, N° 12—13.

Ἔτος Α' ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, Ἰούλιος 1912 Τεῦχος 7ον

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕΤΑ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΦΩΝΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΠΑΡΑΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ

ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΝΑΤΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ

Ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ συγγράμματος «Etudes sur la musique ecclésiastique grecque» (Paris 1887) τοῦ ἀειμνήστου γάλλου μουσικολόγου L. A. Bourgault-Ducoudray.

Τὸ ζήτημα τῆς καλῆς ἐκτελέσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων πάντοτε ζωηρῶς καὶ συμπαθῶς προσελκύει τὴν προσοχὴν τῶν ἐνδιαφερομένων περὶ τῆς μελλούσης τύχης τῆς ἱερᾶς ἡμῶν τέχνης. Ἔχομεν τὴν μελῳδικωτέραν καὶ ἐκφραστικωτέραν ἐθνικὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν τῆς ὑφηλίου, τὴν ἐκ σοφῆς προγονικῆς κληρονομίας εἰς ἡμᾶς περιελθοῦσαν. Ἔχομεν τὴν πλουσιωτέραν εἰς Ἦχους καὶ εἰς ρυθμοὺς ποικιλίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων. Ἀλλὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς μουσικὸν κάλλος καὶ ἡ ὑψηλὴ θρησκευτικὴ αὐτῆς ἔκφρασις σχεδὸν ἐκμηδενίζεται ἐκ τῆς κακῆς καὶ ἀτέχνου ἐκτελέσεως. Ἕνεκα δὲ τούτου καὶ οἱ ἀδαεῖς τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς κατηγοροῦσιν αὐτὴν ὡς ρινόφωνον, μονότονον, ἀσιατικήν, βάρβαρον καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἀλλ' ἂς ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἱερὰ ἡμῶν τέχνη οὔτε ρινόφωνος εἶνε, οὔτε μονότονος, ἀλλ' οὔτε καὶ βάρβαρος, μόνον δὲ ὑπὸ κακοτέχνων ἐκτελεστῶν παρουσιάζεται ὡς τοιαύτη, πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν πιστῶν ἐμφαινομένη ὑπὸ τὴν πλέον ἄτεχνον καὶ πενιχρὰν αὐτῆς μορφήν. Ἡ «*Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ Σχολὴ*» τοῦ Φαναρίου ἠδύνατο βεβαίως νὰ μορφώσῃ μίαν νέαν εὐπαιδεύτων ἱεροψαλτῶν γενεάν, ἀλλ' ἐν αὐτῇ ὑπεισέδυσαν δυστυχῶς οὐχὶ οἱ εὐμαθέστεροι καὶ καταλληλότεροι, ἀλλ' οἱ ἐπιτηδειότεροι. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ γραμμικὴ παρασημαντική, ἐν ᾗ περιλαμβάνεται ἡ σύγχρονος μουσικὴ ἐπιστήμη καὶ παραγωγή, ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ διανοίξῃ νέας γνώσεις καὶ νέους μουσικοὺς ὁρίζοντας, καὶ αὐτή, λέγομεν, ἡ διεθνὴς γραφή, εἶνε ἀποκεκλεισμένη τῶν θυρῶν τῆς Μουσικῆς Σχολῆς. Οὕτω λοιπὸν ἐχόντων τῶν πραγμάτων τὸ ἄτοπον ἐξακολουθεῖ γινόμενον. Ἀλλὰ κατὰ τί πταίει ἡ ἀτυχὴς τῶν Πατέρων ἡμῶν τέχνη, ἂν ὑπὸ κακοτέχνων ἐκτελεστῶν παρουσιάζεται ὑπὸ τὴν πλέον πενιχρὰν αὐτῆς ὄψιν; Μονοτόνους, ἀτέχνους, καὶ βαρβάρους θ' ἀπεκαλοῦμεν καὶ τὰς ραψῳδίας τοῦ Ὁμήρου ἢ τὰς τραγῳδίας, φέρ' εἰπεῖν, τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους, ἂν αὗται ὑπὸ ἀμαθῶν ἑρμηνευτῶν ἀτελῶς παρουσιάζοντο πρὸς ἡμᾶς; Οὐχὶ βεβαίως, μυριάκις οὐχί. Ὁμολογοῦμεν ὅτι ἐξαιρέσεις ὑπάρχουσι καὶ παρ' ἡμῖν, ἀλλ' αὗται δυστυχῶς εἶνε σπανιώτατοι. Ὅθεν ἀνάγκη ἐπείγουσα, ὅπως ἡ ἔντεχνος καὶ εὐπρεπὴς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων ἐκτέλεσις γενικευθῇ καὶ παρ' ἡμῖν, τιθεμένων τῶν πρὸς τοῦτο ὑγιῶν τεχνικῶν βάσεων. Ἡ κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ δημοσιευμένη κατωτέρω πραγματεία τοῦ ἀειμνήστου L. A. Bourgault-Ducoudray, ὄντως σοφοῦ γάλλου καθηγητοῦ, ἀποτελεῖ πολύτιμον συμβολὴν πρὸς τὸ μέγα τῆς ἀνορθώσεως τῆς ἱερᾶς ἡμῶν τέχνης ἔργον. «*Τὰ πάντα δοκιμάζετε καὶ τὸ καλὸν κατέχετε*» λέγει ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος. Τὸ ἡμέτερον περιοδικόν, τοῦ ὁποίου ἕνα τῶν ἀκλονήτων στύλων ἀποτελεῖ καὶ ἡ πάτριος ἱερὰ τέχνη, εὐχαρίστως δημοσιεύει τὴν πραγματείαν ταύτην, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι γενναίας συμβολῆς εἰς τὸ μέγα καὶ θεάρεστον τῆς ἀνορθώσεως ἔργον.

*

65. Εἴπομεν ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τῆς παρούσης μελέτης εἰς ὁποίαν πλήρους παρακμῆς κατάστασιν περιέστη ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ὑπό τε τὴν θεωρητικὴν καὶ τὴν πρακτικὴν ἔποψιν. Ἐν τούτοις φρονοῦμεν ὅτι δὲν θὰ ἦτο φρόνιμον νὰ καταστραφῇ ἡ μουσικὴ αὕτη.

Διότι ἀποτελεῖ ἐθνικὴν κληρονομίαν καὶ ἀντιπροσωπεύει θρησκευτικὴν ἅμα καὶ πολιτικὴν παράδοσιν.

Διότι εἶνε ἀδύνατον ν' ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς ρωσσικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, τέχνης ἀκριβοῦς μέν, ἀλλ' ἐστερημένης ἰδίου χαρακτῆρος.

Διότι ἡ θρησκευτικὴ μουσική, *μετερρυθμισμένη καὶ βελτιωμένη*, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρία πρὸς δημιουργίαν μουσικῆς γλώσσης πρωτοτύπου καὶ ἀληθῶς ἰδιαζούσης εἰς τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐν πρώτοις δέον νὰ μεταρρυθμισθῇ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ᾆσμα *ἐν τῇ ἐκτελέσει αὐτοῦ*. Ἐφ' ὅσον ἀκούονται ψάλται ρινόφωνοι, διὰ φωνῆς τρομώδους καὶ βληχα-

Ar3Ge_1912070-01

ζούσης ψάλλοντες, καὶ χορὸς παίδων ὡρυομένων καὶ ὑλακτούντων, δὲν εἶνε ἄπορον ἂν οἱ παριστάμενοι ἐμφορῶνται ὑπὸ δυσαρεσκείας καὶ ἀπογοητεύσεως, ἂν μὴ ὦσιν ὅλως ἄγευστοι μορφώσεως καὶ μουσικοῦ αἰσθήματος. Ὑπῆρξε μακαρία τις ἐποχή, καθ' ἣν τὸ ὡραῖον τῆς μουσικῆς ἰδεῶδες συνέκειτο διὰ τοὺς ἀνατολίτας εἰς τὸ γινώσκειν νὰ ψάλλωσιν ἐρρίνως. Σήμερον ἡ τῆς εὐρωπαϊκῆς καλαισθησίας ἐπικράτησις ἀποκρούει τὸν ἀλλόκοτον τρόπον τοῦ ψάλλειν ὡς τι τερατῶδες καὶ ἀπαιτεῖ ἐντόνως φυσικήν τινα φωνητικὴν ἔκφρασιν.[1] Ἡ κατάχρησις τῶν πρὸς χαριεντισμὸν φθόγγων, ἡ μεταμορφοῦσα τὰς ἐκφραστικωτάτας τῶν μελῳδιῶν, ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξαφανισθῇ εὐκόλως· τὸ σημερινὸν ὕφος θὰ ἠδύνατο ἐπωφελῶς ν' ἀντικατασταθῇ δι' ἐκτελέσεως ἁπλουστέρας, εὐρυτέρας καὶ τῶν πολλῶν ἀπηλλαγμένης ἐπανθημάτων.[1] Ἐν τέλει δὲ καὶ κυρίως ἀπαιτεῖται *ὀρθὴ ἐκτέλεσις*. Δυστυχῶς ἡ χρῆσις τῶν διαστημάτων, τῶν *τριτημορίων* καὶ *τεταρτημορίων* τοῦ τόνου προστίθησιν ἀνυπέρβλητον δυσκολίαν εἰς τὴν διερμήνευσιν μουσικῆς, ἐν ᾗ οὐδενὸς γίνεται ὀργάνου χρῆσις.

Ἐννοεῖται δ' ὅτι, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι διερμηνεῖς αὐτῆς, ὧν αἱ φωναὶ εἰσιν ἀκαλλιέργητοι καὶ παρ' οἷς ἡ τριβὴ καὶ ἡ πεῖρα ἀναπληροῦσι τὴν ἀληθῆ τῆς μουσικῆς γραφῆς καὶ θεωρίας γνῶσιν, οὐδεὶς δικαιοῦται ν' ἀναμένῃ βελτίωσιν ἐν τῷ ψάλλειν, *οἱαδήποτε ἄλλως τε κἂν ἤθελεν ἐπενεχθῇ ἐν αὐτῇ τῇ μουσικῇ μεταρρύθμισις*.

66. Φρονοῦσί τινες ὅτι ἡ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ μεταρρύθμισις δέον νὰ τελεσθῇ διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν ἀληθῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἐρρύθμιζον τὸ βυζαντινὸν ᾆσμα κατὰ τὴν γένεσιν αὐτοῦ. Ἡ ἀληθὴς γνῶσις τοῦ παρελθόντος ἀποβαίνει πάντοτε διδακτικὴ καὶ ὠφέλιμος ἀναμφιβόλως, καὶ μάλιστα προκειμένου περὶ μεταρρυθμίσεως μουσικῆς θεωρίας οὕτω παλαιᾶς. Ἀλλὰ θὰ ἐθαυμαλίζετο ὑπὸ ματαίας ἐλπίδος ὁ ἀξιῶν νὰ λύσῃ τὸ ἐκκρεμὲς ζήτημα διὰ στοιχείου *καθαρῶς ἀρχαιολογικοῦ*. Ἡ ἀρχαιολογία καὶ θαυματουργὸς ἂν ἀποβῇ ἀδυνατεῖ νὰ δώσῃ αὐτὴ καὶ μόνη εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν ὅ,τι αὐτῷ νῦν ἀναγκαιοῖ. Ὁ Ἑλληνισμὸς χρήζει μουσικῆς *ζώσης* καὶ οὐχὶ *μουμίας*. Δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ ἡ κλεὶς ἐπιστήμης, ἧς ἀπωλέσθη ἡ γνῶσις, ἀλλ' ἡ ἀνάστασις τέχνης θανούσης εἶνε δύσκολος. Ἡ Ἑλλὰς τὸ ρεῦμα τοῦ συγχρόνου βίου ἀκολουθοῦσα ἀπαιτεῖ οὐχὶ ἀρχαιολογικήν τινα ἀνασύστασιν, ἢ νέαν τοῦ παρελθόντος ἐμφάνισιν (ἐν ᾗ περιπτώσει τοῦτο ἤθελεν ἀποβῇ δυνατόν), ἀλλὰ μουσικήν τινα σύμφωνον πρὸς τὸ αἴσθημα αὐτῆς, συμβιβάζουσαν τοὺς πόθους αὐτῆς, ὡς νεωτέρου ἔθνους, πρὸς ὅ,τι διατηρεῖ ἔτι ζῶν ἐν ταῖς ἐθνικαῖς παραδόσεσιν.

Καθ' ἡμᾶς, τὰ ἐξ ἴσου νόμιμα συμφέροντα, τὰ σχηματίζοντα δύο ἀντίθετα ἐν τῇ δημοσίᾳ γνώμῃ ρεύματα, ἠδύναντο νὰ ἱκανοποιηθῶσι διὰ τῆς εἰς τὴν ἐκκλ. μουσικὴν εἰσαγωγῆς τῆς πολυφωνίας (τῆς τὸ κατ' ἐξοχὴν νεώτερον στοιχεῖον παριστώσης), διατηρουμένων τῶν μουσικῶν *τρόπων* (οἵτινες τὸ τῆς παραδόσεως ἐθνικὸν στοιχεῖον ἀντιπροσωπεύουσιν).

67. Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα νὰ ἐπαναληφθῇ ὅ,τι ἤδη ἀτελεσφόρως ἐπεχείρησαν εὐρωπαῖοί τινες μουσικοί. Ἐφαρμόσαντες οὗτοι εἰς τὰς ἑλληνικὰς μελῳδίας ἁρμονίαν, ἁρμόζουσαν μόνον εἰς τὸν *μείζονα* καὶ τὸν *ἐλάσσονα* τρόπον, κατέστρεψαν ἐν αὐταῖς τὸν ἰδιάζοντα ἐκφραστικὸν χαρακτῆρα τὸν συμφυῆ εἰς ἰδιότητας, αἵτινες οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἀντίστοιχον ἐν τῇ νεωτέρᾳ μουσικῇ. Αἱ πρόοδοι τῆς πολυφωνίας ἐπιτρέπουσι σήμερον τὴν ἐφαρμογὴν ἁρμονίας εἰς πάσας τὰς ἀρχαίας κλίμακας, ἥτις ἐνισχύει τὴν ἔκφρασιν αὐτῶν χωρὶς ν' ἀλλοιώσῃ αὐτάς. *Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ ἵνα τὰ συνοδεύοντα μέρη συντεθῶσι ἐν τῇ αὐτῇ καὶ ἡ ἀρχικὴ μελῳδία κλίμακι.*

Ἁπλοῦν παράδειγμα θὰ διασαφηνίσῃ τὴν παρατήρησιν ταύτην. Ἐν τῷ *νεωτέρῳ ἐλάσσονι* τὸ διάστημα τὸ χωρίζον τὴν τονικὴν ἀπὸ τοῦ προηγουμένου φθόγγου εἶνε ἑνὸς *ἡμιτονίου*· ἐν δὲ τῷ *ἀρχαίῳ ἐλάσσονι* (ὑποδώριος τρόπος) τὸ διάστημα τοῦτο εἶνε *ἑνὸς τόνου*. Ὑποθέσωμεν ὅτι θέλει τις νὰ περιβάλῃ διὰ τῆς ἁρμονίας ὑποδωρικήν τινα μελῳδίαν. Ἂν εἰσαγάγωμεν εἰς τὰ συνοδεύοντα μέρη τὸν *αἰσθητικὸν* (sensible) φθόγγον, ὅστις δὲν ὑφίσταται ἐν τῇ ἀρχικῇ μελῳδίᾳ, ὁ χαρακτὴρ τῆς μελῳδίας ταύτης διαστρέφεται, ἡ δὲ ἐκφραστικὴ ἐντύπωσις, ἡ σύμφωνος τῷ ὑποδωρικῷ τρόπῳ, καταστρέφεται. Ἂν τοὐναντίον σεβασθῶμεν εἰς τὰ συνοδεύοντα μέλη τὴν τοῦ τρόπου σύστασιν ἐν τῇ ἀρχικῇ μελῳδίᾳ (ἡ δὲ σύστασις αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θέσεως, ἣν κατέχουσι τὰ *ἡμιτόνια* ἐν τῇ διὰ πασῶν κλίμακι καὶ συνδέσωμεν ἐν ταὐτῷ τρεῖς ἢ τέσσαρας μελῳδίας μιᾶς ἀναλλοιώτου κλίμακος, τριπλασιάζεται καὶ τετραπλασιάζεται ἡ δύνα-

1. Ἡ ρυθμὸς οὐδέποτε ἦτο χαρακτηριστικὸν πρόσον τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς. Σ. «Μ.»

2. Πρὸς τιμὴν τῆς ἡμετέρας μουσικῆς παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ πλατύτεραι ἐκδόσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων, αἱ ἀμέσως ὑπὸ τῶν 3 Διδασκάλων πονηθεῖσαι, εἰσὶν ἀπηλλαγμέναι τῶν τοιούτων ἐπανθημάτων καὶ κακοτέχνων λαρυγγισμῶν. Σ. «Μ.»

μις τῆς τοῦ μουσικοῦ τρόπου ἐντυπώσεως, ἣν ἡ ἀρχικὴ μελῳδία μεμονωμένη δὲν ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ.

Τὸ *Ἴσον* τῶν Βυζαντίνων, θεμελιώδης τῆς ἁρμονίας τύπος ὑπὸ μιᾶς φωνῆς, ἐν ᾧ ἑτέρα φωνὴ ἐκτελεῖ τὸ ᾄσμα, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς στοιχειώδης τις ἁρμονία. Ἀλλὰ τὸ ἁρμονικὸν τοῦτο ἔμβρυον διὰ τῆς πτωχείας καὶ τῆς μονοτονίας αὐτοῦ ἀπελπίζει τὰ ὦτα τῶν νεωτέρων, οἵτινες ἀδυνατοῦσι νὰ ὑπομείνωσιν ἐπὶ μακρόν, χωρὶς νὰ καταληφθῶσιν ὑπὸ δυσαρεσκείας καὶ πλήξεως.

Ἡ πολυφωνία δύναται νὰ ᾖ *φωνητικὴ* ἢ *ὀργανική*. Ἡ πρώτη ἔχει τὸ μειονέκτημα τοῦ νὰ ἐπιτυγχάνηται πολὺ ὀλιγώτερον εὐκόλως ἢ ἡ δευτέρα. Ἵνα ἔχῃ τις ᾠδικὸν χορόν, ὀρθῶς ψάλλοντα ἄνευ συνοδείας, ἀναγκαῖον καθίσταται νὰ καλλιεργήσῃ τὰς φωνὰς αὐτοῦ καὶ ν' ἀκούσῃ αὐτὰς ἐπὶ μακρόν. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μουσικῆς δὲν ἐπιδέχεται μετριότητας. Ὅταν δὲ ἐλλείψει γυναικείων φωνῶν γίνεται χρῆσις παιδικῶν φωνῶν πρὸς ἀπόκτησιν πλήρης φωνητικῆς ἐκτάσεως, ἔτι δυσχερεστέρα ἀποβαίνει ἡ ἐπιτυχία καλοῦ τινος ἀποτελέσματος. Ἀλλ' ἡ χειραγωγία τῶν παιδικῶν φωνῶν εἶναι ἄχαρις καὶ ἀπαιτεῖ εἰδικόν τινα καταρτισμόν.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΤΑ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΡΑΜΑΤΑ

ΚΑΙ

Η ΜΕΛΟΠΟΙΙΑ ΤΩΝ ΧΟΡΙΚΩΝ

Διάλεξις γενομένη ἐν τῇ «Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ» Ἀθηνῶν τῇ 20ῇ Ὀκτωβρίου 1901

ὑπο

Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ Γ' τεύχους).

Ε'

Μεταξὺ τῶν δημοτικῶν ἡμῶν μελῳδιῶν ὑπάρχουσι καί τινες λίαν ἀρχαῖαι, διὰ τῆς παραδόσεως καὶ τῆς ἰσχυρᾶς τῶν γερόντων μνήμης διασωζόμεναι. Ἐὰν δὲν ἀδυνατοῦμεν νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβῶς τὸν χρόνον τῆς συνθέσεως αὐτῶν, δυνάμεθα ὅμως ν' ἀποδείξωμεν ὅτι αἱ πλεῖσται τούτων εἶνε μεμελοποιημέναι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν κλιμάκων (διατονικῶν καὶ χρωματικῶν), ὧν διαγράμματα ἀκριβῆ σώζονται εὐτυχῶς ἐν τοῖς ἀποσπάσμασι τῶν ἀρχαίων μουσικῶν συγγραφέων. Ἡ ταὐτότης τῶν κλιμάκων δύναται ἀναντιρρήτως νὰ ὁδηγήσῃ ὑμᾶς εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἤθους τῶν ἀρχαίων ᾀσμάτων καὶ εἰς τὴν ἐπίλυσιν καὶ διευκρίνισιν πολυπλόκων καὶ ἐν πολλοῖς σκοτεινῶν τῆς ἀρχαίας μουσικῆς ζητημάτων. Ἀλλὰ διὰ τοιαύτην τινὰ ἐργασίαν ἀπαιτεῖται συστηματικὴ μελέτη καὶ ἰδιαιτέρα ὅλως ἐπιστημονικὴ ἐργασία.

Κατὰ τὴν παρασήμανσιν τῶν μελῳδιῶν τούτων ἐπέστησα μεγάλως τὴν προσοχήν μου καὶ εἰς τὴν ἀκριβεστέραν, ὅσον ἔνεστι, ρυθμικὴν αὐτῶν διαίρεσιν, καθόσον τὸν ρυθμὸν θεωρῶ ὡς τὸ οὐσιωδέστατον καὶ ἀπαραίτητον παντὸς μουσικοῦ ποιήματος στοιχεῖον. Ἀντλοῦσι καθ' ἡμᾶς εἰς πίθον Δαναΐδων ἐκεῖνοι ἐκ τῶν μουσικῶν, οἵτινες, συγχέοντες τὸν μουσικὸν χρόνον μετὰ τοῦ ρυθμοῦ, ἀρκοῦνται μόνον εἰς τὴν χρονικὴν τοῦ μέλους παρασήμανσιν, ἀδιαφοροῦντες ὅλως περὶ τῆς ψυχῆς, οὕτως εἰπεῖν, πάσης μελῳδίας, περὶ τοῦ ρυθμοῦ.

Μετ' ἐκπλήξεως λοιπὸν παρετήρησα ὅτι ἐν τοῖς δημοτικοῖς ἡμῶν ᾄσμασι σώζονται εὐτυχῶς καὶ οὐκ ὀλίγα λείψανα ἀρχαίων ρυθμῶν.

Αἱ κανονικώταται ἰδίως ποδικαὶ κινήσεις τῶν ἐγχωρίων χορῶν εἶνε τόσον τεχνικαὶ καὶ τόσον πολυποίκιλοι, ὥστε χρήζουσιν ἰδιαιτέρας ὅλως μελέτης παρ' εἰδικῶν ἀνδρῶν. Ἐπεχείρησα κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεών μου νὰ ἐγκύψω καὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν, ἀλλ' ἡ μεγάλη αὐτῶν δυσκολία μ' ἔκαμε πρὸς τὸ παρὸν τοὐλάχιστον ν' ἀπόσχω, διότι παρετήρησα ὅτι τὸ πρᾶγμα χρήζει καὶ χρόνου μακροῦ καὶ τύχης λαμπρᾶς καὶ χρημάτων οὐκ ὀλίγων. Διὰ τὴν ἀντίληψιν π. χ. κενῶν τινῶν σημείων τῶν ᾀσμάτων μιᾶς χώρας ἀπαιτεῖται πολλάκις ἡ σπουδὴ τῶν μελῳδιῶν ἄλλης χώρας, καὶ ἡ ἀνάγκη δὲ αὕτη ἀναπληροῦται οὐχὶ καὶ δι' ὀλίγων ὑλικῶν μέσων.

Καὶ ὅμως τοιαύτη τις εὐρυτέρα ἐργασία εἶνε ἀπαραίτητος, διότι ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τῆς ποιήσεως, τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ὀρχήσεως, τῆς ἀδελφικῆς ταύτης καὶ ἀχωρίστου ἁρμονικῆς τριάδος τῆς ἀρχαίας τέχνης, θέλει παράσχει τὴν ἀκριβῆ τῆς γνησίας ἑλληνικῆς μουσικῆς γνῶσιν.

Ἐπεθύμουν πολὺ ὅπως ἐν ἰδιαιτέρᾳ τινὶ ὁμιλίᾳ εὐρύτερον ὁμιλήσω περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου θέματος, τὸ ὁποῖον μεγάλως σχετίζεται καὶ μὲ τὴν ἑλληνοπρεπεστέραν μελοποιΐαν τῶν ἀρχαίων δραμάτων. Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ ἐκπληρώσω τὸν διακαῆ τοῦτον πόθον μου, διότι μετὰ τὴν παράστασιν τῆς Ἰφιγενείας εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ μεταβῶ ἀμέσως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἕνεκα τῶν ἐκεῖ ἐργασιῶν μου.

Ἂν δ' ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναις καὶ ἕν ἰδιαίτερον κέντρον διὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς ἠδυ-

νάμεθα βεβαίως καὶ ἡμεῖς, ἔστω καὶ μακρόθεν, νὰ προσφέρωμεν τὴν μικρὰν ἡμῶν συμβολὴν διὰ τὸ μέγα τοῦτο ἐθνικὸν ζήτημα. Ἀλλὰ δυστυχῶς μετὰ λύπης μου παρατηρῶ, ὅτι ἐν ᾧ καὶ τὰ ἐλαφρότατα καὶ τὰ χυδαιότατα μουσικὰ τῆς Δύσεως ἔργα ἔχουσι τοὺς ζηλωτὰς καὶ τοὺς θαυμαστάς των ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, τὰ γνήσια ὅμως μουσικὰ προϊόντα τοῦ Ἔθνους, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσιν ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, οὐδεμιᾶς ἀξιοῦνται προσοχῆς καὶ τιμῆς.

Πρέπει τὰ πρωτότυπα ταῦτα καὶ θελκτικώτατα τῆς λαϊκῆς μούσης προϊόντα, τὰ ὁποῖα μετὰ τόσου ἀρρήκτου δεσμοῦ μετὰ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος συνδέουσιν ἡμᾶς, πρέπει, λέγω, ἐπιμελῶς καὶ στοργικῶς νὰ συλλεγῶσι, διότι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν κινδυνεύουσι καὶ νὰ ἐκλείψωσιν, ἀντικαθιστάμενα διὰ νεωτέρων ὀθνείας μουσικῆς προϊόντων.

Εὐχῆς δ' ἔργον θὰ ἦτο ἂν καὶ ἡ «πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων δραμάτων ἑταιρεία» υἱοθέτει τὸ ζήτημα τοῦτο, διότι σχετίζεται μεγάλως καὶ μὲ τὴν μελοποιΐαν τῶν ἀρχαίων χορικῶν. Αἱ γνήσιαι δημώδεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μελῳδίαι εἶνε τιμαλφῆ θρύμματα τοῦ μουσικοῦ Παρθενῶνος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ προτοῦ ἀπολεσθῶσι ταῦτα πρέπει μετὰ πολλῆς τῆς στοργῆς καὶ ἀφοσιώσεως νὰ περισυλλεγῶσι καὶ νὰ περιφρουρηθῶσιν, ὅπως περιφρουροῦνται καὶ πάντα τὰ λοιπὰ ἀρχαιολογικὰ κειμήλια. Ἡ δημιουργία νεωτέρας ἑλληνικῆς μουσικῆς ἄνευ τῆς γνώσεως τῶν μουσικῶν τούτων τοῦ ἔθνους στοιχείων εἶνε παντελῶς ἀδύνατος. Ἀπατῶνται δ' ἀπάτην δεινὴν οἱ νομίζοντες, ὅτι δύνανται νὰ παράγωσι γνήσιον ἑλληνικὸν μουσούργημα χωρὶς τὴν ἔμπνευσιν αὐτῶν ν' ἀρυσθῶσιν ἐκ τῆς μουσικῆς τοῦ ἔθνους ψυχῆς.

Ὁ ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως πρὸς μελέτην τῆς νεοελληνικῆς μουσικῆς ἀποσταλεὶς σοφὸς καθηγητὴς καὶ μουσικολόγος Ducoudray ἰδοὺ τί γράφει περὶ τῶν δημωδῶν ἰδίᾳ μελῳδιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ·

«Ἐν ταῖς δημοτικαῖς ταύταις μελῳδίαις θὰ εὕρῃ σχεδὸν (ἡ Ἑλλὰς) ἀνέπαφον τὴν κληρονομίαν, ἣν ἡ ἀρχαιότης ἐκληροδότησεν αὐτῇ καὶ ἣν αὗται πιστῶς ὡς παρακαταθήκην διεφύλαξαν. Μέγα μέρος τῆς κληρονομίας ταύτης δὲν ἐξεμεταλλεύθησαν ἔτι οἱ δυτικοί. Ἐφαρμόζουσα ἡ Ἑλλὰς εἰς τὰ νέα ταῦτα στοιχεῖα τ' ἀποτελέσματα τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, θ' ἀποδώσῃ ὑπηρεσίαν ἀξιοσημείωτον τῷ μουσικῷ κόσμῳ καὶ ἑαυτῇ. Εἶνε ἀπαράδεκτον χώρα, κεκτημένη τόσα γόνιμα πρωτοτυπίας στοιχεῖα, νὰ περιορίζηται εἰς ἀντιγραφὴν τῶν ἀλλαχοῦ παραγομένων.

Ἂν ποτε ἀποβῇ ἡ Ἑλλὰς ἑστία ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς ἐνδιαφέρει ὅπως ἡ κίνησις αὕτη καταστῇ πρωτότυπος καὶ γόνιμος, ἵνα ἡ τέχνη ἀντλήσῃ ἀπὸ τῶν ζωογόνων τούτων τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος πηγῶν.»

(Ἐκτέλεσις ὑπὸ τῆς ὀρχήστρας Ὃ δημωδῶν μελῳδιῶν μετὰ τοῦ Κομμοῦ καὶ τοῦ χοροῦ τῆς «Ἰφιγενείας»).

Ἡ χρῆσις τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς εἰς τὴν μελοποιΐαν τῶν ἀρχαίων χορικῶν.

Ἀλλ' ἐνταῦθα γεννᾶται καὶ τὸ μέγα ζήτημα τῆς καταλλήλου χρησιμοποιήσεως τῶν πολυτίμων τούτων μουσικῶν στοιχείων τοῦ Ἔθνους. Τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν ταῦτα κατὰ τὴν μελοποιΐαν τῶν ἀρχαίων χορικῶν;

Ὄντως οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνῆται, ὅτι πολύτιμα μελικὰ καὶ ρυθμικὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας μουσικῆς καὶ σήμερον ἀκόμη, ὡς ἐκ θαύματος, διασώζονται ἐν τοῖς ᾄσμασι τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. «Πρὸς πάντα δέ, ὅστις, ὡς λέγει καὶ ὁ Γερμανὸς Κούρτιος Βάξμιουθ [1], ἐνδιαφέρεται ἵνα αἱ μεγάλαι τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος μορφαὶ οὐχὶ κεναὶ σκιαὶ μένωσιν, ἀλλὰ πρὸς ζῶν καὶ σαρκὶ καὶ αἵματι συνεστηκὸς σῶμα ἀφομοιωθῶσιν, ἓν εἶναι τὸ ἐπαγωγότατον καὶ ὀνησιμώτατον πρόβλημα, ἡ ἐν τῇ σημερινῇ Ἑλλάδι ἀναζήτησις τῆς ἀρχαίας. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτῆς προαπαιτεῖται καὶ ἐπιστήμη τις περὶ τὸ ἐρευνᾶν, καὶ οὐχί, ὡς ἐκ κακῶς ἐννοουμένου πατριωτισμοῦ, ἢ ὅλως ἀκαίρου φιλελληνισμοῦ, ὡς πολλοὶ ἰθαγενεῖς τε καὶ ξένοι πολλάκις ἔπραξαν, ἀνεπιτήδειός τις παραλληλισμὸς τῶν πρότερον καθόλου πρὸς τὰ μετὰ ταῦτα.»

Κατὰ τοιοῦτον λοιπὸν ὄντως ἐπιστημονικὸν τρόπον γενομένης τῆς περισυλλογῆς τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν μελῳδιῶν, γεννᾶται τὸ ζήτημα τῆς καταλλήλου τεχνικῆς αὐτῶν χρησιμοποιήσεως εἰς νεώτερα ἑλληνικὰ ἔργα. Τίνι λοιπὸν τρόπῳ πρέπει νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ ἀρχαιότροπα ταῦτα μουσικὰ στοιχεῖα;

Νὰ ἐφαρμόσωμεν ἆρά γε κατὰ μηχανικὸν σχεδὸν τρόπον, ὡς πράττουσί τινες, μελῳδίας ἐθνικὰς ὑπὸ τὸ κείμενον τῶν ἀρχαίων χορικῶν, ἐπιτελοῦντες πολλαχοῦ διὰ τὴν ἀπαιτουμένην ἀναλογίαν τοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ μέλους τοῦ κειμένου ἔργον Προκρούστου, ἢ νὰ χρησιμοποιήσωμεν αὐτὰς ὡς βάσιν καὶ θεμέλια πρὸς παραγωγὴν πρωτοτύπων ὅλως

1. «Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἐν τῇ νέᾳ» ὑπὸ Κουρτίου Wachmuth μετάφρασις Ε. Γαλανοῦ· ἐν Κεφαλληνίᾳ 1868.

καὶ ἑλληνοπρεπῶν τεχνικῶν ἔργων; Φρονῶ ὅτι τὸν δεύτερον τοῦτον τρόπον πρέπει νὰ προτιμήσωμεν, ἂν θέλωμεν ὄντως νὰ δημιουργήσωμεν ***λογίαν νεοελληνικὴν μουσικήν.*** Διὰ τοῦ πρώτου τρόπου, ἤτοι διὰ τῆς ὑφαρμογῆς ἐθνικῶν μελωδιῶν ὑπὸ τὸ ἀρχαῖον κείμενον δὲν εἶνε δυνατόν ποτε νὰ προκύψῃ ἀποτέλεσμα, ὅπερ νὰ ἱκανοποιῇ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τεχνικῆς μελοποιΐας καὶ τὰς προσδοκίας τῶν ἐπιζητούντων τὴν δημιουργίαν σοβαρᾶς νέας ἑλληνικῆς μουσικῆς.

Πρέπει ἐπὶ τῶν γνησίων τοῦ ἔθνους μελῳδιῶν ἐρειδόμενοι νὰ μελοποιήσωμεν ἔργα ἔντεχνα, φέροντα τὸν τεχνικὸν τύπον τοῦ μελοποιοῦ, τοῦ ἐμπνεομένου ἐκ τῶν σπλάγχνων τοῦ λαοῦ. Τὰ δημώδη ᾄσματα εἶνε πρὸς τὸ δρᾶμα ὅ,τι τὰ παραμύθια καὶ αἱ ποιητικαὶ παραδόσεις τοῦ λαοῦ πρὸς τὸ διήγημα καὶ τὸ δρᾶμα. Ὅπως λοιπὸν δὲν ἀρκούμεθα εἰς τὰ πατροπαράδοτα μόνον παραμύθια, ἀλλ' ἀξιοῦμεν παρὰ τῶν διηγηματογράφων καὶ δραματικῶν συγγραφέων νὰ λάβωσι τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ νὰ ζυμώσωσιν αὐτὰ μὲ τὴν ἀτομικὴν αὐτῶν ἰδιοφυΐαν διὰ νὰ παράγωσιν ἔργα ζωντανὰ καὶ καλλίτεχνα, οὕτω πρέπει νὰ γίνηται καὶ μὲ τοὺς νεωτέρους ἕλληνας μελοποιούς. Πρέπει δηλονότι νὰ ἀρύωνται οὗτοι τὴν ἔμπνευσίν των ἀπὸ τῶν μουσικῶν τοῦ ἔθνους στοιχείων καὶ διὰ τῶν πολυτίμων τούτων λιθαρίων νὰ ἀνεγείρωσι πρωτότυπον ὄντως καὶ μεγαλοπρεπὲς μουσικὸν οἰκοδόμημα.

Περὶ τῆς μελοποιΐας δὲ τῶν ἀρχαίων χορικῶν προκειμένου δέον πρωτίστη φροντὶς νὰ καταβληθῇ παρὰ τῶν μελοποιῶν, ἵνα ἡ ἀπόδοσις τῶν ὑψηλῶν νοημάτων τῶν ἀρχαίων δραμάτων γίνῃ ὅσον ἔνεστι τελεία καὶ πιστή. Ἡ μουσικὴ ἔννοια μετὰ τῆς ποιητικῆς ἰδέας τόσον στενῶς νὰ συνδεθῶσι καὶ εἰ δυνατὸν νὰ συνταυτισθῶσιν, ὥστε ὁ ἀκροατὴς νὰ μὴ κάμῃ διάκρισιν τοῦ νεωτέρου μελοποιοῦ. Νὰ νομίσῃ ὅτι αἱ μελῳδίαι αὐτοῦ ἐξῆλθον ἐκ τῶν σπλάγχνων αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ τοῦ ἀρχαίου δράματος. Ἀλλὰ πῶς νὰ κατορθωθῇ τοιαύτη ἀρχαιοπρεπὴς μελοποιΐα, ἀφ' οὗ τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος διασωθέντα μέλη εἶνε, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, ὀλίγιστα σχετικῶς; Ἐδῶ ἀκριβῶς κεῖται ἡ μεγάλη ἀξία τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν μελῳδιῶν, τῶν τε ἐκκλησιαστικῶν δηλονότι καὶ τῶν δημωδῶν, αἱ ὁποῖαι διὰ τοῦ ἀρχαιοπρεποῦς τεχνικοῦ αὐτῶν πλούτου συνδέουσιν ἡμᾶς θαυμασίως μετὰ τῆς ἀρχαιότητος. Καὶ ρυθμικῶς καὶ μελικῶς τὰ πολύτιμα ταῦτα μουσικὰ κειμήλια ἔρχονται ἡμῖν ἐπίκουρα εἰς τὸ μέγα τῆς ἀρχαίας μελοποιΐας ἔργον.

Ἂν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος δὲν διεσώθησαν ἐπαρκεῖς μελῳδίαι μετὰ τῶν μουσικῶν αὐτῶν σημείων διεσώθησαν ὅμως εὐτυχῶς πολύτιμα καὶ βαρυσήμαντα θεωρητικὰ συγγράμματα, οἷα εἶνε τὰ τοῦ Ἀριστοξένου, Εὐκλείδου, Νικομάχου τοῦ Πυθαγορικοῦ, Ἀλυπίου (ἐκ τῶν διασωθέντων μουσικῶν πινάκων τοῦ ὁποίου κατωρθώθη καὶ ἡ ἑρμηνεία τῶν εἰς Ἀπόλλωνα ἀνακαλυφθέντων ὕμνων), Γανδεντίου τοῦ φιλοσόφου, Βακχείου τοῦ Γέροντος, Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ, Πλουτάρχου καὶ ἄλλων.

Τὰ θεωρητικὰ ταῦτα ἀποσπάσματα καὶ σήμερον ἔτι ἔχουσι τοσαύτην σημασίαν καὶ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς νεωτέρας τέχνης, ὥστε ὁ Τιτὰν τῆς Γερμανικῆς μουσικῆς, ὁ μέγας καὶ δαιμόνιος Ριχάρδος Βάγνερ ἠναγκάσθη νὰ εἴπῃ· «ὅτι ἀδύνατον νὰ ἐμβαθύνῃ τις εἰς τὴν νεωτέραν τέχνην χωρὶς πρότερον ν' ἀναδράμῃ πρὸς τὴν τῶν Ἑλλήνων· ἡ νεωτέρα ὡς ἁλυσσόδετος κρίκος ἔχει τὰς πηγὰς αὐτῆς ἐξ ἐκείνης.»

Καὶ ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας εὐδόκιμος καθηγητὴς κ. Oskar Paul, λόγον ποιούμενος πρό τινων ἐτῶν ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἕδρας περὶ τοῦ μαθήματος τῆς ἁρμονίας, ἔλεγε τάδε· «Ἂν μὴ διεσώζοντο, ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τὰ ὀλίγα ἀποσπάσματα τῶν Ἑλλήνων μουσικῶν συγγραφέων, σήμερον δὲν θὰ ὑπῆρχεν εὐρωπαϊκὴ μουσική· διότι ἐν ἐκείνοις εὑρίσκονται τὰ σπέρματα τῆς θεωρητικῆς, φωνητικῆς καὶ ὀργανικῆς μουσικῆς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων...»

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἂν θελήσῃ τις ἐπὶ τῶν πολυπληθῶν ἐθνικῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ δημωδῶν ἡμῶν μελῳδιῶν νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς περὶ μελοποιΐας καὶ ἄλλων μουσικῶν θεμάτων διδασκαλίας καὶ ὁδηγίας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι πολλὰ αὐτῶν ἴχνη θὰ ἀποκαλύψῃ. Ἡ κατανόησις δὲ τῶν συγγραφέων τούτων διὰ τῶν νεοελληνικῶν μελῳδιῶν καθίσταται πλέον εὐχερεστέρα, παρὰ δι' οἱασδήποτε ἄλλης μουσικῆς. Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, ἢ ὅτι διὰ τῆς νέας ἑλληνικῆς μουσικῆς πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν ἀρχαίαν καὶ διὰ τῶν ἀρχαιοπρεπῶν αὐτῆς τεχνικῶν στοιχείων νὰ ἐπιχειρήσωμεν πᾶσαν ἀρχαίαν μελοποιΐαν.

(Ἀκολουθεῖ).

ΜΟΥΣΙΚΑ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

Ὁ ἄνθρωπος πρέπει καθ' ἑκάστην νὰ ἀκούῃ γλυκύ τι ᾄσμα, νὰ ἀναγινώσκῃ ὡραῖόν τι ποίημα, νὰ βλέπῃ ἐξοχόν τινα εἰκόνα, καί, εἰ δυνατόν, νὰ ἐκφράζῃ ὀρθάς τινας ἰδέας. Ἄλλως, χάνει τὸ αἴσθημα τοῦ τελείου καὶ τοῦ κυκλοῦ καὶ τὴν πρὸς ταῦτα τάσιν. Γκαῖτε.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΑΥΛΩΝ ΕΝ ΒΙΘΥΝΙΑι

Ἐν Ὀρτάκιοϊ (Βιθυνίας) τῇ 4 Μαΐου 1912.

Ὑπείκοντες εἰς τὰς παρακελεύσεις τῆς περισπουδάστου «Μουσικῆς», συνιστώσης θερμῶς τὴν μελέτην καὶ τὴν περιουλλογὴν τῶν ἐγχωρίων μουσικῶν ὀργάνων (ἴδε Γ' Τεῦχος ἐν σελ. 72), ἀποστέλλομεν αὐτῇ τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμὰς διὰ τὴν παλαιόθεν ἐπικρατοῦσαν παρ' ἡμῖν ***ἑορτὴν τῶν αὐλῶν***, γινομένην τὴν Πέμπτην τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἡ ἑορτὴ αὕτη συνήθως περιορίζεται εἰς τὸν κύκλον τῶν παίδων, οἱ ὁποῖοι ὡς ἐκ τούτου τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως θεωροῦσιν ὡς τὴν μεγίστην καὶ ἡδίστην δι' αὐτοὺς θρησκευτικὴν ἅμα καὶ μουσικὴν ***δρικοὶ αὐλοὶ*** πρὸς χρῆσιν τῶν εἰδικῶν αὐλητῶν, τῶν ποιμένων ἢ καὶ τῶν μεγαλειτέρας ἡλικίας παίδων. Οἱ ἀνδρικοὶ οὗτοι αὐλοί, ἔχοντες παχὺ καὶ στρογγύλον προστόμιον, ὀνομάζονται ἐπιτοπίως ***χαβάλ***, κατὰ παραφθορὰν ἴσως καὶ ἀναγραμματισμὸν τῆς λέξεως ***αὐλός***. Οἱ παιδικοὶ ὅμιλοι ἀγοράζοντες τοὺς αὐλοὺς των ἐπιστρέφουσιν οἴκαδε. Περὶ τὴν ἑσπέραν δὲ ὅλη ἡ χώρα ἀντηχεῖ ἀπὸ τοὺς μελῳδικούς αὐτῶν ἤχους, οὕτως ὥστε ξένος τις πρώτην φορὰν ἐρχόμενος ἐνταῦθα νὰ νομίσῃ ὅτι ἐν ἑκάστῃ αὐτῆς συνοικίᾳ τελεῖται καὶ μία ***παιδικὴ συναυλία***. Καὶ ἐν ἄλλαις ἐπίσης ἡμέραις οἱ παιδικοὶ οὗτοι ὅμιλοι, ἐστεφανωμένοι διὰ φυσικῶν ἀνθέων, ἀπλήστως παίζουσιν ἢ ἀπὸ κοινοῦ ἢ καὶ ἀνὰ εἷς τοὺς αὐλοὺς σύτῶν[1]. Σημειωτέον δ' ὅτι οἱ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως ἀγοραζόμενοι αὐλοὶ κοινῶς

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τιμωμένου κεντρικοῦ ναοῦ Ὀρτάκιοϊ Βιθυνίας.

ἑορτήν. Ὄρθρου βαθέως ἐνδυόμενοι τὰς ἑορτασίμους αὐτῶν ἐνδυμασίας προσέρχονται ἐγκαίρως ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ ἡμῶν ἐκκλησίᾳ, ὧν οἱ καλλιφωνότεροι καὶ ὡς ***κανονάρχαι*** περικοσμοῦσι τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς χορούς.

Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, ἐφοδιαζόμενοι καὶ διὰ χρηματικῶν δώρων τῶν γονέων αὐτῶν, ἢ κσὶ τὰς ἐτησίας αὐτῶν οἰκονομίας διαθέτοντες, καθ' ὁμίλους μεταβαίνουσιν εἰς τὴν πλησιόχωρον κωμόπολιν ***Κεῦβε***, ὅπου γίνεται τακτικῶς μεγάλη ἐμπορικὴ ἀγορά. Ἐν τῇ ἐμπορικῇ ταύτῃ ἀγορᾷ τῆς Κεῦβες ὑπάρχει ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ τμῆμα ἀγορᾶς ***αὐλοποιῶν*** καὶ ***αὐλοπωλῶν***. Οἱ παιδικοὶ λοιπὸν ὅμιλοι πολιορκοῦντες τὸ τμῆμα τοῦτο, ἀγοράζουσι μετὰ δοκιμασίαν τοὺς αὐλοὺς τῆς ἀρεσκείας των. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῇ ἀγορᾷ ταύτῃ πλεονάζουσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οἱ ***παιδικοι αὐλοί***, ἐγχωρίως ***ντουλλοῦ*** ὀνομαζόμενοι. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ***ἀν***θεωροῦνται ὡς ***ἱεροί***, διότι μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν καὶ ἐν τακτῇ ὑπὸ τῆς παραδόσεως ἡμέρᾳ γίνεται ἡ ἀγορὰ αὐτῶν. Ὁ ἄνευ ἐκκλησιάσματος μεταβαίνων εἰς τὴν ἀγορὰν θεωρεῖται τοῦτ' αὐτὸ ὡς ἀσεβῶν πρὸς τὴν ἱερὰν μουσικὴν παράδοσιν. Ὁ πρὸς τὴν θρησκείαν συνδυασμὸς καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἐν γένει ἀντίληψις τῆς ἑορτῆς ταύτης παρέχει ἡμῖν τὸ ἐνδόσιμον νὰ εἰκάσωμεν περὶ τῆς πρώτης ἀρχῆς καὶ γενέσεως αὐτῆς. Ἡ ἑλληνικὴ δὲ μυθολογία εὐτυχῶς ἀρκούντως ἱκανοποιεῖ τὰς εἰκασίας ἡμῶν. Ἡ ***Κεῦβε***, ἐν ᾗ γίνεται ἡ ἀγορὰ τῶν αὐλῶν, τὸ ἀρχαῖον ***Κύβα*** ὀνομαζομένη, κοινῶς λέγεται ὅτι ὠνομάσθη οὕτω ἀπὸ τὴν Κυβέλην, ἡ ὁποία ἐτύγχανεν ἰδιαιτέρας λατρείας ἐν τῇ

1. Μία τῶν οὕτω πρὸς αὐλὸν ᾀδομένων προσφιλῶν μελῳδιῶν εἶνε καὶ τὸ ἐν τῷ Β' τεύχει τῆς «Μουσικῆς» (σελ. 50) δημοσιευθὲν «*Ὀργανικὸν μέλος τοῦ ἀποχωρισμοῦ*».

συνορευούσῃ τῇ Βιθυνίᾳ *Φρυγίᾳ*, τῇ κατ' ἐξοχὴν πατρίδι τῶν *φρυγικῶν αὐλῶν* τῆς ἀρχαιότητος. Αἱ πρὸς τιμὴν τῆς Κυβέλης ἑορταὶ ἐκαλοῦντο *Μεγαλήσια*, διότι ἐτελοῦντο πρὸς τιμὴν τῆς *Μεγάλης Θεᾶς*, οἱ ἱερεῖς δὲ *Γάλλοι*, ἐκ τοῦ Γάλλου ποταμοῦ τῆς Φρυγίας. Κατὰ τὴν αὐτὴν Μυθολογίαν ἡ *πεύκη* καὶ ἡ *ἐλάτη* ἦσαν τὰ εἰς τὴν Θεὰν ἀφιερωμένα ἱερὰ δένδρα, ἡ μέν, διότι ἐκ τοῦ ξύλου τούτου οἱ ἱερεῖς αὐτῆς κατεσκεύαζον τοὺς *ἱεροὺς αὐλούς*, ἡ δὲ πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ Ἄτυος, ὃν αὐτὴ εἰς τὸ δένδρον τοῦτο μετεμόρφωσεν. Ὁ Ἄτυς, νέος καὶ ὡραῖος τῆς Φρυγίας ποιμήν, ἦτο ἱερεὺς τῆς Κυβέλης, ὃν ἡ Θεὰ αὕτη ἠγάπησεν ἐμμανῶς. Ἀλλ' οὗτος ἀντ' αὐτῆς προὐτίμησε τὴν νύμφην *Σαγγαρίδαν*, θυγατέρα τοῦ καὶ διὰ τῆς Βιθυνίας

Ὅμιλος ἐστεφανωμένων αὐλητῶν παίδων ἐν Ὀρτάκιοϊ.

διερχομένου ποταμοῦ Σαγγαρίου. Πᾶσαι αἱ σχετικαὶ αὗται πληροφορίαι δὲν ἀποδεικνύουσιν, ὅτι πρόκειται περὶ λειψάνων ἀρχαίας θρησκευτικῆς καὶ μουσικῆς ἑορτῆς; Ἡ Κυβέλη εἶχεν, ὡς γνωστόν, καὶ ἓξ παρθένους, αἱ ὁποῖαι ἐκαλοῦντο *Ἑστιάδες* καὶ ἦσαν ἐντεταλμέναι νὰ διατηρῶσι τὸ ἱερὸν τῆς θεᾶς πῦρ. Αἱ παιδικαὶ λοιπὸν ψυχαὶ τῆς ἡμετέρας πολίχνης, δὲν εἶνε ἄξιαι ἰδιαιτέρου ἐπαίνου καὶ θαυμασμοῦ, διότι διὰ τῆς παιδικῆς τῶν αὐλῶν ἑορτῆς, ὥπερ νεώτεραί τινες ἑστιάδες, περισώζουσι τὸ ἱερὸν καὶ ἄσβεστον πῦρ τῶν προγονικῶν μουσικῶν παραδόσεων;

ΒΙΘΥΝΙΚΗ ΜΟΥΣΑ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΑΝΑΡΙΟΥ

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ληξασῶν ἤδη ἐξετάσεων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς Σχολῆς παραθέτομεν κατωτέρω ἀποσπάσματά τινα ἐκ τῆς λογοδοσίας τῶν κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1907—08 πεπραγμένων, συνταχθείσης καὶ ἀπαγγελθείσης τὴν 14 Μαΐου 1908, ἡμέραν τῶν προφορικῶν ἐξετάσεων, ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου διευθυντοῦ. Αἱ ὑποδεικνύμεναι ἐλλείψεις τῆς Μουσικῆς Σχολῆς δυστυχῶς ἐξακολουθοῦσι καὶ νῦν ἔτι, ἐν χείρονι μάλιστα βαθμῷ.

Παναγιώτατε Δέσποτα,
Φιλόμουσον ἀκροατήριον.

Α'

Δικαίως οὐ μόνον ὑμῶν τῶν παρεστώτων, ἀλλὰ καὶ συμπάσης τῆς ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας τὰ ὄμματα στρέφονται ἑκάστοτε ἐπὶ τῆς λειτουργίας τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς Σχολῆς, ἐν ᾗ διδάσκεται ἡ θεία καὶ ἱερὰ ἡμῶν ἐκκλησιαστικὴ μουσική. Διὰ τοῦ ἱεροῦ τούτου τῆς πατρῴας εὐσεβείας κειμηλίου δὲν ἀναπέμπομεν μόνον ὕμνους καὶ δεήσεις τῷ Παναγάθῳ Θεῷ, δὲν γεραίρομεν μόνον τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως τοὺς πρωταθλητὰς καὶ μάρτυρας, ἀλλὰ ἐπικοινωνοῦμεν καὶ πρὸς ἐνδόξους προγόνους τῆς τε θύραθεν σοφίας καὶ τῆς μετὰ Χριστὸν εὐσεβείας. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἄρα μουσική, ὡς θρησκευτικὸν ἅμα καὶ ἐθνικὸν κειμήλιον, δὲν ἐνδιαφέρει μόνον τοὺς ἱεροψάλτας, ἢ τοὺς περὶ τὴν πάτριον μουσικὴν εἰδικῶς ἀσχολουμένους, ἀλλὰ καὶ σύμπαντα τὸν ὀρθόδοξον ἑλληνικὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος ὑπὲρ τῶν πατρίων αὐτοῦ ἀγαθῶν ὑφίσταται, κατὰ τοὺς νῦν μάλιστα χρόνους, τὰ πάνδεινα. Τὸ γενικὸν ἄρα ἐνδιαφέρον, τὸ πανελλήνιον, οὕτως εἰπεῖν, ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μουσικῆς φρόνημα πληρέστατα ἐξηγεῖται καὶ δικαιολογεῖται, καθόσον πάντες ὁμοφώνως συναισθάνονται τὰς πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς προγόνους ὑποχρεώσεις, ὡς καὶ τὴν ἐπιτακτικὴν τῆς μετ' αὐτῶν ἐπικοινωνίας ἀνάγκην.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι χρόνοι δίσεκτοι ὅπως ἐπὶ τῆς γλώσσης οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς μουσικῆς ἡμῶν ἐπέφερον κακώσεις καὶ τραύματα. Ἡ ἵδρυσις δὲ μουσικῶν σχολῶν δικαίως ἐπιζητεῖται παρὰ τῶν θαυμαστῶν τῶν πατρίων κειμηλίων, διότι ἡ θεραπεία τῶν πολυχρονίων τῆς μουσικῆς ἡμῶν δεινοπαθημάτων, ὡς καὶ ἡ ἀναστήλωσις τῆς καταπεσούσης ἰσχύος τῆς τε θεωρίας καὶ πράξεως, μόνον διὰ τῆς συστηματικῆς εἰδικῶν μουσικῶν σχολῶν λειτουργίας εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ.

Καὶ ἐγὼ αὐτὸς ὑπὸ τῶν αὐτῶν συνεχόμενος ἰδεῶν ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ παρ' ἡμῖν γεραροῦ «Ἑλλην. Φιλολ. Συλλόγου» κατὰ τὸ ἔτος 1895 καὶ 1896 ἔν τινι περὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς διαλέξει μου περὶ μουσικῆς σχολῆς αὐτολεξεὶ ἔλεγον τάδε·

«Ἐνῷ παρ' ὅλων ἡμῶν ἀνομολογεῖται ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ὠφέλεια τῆς μουσικῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ ἅπασαι αἱ θρησκευτικαὶ ἡμῶν ἑορταί, πανηγύρεις κτλ. διὰ μουσικῆς τελοῦνται, δὲν κατενοήθη εἰσέτι δυστυχῶς παρὰ τῶν ἁρμοδίων ἡ ἐπείγουσα ἀνάγκη τῆς ἱδρύσεως ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ὀρθοδοξίας μιᾶς καὶ μόνης τοὐλάχιστον ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς σχολῆς, δι' ἧς ἐπὶ τέλους νὰ τεθῇ καὶ ἓν ὁριστικὸν τέρμα εἰς τοὺς ἀμαθεῖς ἐκείνους καὶ αὐτοδιδάκτους, δι' ὧν ὁσημέραι αἱ γεραραὶ ἐκκλησιαστικαὶ μελῳδίαι βαίνουσιν εἰς τὴν φθορὰν κσὶ τὴν κατάπτωσιν αὐτῶν.

Ἡ ἔλλειψις μουσικῆς σχολῆς ὑπὸ καθαρῶς μουσικὴν ἔποψιν ἐξεταζομένη ἀναντιρρήτως εἶνε ζημία μεγάλη· Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἔποψιν θρησκευτικήν, ὑπὸ ἔποψιν κοινωνικὴν ἡ ζημία καθίσταται ἔτι μεγαλειτέρα».

Τοιαῦτά τινα ἐλέγομεν τῷ 1895 ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ «Ἑλλην. Φιλ. Συλλόγου, ὅτε τύχῃ ἀγαθῇ! Τὴν 6 Φεβρουαρίου τοῦ 1899 διὰ τῶν εὐχῶν καὶ εὐλο-

γιῶν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, διὰ τῶν προτροπῶν τοῦ πατριαρχεύοντος τότε μουσικολογιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντίνου τοῦ Ε΄ καὶ διὰ τῆς εὐγενοῦς πρωτοβουλίας τοῦ μακαρίᾳ τῇ λήξει «Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου» ἐγένετο ἡ πρώτη ἔναρξις τῆς παρὰ πάντων ἐπικροτηθείσης ἱδρύσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης μουσικῆς Σχολῆς[1].

Ἤδη νῦν ἡ ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσιν ἱδρυθεῖσα Μουσικὴ Σχολή, αἰσίως διανύσασα τὸ ἔννατον αὐτῆς σχολικὸν ἔτος, ἐκάλεσεν ὑμᾶς σήμερον καὶ εἰς τὰς προφορικὰς ἐξετάσεις τῶν νεαρῶν αὐτῆς τροφίμων.

Εὐμενεῖ ψήφῳ τῶν νομίμων ἀρχῶν τοῦ Σ. Προεδρείου τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου» κληθεὶς καὶ ἐγὼ ν' ἀποτελέσω μέρος τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ τῆς Σχολῆς ταύτης προσέρχομαι, εἰς εὐμενῆ ἐπίσης τῶν συναδέλφων ψῆφον ὑπείκων, ὅπως παράσχω τὴν γενικὴν τῶν κατὰ τὸ διαρρεῦσαν σχολικὸν ἔτος πεπραγμένων ἔκθεσιν.

(Παρέχονται αἱ σχετικαὶ πληροφοριαι τῆς ἡλικίας, τῆς πατριδος, τῶν διδάκτρων καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν 137 μαθητῶν τῆς Σχολῆς, ὧν οἱ πλεῖστοι μαθηται τῆς Μεγ. τοῦ Γένους Σχολῆς).

Τὸ παρατηρούμενον δ' ὅτι ἡ πλειονοψηφία τῶν μαθητῶν ἀνήκει εἰς τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν καὶ μάλιστα εἰς τὴν μαθητικὴν φάλαγγα τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς πρέπει εὐαρέστως καὶ παρηγόρως ν' ἀκουσθῇ. Διότι διὰ νὰ μεταχειρισθῇ τις καλῶς τὴν μουσικὴν καὶ νὰ δρέψῃ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι τοὺς εὐχύμους αὐτῆς καρπούς, πρέπει ν' ἀναπληρώσῃ αὐτὴν ἐπιμελῶς καὶ διὰ τῶν ἄλλων μαθημάτων. Παρ' ἐκείνῳ τῷ ἀτόμῳ καὶ παρ' ἐκείνοις τοῖς ἔθνεσιν ἡ μουσικὴ παίδευσις ἀρτιωτέρα καὶ καρποφορωτέρα ἀποβαίνει, παρ' οἷς ἐκ παραλλήλου καὶ ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ βαίνει αὕτη πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὑψίστων τοῦ νοὸς λειτουργιῶν. Διὸ λίαν ὀρθῶς καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ περὶ μουσικῆς θαυμασίῳ αὐτοῦ λόγῳ ἀποφαίνεται, ὅτι ἄν τις τὸν παιδευτικὸν τῆς μουσικῆς τρόπον ἐκπονήσας τύχῃ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ὁ τοιοῦτος τὸ μὲν καλὸν θέλει ἐπαινέσει καὶ ἀποδεχθῇ, θὰ ψέξῃ δὲ τὸ ἐναντίον ἔν τε τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν τοῖς ἀφορῶσι τὴν μουσικήν, θὰ εἶνε δὲ καθαρὸς πάσης ἀγενοῦς πράξεως. Διὰ μουσικῆς ὁ τοιοῦτος τὴν μεγίστην ὠφέλειαν καρπωσάμενος, θὰ γίνῃ μέγα ὄφελος καὶ ἑαυτῷ καὶ τῇ πόλει, μὴ χρώμενος μήτε ἔργῳ μήτε λόγῳ ἀναρμόστῳ, σώζων πάντοτε καὶ πανταχοῦ το πρέπον καὶ σῶφρον καὶ κόσμιον.

Τῇ τοιαύτῃ ἀρχῇ στοιχῶν καὶ ἐγὼ δὲν διστάζω νὰ προτείνω τοῖς ἁρμοδίοις, ὅπως ἐν τῇ Μουσικῇ Σχολῇ δέχωνται μαθητάς, διακούσαντας τοὐλάχιστον τὰ τοῦ Σχολαρχείου μαθήματα. Ἂν δ' ἐτύγχανον οὗτοι καὶ μαθηταὶ Γυμνασίων θὰ ἦτο μέγα εὐτύχημα διὰ τὴν ἱερὰν ἡμῶν τέχνην, ἡ ὁποία θὰ εὕρισκεν οὕτω τοὺς ἀξίους αὐτῆς ἐν τῷ μέλλοντι ὑπερασπιστὰς καὶ προβιβαστάς.....

Ἡ ἡλικία τῶν ἐγγραφέντων μαθητῶν ὑπῆρξε λίαν δυσανάλογος, καθόσον ἐκυμαίνετο ἀπὸ τοῦ 12—32 ἔτους. Ἡ δυσαναλογία αὕτη τῶν ἡλικιῶν ἡ ἐμφαινομένη ἐν ἑκάστῃ τάξει, οὔτε ἀπὸ διδακτικῆς, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀπὸ παιδαγωγικῆς ἀπόψεως εἶνε βεβαίως εὐχάριστος, ἀλλ' ἡ διόρθωσις αὐτοῦ ὑπερβαίνει τὴν δικαιοδοσίαν τῶν διδασκόντων. Ἀτομικὴν ἁπλῶς ἐκφράζων γνώμην παρατηρῶ, ὅτι μαθηταὶ κατώτεροι τῶν 15 καὶ 16 ἐτῶν δὲν πρέπει νὰ γίνωνται δεκτοὶ διὰ τοὺς ἑπομένους λόγους· Διότι οἱ μικροτέρας ἡλικίας μαθηταί, ἕνεκα τοῦ ἁπλάστου τῆς φωνῆς αὐτῶν, καθὸ παιδικῆς, ἀδυνατοῦσι νὰ φθάσωσιν εἰς τὰ δυνατὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς. Γνωστὸν δ' ὅτι ἡ παιδικὴ φωνὴ μετατρέπεται εἰς ἐφηβικὴν μόλις ἀπὸ τοῦ 15ου ἔτους. Διότι μαθηταὶ 12 καὶ 13 ἐτῶν ἀδυνατοῦσιν ὡς δεῖ ν' ἀντιληφθῶσι τὴν εὐρυτέραν τῆς μουσικῆς θεωρίας καὶ πράξεως διδασκαλίαν· διότι καὶ κοινωνικῶς θὰ ἦτο ἄτοπον, ἂν δωδεκαετὴς παῖς, ἐγγραφόμενος ἐν τῇ Σχολῇ καὶ μετὰ τετραετῆ φοίτησιν λαμβάνων τὸ οἰκεῖον τοῦ ἱεροψάλτου ἢ μουσικοδιδασκάλου δίπλωμα, ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ.

Διὰ τῶν παρατηρήσεών μου τούτων δὲν πιστεύω νὰ νομισθῶ ὅτι κηρύσσομαι ὑπὲρ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς μουσικῆς διδασκαλίας εἰς μαθητὰς κατωτέρας ἡλικίας τῶν 12 ἐτῶν. Ὄχι. Φρονῶ μάλιστα ἀδιστάκτως, ὅτι ἡ μουσική, ὡς ἄριστον παιδαγωγικὸν μάθημα, δύναται ν' ἄρχηται καὶ ἀπὸ τῆς νηπιακῆς ἔτι ἡλικίας. Ἀλλ' ἡ Ἐκκλ. Μουσικὴ Σχολὴ εἶνε

1. Ὁ ἐκ τῶν ἐφόρων τότε τῆς Σχολῆς καὶ ἐκ τῶν λίαν δραστηρίων αὐτῆς παραγόντων κ. Γ. Παπαδόπουλος ἐν τῇ λογοδοσίᾳ αὐτοῦ τῆς 28 Μαΐου 1900 διατυπῶν τοὺς πόθους τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου γράφει τάδε· «Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἅμα τῇ ἱδρύσει αὐτοῦ κατιδὼν τὴν ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην τῆς συστάσεως τῆς Μουσικῆς Σχολῆς πρὸς συστηματικὴν διδασκαλίαν τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς μουσικῆς καὶ πρὸς μόρφωσιν δοκίμων ἱεροψαλτῶν καὶ μουσικοδιδασκάλων, ἀμέσως ἐψηφίσατο τὴν σύστασιν τοῦ μουσικοῦ τούτου φυτωρίου, δι' οὗ εὐελπιστεῖ, ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ οἱ ἱεροὶ ναοὶ κοσμούμενοι ὑπὸ ἐμπείρων ἱεροψαλτῶν ἀναλήψονται τὴν πάλαι εὐπρέπειαν αὐτῶν καὶ αἱ μεμψιμοιρίαι καὶ αἱ ἱερεμιάδες τῶν ἐκκλησιαζομένων κατὰ τῆς μουσικῆς ἡμῶν παύσονται. Προσέτι εὐελπιστεῖ ὁ Σύλλογος, ὅτι ἡ Σχολὴ αὕτη ἀποτελέσει, Θεοῦ συναιρομένου, οὐχὶ ἁπλῶς σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἡμετέρου Σωματείου, ἀλλ' ἰδίᾳ ἀφετηρίας πολυσημάντου δράσεως ἐπὶ τῆς καλλιεργείας καὶ διαδόσεως τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μουσικῆς» (Ἴδε «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» παράρτημα τοῦ 1900, Τεῦχος Β').

εἰδικὸν καθίδρυμα, προορισμὸν ἔχον τὴν μόρφωσιν ἱεροψαλτῶν καὶ μουσικοδιδασκάλων. Ἑπομένως ἄλλη ἡ μέθοδος καὶ αἱ γνώσεις τῆς ἐν αὐτῇ παρεχομένης διδασκαλίας καὶ ἄλλη ἡ τῶν λοιπῶν παιδευτηρίων, ὅπου ἡ μουσικὴ διδάσκεται ὡς μάθημα παιδαγωγικόν. Ὅθεν εὐελπιστοῦμεν, ὅτι οἱ ἁρμόδιοι θὰ θεσπίσωσι τὰ δέοντα πρὸς πρόληψιν καὶ τῆς ἀνωμαλίας ταύτης.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΨΑΛΤΟΥ

ὑπὸ

ΜΑΝΟΥΗΛ ΔΟΥΚΑ ΤΟΥ ΧΡΥΣΑΦΗ

ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Ὁ Μανουὴλ Δούκας ὁ Χρυσάφης, οὗ τὸ θαυμάσιον μουσούργημα «*Ὁ Θεὸς ἤλθοσαν ἔθνη*» ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει (59ον ᾆσμα), ἦτο Λαμπαδάριος (ἱεροψάλτης βαθμοῦχος) τῆς Ἁγίας Σοφίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἁλώσεως. Ἐκτὸς τῶν πολλῶν αὐτοῦ μουσουργημάτων συνέγραψε καὶ θεωρητικὰς πραγματείας, ἐν αἷς καὶ τὸ κάτωθι δημοσιευόμενον *Προοίμιον*. Ἡ πραγματεία αὕτη εὑρίσκεται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 1120 χειρογράφῳ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἰβήρων καὶ φέρει χρονολογίαν Ἰούλιον τοῦ 145ου. Κατὰ τὸν Μανουὴλ Χρυσάφην προσόντα τοῦ τότε καλοῦ ἱεροψάλτου ἐθεωροῦντο 1) *ἡ ἐπιστημονικὴ συναρμογὴ τῶν μουσικῶν σημαδίων πρὸς ἀποτέλεσιν ἁρμονικοῦ μέλους*· 2) *τὸ χωρὶς βιβλίου γράφειν ἀσφαλῶς μέλη*· 3) *τὸ ἀμελετήτως ψάλλειν μαθήματα ἁπταίστως*· 4) *Τὸ ἀντιγράφειν ἀμέσως τὰ ὑπ' ἄλλων ψαλλόμενα καὶ ψάλλειν ὁμοίως μ' ἐκεῖνον*· 5) *Τὸ μελουργεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ πᾶν νέον ποίημα*· καὶ 6) *τὸ τεχνικῶς κρίνειν πᾶν μουσούργημα εἴτε γραπτῶς εἴτε καὶ διὰ φωνῆς ᾀδόμενον*.

Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο δημοσιεύομεν ἵνα ἴδωσιν οἱ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν μουσικὴν καὶ ἐν μουσικαῖς ἔτι σχολαῖς *πρακτικῶς* καὶ *μηχανικῶς* ἀνεχόμενοι νὰ διδάσκηται δι' ὁποίων τεχνικῶν προσόντων ἦσαν ἐφοδιασμένοι ἄλλοτε οἱ τὸ ἱερὸν τοῦ ψάλτου ἐπάγγελμα ἐξασκοῦντες.

«Περὶ τῶν ἐνθεωρουμένων τῇ ψαλτικῇ τέχνῃ καὶ περὶ ὧν φρονοῦσι κακῶς τινες περὶ αὐτῶν».

Ἐμοὶ μὲν πολλάκις κατὰ νοῦν ἐπῆλθε περὶ τῶν τῆς ψαλτικῆς τέχνης θέσεών τε καὶ φθορῶν καὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐνθεωρουμένων αὐτῇ συγγράψασθαί τινα οἱονεὶ ὑπόμνησιν καὶ ἁπλῶς ὑφήγησιν πάντων, εἰς ὠφέλειαν μὲν τῶν τοῖς τοιούτοις μελλόντων λόγοις προσέχειν, ἀποτροπὴν δὲ τῶν ἄλλων πως φρονούντων περὶ αὐτῶν, οἳ φιλοτιμούμενοι ἐπὶ τῷ ψάλλειν εἰδέναι καὶ ἐπιστήμονες εἶναι τῆς ψαλτικῆς, οὔτ' αὐτοὶ ἴσασιν ἐφ' οἷς φιλοτιμοῦνται καὶ προσδιαφθείρουσιν εἴτις αὐτοῖς ὡς εἰδόσιν ἐθέλει προσέχειν, διὰ τὸ μὴ μετ' ἐπιστήμης ἀκριβοῦς τε καὶ ἀπταίστου τὴν τοιαύτην μετέρχεσθαι τέχνην.....

Ἡ τοίνυν ψαλτικὴ ἐπιστήμη οὐ συνίσταται μόνον ἀπὸ παραλλαγήν, ὡς τῶν νῦν τινες οἴονται, ἀλλὰ καὶ διὰ ἄλλων πολλῶν τρόπων, οὓς αὐτίκα λέξω διὰ βραχέων· τὸ γὰρ τῆς παραλλαγῆς χρῆμα κατὰ τὴν ψαλτικὴν τὸ εὐτελέστερόν τε τῶν ἐν αὐτῇ πάντων καὶ εὐκολώτατον κἂν εἴποι τις ὡς μέλος ἐποίησα καὶ κατὰ τὰς φωνάς ἐστιν ἀνενδεὲς οὐδεμιᾶς ἀπούσης, ἥνπερ ἔδει παρεῖναι καὶ τὸ ὀρθὸν εἶναι καὶ ὑγιὲς ὄντως ἀπὸ παραλλαγῆς ἔχει ὥστε μὴ χρείαν εἶναι μηδεμίαν ἄλλην ἐν αὐτῷ ζητεῖν τελειότητα, κακῶς φρονεῖν τε καὶ λέγειν ἡγητέον τὸν τοιοῦτον καὶ ἔξω τοῦ τῆς ἐπιστήμης ὀρθοῦ λόγου· διατίθεται γὰρ φαύλως περὶ αὐτὴν καὶ ἅπερ οὐκ οἶδε ταῦτα λαλεῖ ὑπ' ἀμαθείας καὶ τοῦ μὴ ἐθέλειν δοκεῖν καταμαθεῖν τὴν ἀλήθειαν δι' ἀμέλειαν ἴσως καὶ τὸ ὑπερήφανος εἶναι καί τις τῶν κενοδόξων ἔχει ἀνεπιγνώστως, ἵν' οὕτως εἴπω, καὶ ἀνεπιστημόνως τὸ κατὰ τὸ ψάλλειν ἐνεργεῖν καὶ λόγου παντὸς ἐκτός, μελῳδῶν ὡς τῶν ἰδιωτῶν τις, ἑπόμενος τῇ τοῦ μέλους ἀλόγως ἠχοῖ. Ἐπεὶ εἰ ὅπερ ὁ τοιοῦτος ὑπ' ἀμαθείας ἴσως ἐρεῖ τὸ ὀρθὸν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, οὐδεμία ἦν ἂν χρεία οὐδ' ἀνάγκη τοῦ τὸν μὲν Γλυκὺν Ἰωάννην πεποιηκέναι τὰς μεθόδους τῶν κατὰ τὴν ψαλτικὴν θέσεων, τὸν δὲ Μαΐστορα Ἰωάννην μετ' αὐτὸν τὴν ἑτέραν μέθοδον καὶ τὰ σημάδια ψαλτά· εἶτα μετ' αὐτὸν πάλιν τὸν Κορώνην τὰς ἑτέρας δύο μεθόδους τῶν κρατημάτων καὶ τὴν ἑτέραν τῶν στιχηρῶν· ἔδει γὰρ καὶ τούτου λοιπὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἀρκεῖσθαι ταῖς παραλλαγαῖς μόναις καὶ μηδέν τι περαιτέρω πολυπραγμονεῖν μηδὲ περιεργάζεσθαι μήτε περὶ θέσεων, μηθ' ὁδοῦ μήτ' ἄλλης ἡστινοσοῦν ἰδέας τεχνικῆς. Γίνωσκε γὰρ ὅτι τὰς προειρημένας τῶν θέσεων μεθόδους οὐκ ἐποίησαν οἱ τοιοῦτοι διὰ τὸ ψάλλειν ταύτας ὡς μαθήματα, ἀλλ' ὥσπερ ὅρον τινὰ συντεθέντες καὶ νομοθετοῦντες ἐκεῖνοι δῆλοί εἰσι μὴ ἀρκούμενοι κατὰ τὴν ψαλτικὴν μόναις ταῖς λεγομέναις παραλλαγαῖς, μηδὲ τοὺς ὑστέρους ἡμᾶς ἀρκεῖσθαι βουλόμενοι καὶ διὰ τοῦτο ποιοῦντες ἅπερ φθάσαντες εἰρήκαμεν, ἵνα πρὸς αὐτὰ βλέποντες οἱ μετ' αὐτοὺς ὡς πρός τι παράδειγμα, αὐτοί τε μὴ ἔχοιεν ὑπερβαίνειν τοὺς τοιούτους ὅρους τε καὶ κανόνας καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν, ὅσοι δὴ καὶ βούλονται κατὰ τὸ ψάλλειν ἐνεργεῖν τῶν τοιούτων ὑφηγηταὶ γένοιντο. *Θέσις γὰρ λέγεται ἡ τῶν σημαδίων ἕνωσις, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ μέλος· καθὼς*

γὰρ ἐν τῇ γραμματικῇ τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων ἡ ἕνωσις συλλαβηθεῖσα ἀποτελεῖ τὸν λόγον, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ σημεῖα τῶν φωνῶν ἑνοῦνται ἐπιστημόνως καὶ ἀποτελοῦσι τὸ μέλος καὶ λέγεται τὸ τοιοῦτον τότε θέσις. Ἀλλὰ μηδὲ τὸν δρόμον, ᾧ οὗτος, τῆς μουσικῆς ἁπάσης τέχνης καὶ τὴν μεταχείρησιν ἁπλῆν τινα νομίσῃς εἶναι καὶ μονοειδῆ· ὥστε τὸν ποιήσαντα στιχηρὸν καλλιφωνικὸν μετὰ θέσεων ἁρμοδίων μὴ μέντοι γε καὶ ὁδὸν τηρήσαντα στιχηροῦ καλῶς ἡγεῖσθαι τοῦτον πεποιηκέναι, καὶ τὸ ποιηθὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ καλὸν ἁπλῶς εἶναι καὶ μώμου παντὸς ἀνεπίδεκτον· ἐπεὶ εἰ καὶ μεταχείρησιν στιχηροῦ τὸ ὑπ᾽ αὐτοῦ γινόμενον οὐκ ἔχει, τῷ ὄντι οὐκ ἔστιν ἀνεπίληπτον. Μὴ τοίνυν νόμιζε ἁπλῆν εἶναι τὴν τῆς ψαλτικῆς μεταχείρησιν, ἀλλὰ ποικίλην τε καὶ πολυσχιδῆ· καὶ πολύ τι διαφέρειν ἀλλήλων γίνωσκε τὰ στιχηρὰ καὶ τὰ κρατήματα καὶ τὰ κατανυκτικὰ καὶ τὰ μεγαλυνάρια καὶ οἱ οἶκοι κατὰ τὰς μεταχειρήσεις αὐτῶν καὶ τὰ λοιπά, περὶ ἃ ἡ τέχνη καταγίνεται· ἄλλη γὰρ ὁδὸς καὶ μεταχείρησις στιχηροῦ καὶ ἄλλη κατανυκτικοῦ καὶ ἑτέρα κρατήματος· ἄλλη μεγαλυναρίου καὶ τῶν οἴκων ἑτέρα καὶ ἄλλη χερουβικοῦ καὶ ἀλληλουαρίου ἑτέρα. Ἐνθεντοι κἂν τοῖς καλλοφωνικοῖς στιχηροῖς οἱ τούτων ποιηταὶ τῶν κατὰ τὰ ἰδιόμελα μελῶν οὐκ ἀπολείπονται, ἀλλὰ κατ᾽ ἴχνος ἀκριβῶς ἀκολουθοῦσιν αὐτοῖς καὶ αὐτοῖς μέμνηνται· ὡς γοῦν ἐν μέλεσι διὰ μαρτυρίας καὶ τῶν ἐκεῖσε κειμένων μελῶν ἕνια παραλαμβάνουσιν ἀπαραλλάκτως, καθάπερ δὴ ἐν τῷ στιχηραρίῳ ἔκειντο· καὶ τὸν ἐκεῖσε πάντες δρόμον παρ᾽ ὅλον τὸ ποίημα τρέχουσιν ἀμετατρεπτεὶ καὶ τῷ προτέρῳ τε τῶν ποιητῶν ἀεὶ ὁ δεύτερος ἕπεται καὶ τοῦτο ὁ μετ᾽ αὐτὸν καὶ πάντες ἁπλῶς ἔχονται τῆς τέχνης ὁδοῦ. Ὅτι δὲ ταῦθ᾽ οὕτως ἔχει, καθάπερ ἐγὼ φημὶ νῦν δῆλον ἐντεῦθεν.

(Ἀκολουθεῖ).

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΙΝΔΟΙΣ

Ὑπὸ τοῦ ἐν Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ τῆς Ἀμερικῆς ἐνθουσιώδους Ἕλληνος λογίου κ. Γεωργίου Δ. Παπαγεωργίου γράφονται ἐν τῷ «Εἰρηνικῷ» τὰ ἑξῆς ἀξιοσημείωτα.

Ἑκάστη χώρα ἔχει καὶ ἓν ἰδιαίτερον γνώρισμα, χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπὶ τοῦ πλανήτου τούτου θέσεώς της, ἑκάστη φυλὴ διακρίνεται ἀπὸ τὸ χρῶμα τῆς ἐπιδερμίδος τῶν λαῶν της καὶ ἑκάστη ἐθνικότης ἔχει καὶ ἰδίαν γλῶσσαν. Καὶ ὅμως μεταξὺ ὅλων αὐτῶν ὑπάρχουν δύο πράγματα κοινά, χωρὶς διάκρισιν καὶ ἄνευ ἐξαιρέσεως· *Ἡ φύσις καὶ ἡ μουσική.*

Ὅταν πέρυσιν ἐπήγαμεν μετὰ τοῦ κ. καὶ τῆς κ. Δώγκαν καὶ τοῦ μικροῦ Μενάλκα, ἐν ἀρχαίᾳ περιβολῇ, εἰς ἐπίσκεψιν μιᾶς φυλῆς τῶν Ἰνδῶν ἐπὶ τοῦ ὄρους Renier διὰ νὰ ἀκούσωμεν τὴν μουσικήν τους, μόλις ἐφθάσαμεν εἰς τὸν σταθμόν, μᾶς ἐπλησίασαν μερικοὶ καὶ ἀφ᾽ οὗ μᾶς περιειργάσθησαν, εἷς ἐξ αὐτῶν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν κ. Δώγκαν, ἔκαμε μετ᾽ αὐτοῦ τὸν ἑξῆς διάλογον· — «Τί εἶσθε;» — «Ἕλλην Ἰνδός». — «Ὡραῖα! Πᾶμε νὰ σᾶς φιλοξενήσω στὴ σκηνή μου». Ὅταν δὲ ἐκεῖ ἦλθεν ὁ Ἀμερικανὸς φύλαξ τῶν δασῶν καὶ ἠρώτησε τὸν ἴδιον Ἰνδὸν ἐνώπιόν μας κάτι, οὗτος δὲν ἀπήντησε καθόλου, προσποιούμενος ἄγνοιαν τῆς Ἀγγλικῆς, τὴν ὁποίαν μεθ᾽ ἡμῶν ὡμίλει ἔκτακτα. Δὲν ἐθεώρει τὸν Ἀμερικανὸν ἀδελφόν, διότι ἐφόρει ἐνδύματα ἀφύσικα!...

Τὴν ἰδίαν ἑσπέραν ἡ κ. Πηνελόπη Δώγκαν ἐτραγούδησεν ἕνα ἑλληνικὸν δημοτικὸν τραγούδι. Ἐκεῖ νὰ ἰδῇς! Ὅλοι οἱ πέριξ κατεσκηνωμένοι Ἰνδοὶ ἔτρεξαν ἀμέσως, ἐσχημάτισαν ἕνα κύκλον καὶ ἤρχισαν καὶ αὐτοὶ τὰ τραγούδια, ὅπως γίνεται στὶς γειτονιὲς τῶν μικρῶν χωρίων τῆς πατρίδος μας. Καὶ τὰ τραγούδια ὡμοίαζαν καταπληκτικῶς μὲ τὰ ἰδικά μας, μὲ τ᾽ ἀραβικὰ ποῦ ἤκουσα εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ μὲ τὰ κινέζικα ποῦ ἤκουσα εἰς τὴν Κινεζούπολιν τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου. Τί θαυμάσιον πρᾶγμα! Ἡ κοινὴ τῶν πάντων μάνα ἔχει ὁρίσῃ τὴν μουσικὴν ὡς γλῶσσαν κοινὴν τῆς καρδίας ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

«Ἔχετε ἕνα θησαυρὸν ἀνεκτίμητον στὴν πατρίδα σας, τὸν ὁποῖον οὔτε τὸν ἀναγνωρίζετε, οὔτε ἔχετε κανένα ἐκεῖ νὰ τὸν περισῴσῃ ἀπὸ τὴν καταστροφήν. Ὅταν πρωτοεπῆγα στὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ σπουδάσω τὴν μουσική της, ὁ κ. Σακελλαρίδης, ποῦ διηύθυνε τότε τὸ τμῆμα τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, μοῦ εἶπεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει... Ἑλληνικὴ μουσική![1] Ὅτε δὲ τῷ παρετήρησα ὅτι ἐγὼ τὴν ἤκουσα στὰ βουνὰ καὶ τὰς κοιλάδας καὶ παντοῦ ὅπου καὶ ἂν ἐγύρισα, οὗτος ἐγέλασε! Ἀμέσως τὸν κατήγγειλα πρὸς τὸν Βασιλέα σας, τὸν ὁποῖον ἐπίτηδες ἐπεσκέφθην, ὡς δολοφόνον τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ εὐτυχῶς ἐπαύθη οὗτος, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Ψάχου, κληθέντος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, παρ᾽ οὗ καὶ ἐγὼ καὶ ἡ κυρία μου ἐμάθαμεν τὴν ἑλληνικὴν μουσικήν».

Τὰ ἀνωτέρω ρήματα, ἴσως καὶ ὡς γεγονότα νὰ εἶνε ἄγνωστα εἰς τοὺς πολλούς, τὰ ἠκούσαμεν ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ στόμα τοῦ κ. Δώγκαν, ὅστις, ὡς γνωστόν, εἶνε ὁ πρῶτος ξένος ποῦ ἀνέλαβε νὰ διαδώσῃ τὴν ἑλληνικὴν μουσικὴν μετὰ τῆς ἑλληνίδος συζύγου του Πηνελόπης, περιοδεύοντες ἐπὶ τούτῳ τὸν κόσμον.

1. Φαίνεται ἡμῖν ὅτι παρεξηγεῖται δεινῶς ἐνταῦθα ὁ θαυμαστὴς τῆς Ἑλλην. μουσικῆς κ. Ι. Σακελλαρίδης. Σ. «Μ.»

73. ΟΥΚ ΕΛΑΤΡΕΥΣΑΝ ΤΗι ΚΤΙΣΕΙ

Μελῳδία ἐκκλησιαστικὴ (ἀργόν).

ΗΧΟΣ Δ΄

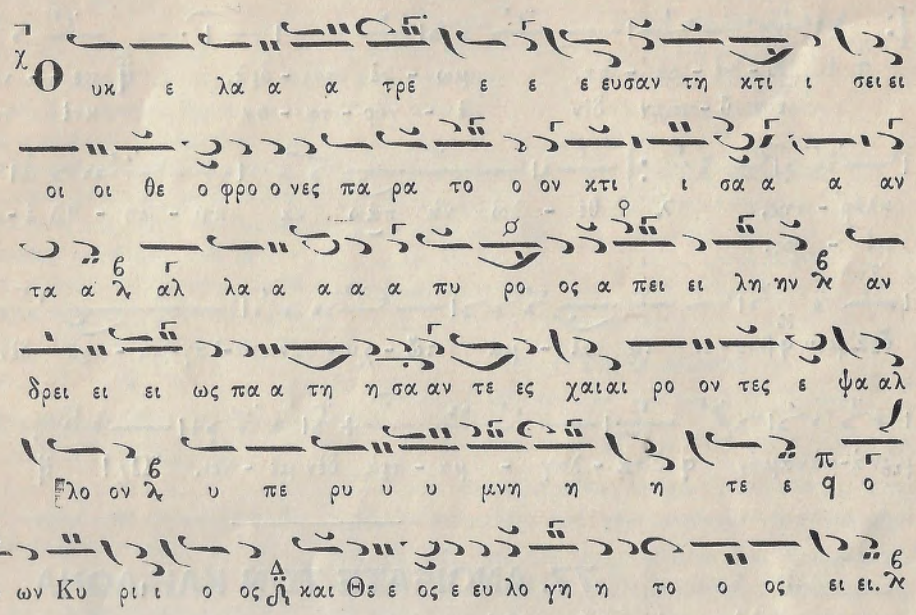

74. Η ΤΥΦΛΗ ΑΝΘΟΠΩΛΙΣ

Ποίημα *Γ. Ζαλοκώστα.* — Μέλος *Γ. Δ. Παχτίκου.*

Ρυθμὸς τετράσημος

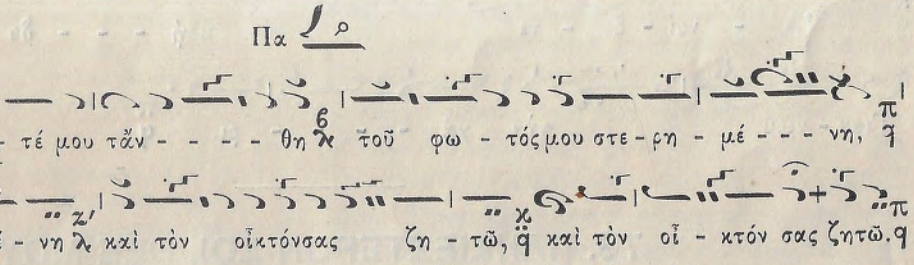

75. ΜΟΝΩιΔΙΑ ΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝ ΣΕΛΗΜ ΤΟΥ Γ΄

ἐκθρονισθέντος καὶ φονευθέντος ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων (1807—1808).

Μέλος *Γ. Μπέτσου,* Καστοριανοῦ.

ΗΧΟΣ Δ΄ Νη

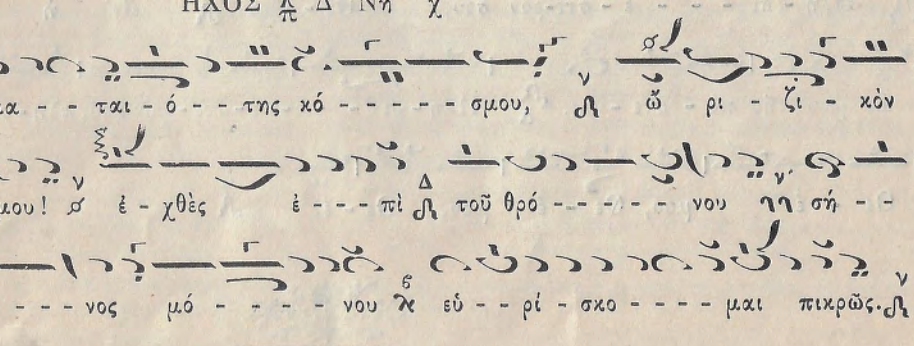

76. Ο ΓΕΡΟ-ΔΗΜΟΣ

Ποίησις ***Α. Βαλαωρίτου.*** — Μουσικὴ ***Π. Καρρέρη.***

Ρυθμὸς δίσημος

Πα

Μεταγραφὴ ἐκ τῆς γραμμικῆς παρασημαντικῆς.

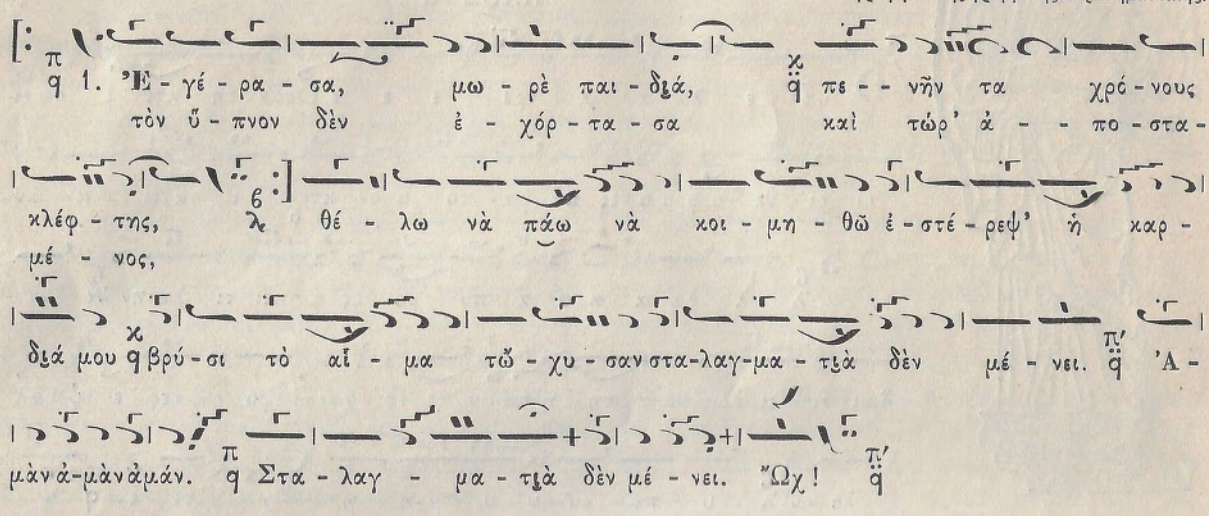

---

77. ΑΝΟΙΞΑΤΕ ΤΟΝ ΚΛΗΙΔΩΝΑ

Ἆσμα δημῶδες, ᾀδόμενον ἐν ***Συγῇ*** καὶ ***Μυσοπόλει*** τῆς Προύσης.

Ρυθμὸς τετράσημος

Ἐκ τῆς Συλλογῆς ***Γ. Δ. Παχτίκου.***

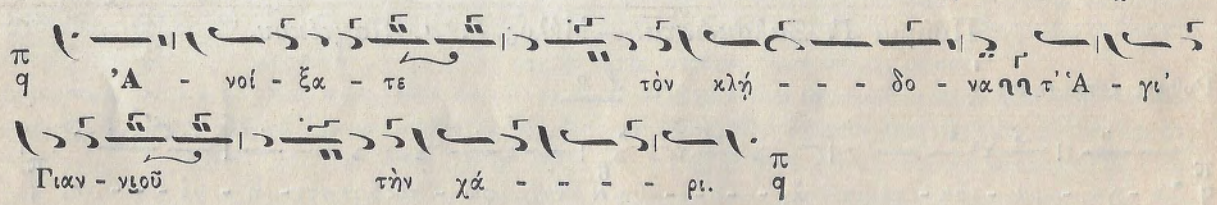

---

78. ΠΛΗΣΙΕΣΤΕΡΟΝ ΣΟΙ, ΘΕΕ ΜΟΥ

Ἆσμα θρησκευτικὸν ἀγγλικόν, ψαλὲν κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ καταποντισμοῦ τοῦ «Τιτανικοῦ».

Μέλος **Saint Hilaire.**

Ρυθμὸς τετράσημος

Μεταγραφὴ ἐκ τῆς γραμμικῆς παρασημαντικῆς.

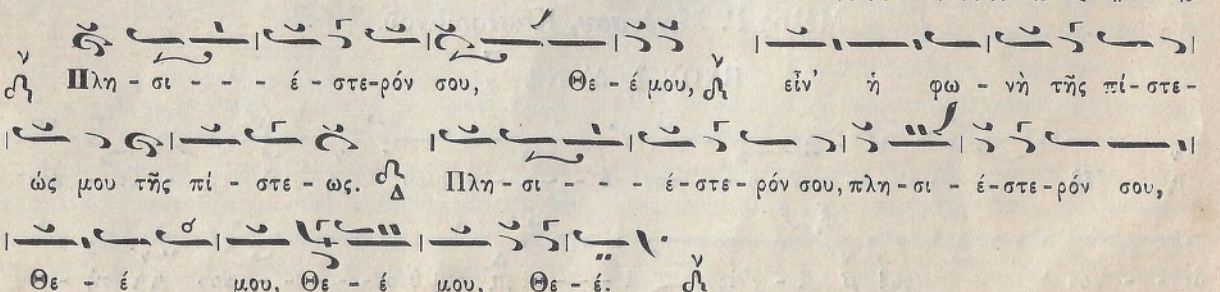

ΔΙΣΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

73. ΟΥΚ ΕΛΑΤΡΕΥΣΑΝ ΤΗΙ ΚΤΙΣΕΙ ΟΙ ΘΕΟΦΡΟΝΕΣ *(ἀργόν)*.

Εἶνε ἡ Ζ' Ὠδὴ τῶν καταβασιῶν τοῦ «*Ἀνοίξω τὸ στόμα μου*», τὸ ὁποῖον ψάλλεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τὸν Ὄρθρον. Ὁ Δ' Ἦχος, εἰς ὃν ἀνήκει τὸ ὡραῖον τοῦτο ᾄσμα, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὴν *Δωριστὶ* ἁρμονίαν τῶν ἀρχαίων, διακρίνεται διὰ τὴν σοβαρότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ. Τὸ ἀργὸν τοῦτο μέλος ἔχει καὶ τὸ σύντομόν του, τὸ ὁποῖον δημοσιεύεται κατωτέρω (ἀριθμ. 79) κατὰ τὴν πολύφωνον ἁρμονικὴν περιβολὴν τοῦ γάλλου Ducoudray. «*Οὐκ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει οἱ θεόφρονες παρὰ τὸν κτίσαντα, ἀλλὰ πυρὸς ἀπειλὴν ἀνδρείως πατήσαντες χαίροντες ἔψαλλον. Ὑπερύμνητε, ὁ τῶν Πατέρων Κύριος καὶ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ*».

74. Η ΤΥΦΛΗ ΑΝΘΟΠΩΛΙΣ

Ποίημα Γ. Ζαλοκώστα.— Μέλος Γ. Δ. Παχτίκου.

Τὸ μέλος τοῦτο συντεθὲν κυρίως διὰ νὰ ψάλληται ἐν *μονῳδίᾳ* ἔχει τὰς ἑξῆς συγκινητικὰς στροφάς.

1.
Ἀγοράσατέ μου τἄνθη
τοῦ φωτός μου στερημένη
ἔρχομαι μακρόθεν ξένη
καὶ τὸν οἰκτόν σας ζητῶ.

2.
Ἂν τὴν γῆν ὡραίαν λέγουν,
σὺ δ βλέπων κρῖνε·
τἄνθη μου καρποί της εἶνε,
τἄνθη ταῦτα, ποῦ κρατῶ.

3.
Θάλλουν ἔτι· ἐγὼ κρίνω
ἀπὸ μόνην τὴν ἀφήν των
πρὸ μικροῦ ἀπ' τὴν γῆν των
τὰ συνέλεξα νωπά.

4.
Τῆς αὐγῆς τὸ πνεῦμα τώρα,
ὤ, θαρρῶ πῶς μουρμουρίζει·
θαρρῶ τώρα πῶς δροσίζει
τἄνθη μου τὰ χαρωπά.

5.
Ὤ, ἰδέτε τα πῶς λάμπουν!
ἦσαν μοσχομυρισμένα.
εἰς τοὺς κόλπους φυλαγμένα
τῆς καλῆς μητρός των γῆς.

6.
Ὅταν ἅπλωνα νὰ κόψω,
μύρον ἦτο ἡ γῆ ὅλη,
κ' ἔλαμπον οἱ φωτοβόλοι
μαργαρῖται τῆς αὐγῆς.

75. ΜΟΝΩΙΔΙΑ ΘΡΗΝΩΔΗΣ ΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝ ΣΕΛΗΜ ΤΟΥ Γ'

Ἡ θρηνώδης αὕτη μονῳδία, δημοσιευομένη διὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς σημασίαν, εἶνε μουσούργημα τοῦ Καστοριανοῦ *Γ. Μπέτσου*. Ὁ Σουλτὰν Σελὴμ ὁ Γ', γεννηθεὶς τῷ 1789, ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων τῇ 16 Μαΐου 1807 καὶ ἐφονεύθη τὴν 16 Ἰουλίου 1808, διότι εἰσήγαγε τὸ λεγόμενον *Νιζὰμ Τζεδίτ*. Τὸ ᾄσμα τοῦτο κατοχωρίζομεν, ἐπίτηδες ἵνα λάβωσιν οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται ἰδέαν τινὰ τῆς μουσουργικῆς δεξιότητος τῶν μουσικῶν τῆς πρὸ ἡμῶν γενεᾶς.

1.
Ὦ ματαιότης κόσμου,
ὦ ριζικὸν δικόν μου,
ἐχθὲς ἐπὶ τοῦ θρόνου
σήμερον μόνος μόνου
εὑρίσκομαι πικρῶς.

2.
Πάγει ἡ βασιλεία,
ἐχάθ' ἡ ἐξουσία,
τὸ κράτος μου ἐσβέσθη,
ἡ δόξα μετετέθη,
ἐγὼ δ' ἐλεεινός.

3.
Ἀπὸ τῆς βασιλείας
καὶ αὐτοκρατορίας,
εἰς φυλακὴν ἐμβαίνω
καὶ πλέον δὲν βγαίνω,
μὲ θάνατον πικρόν.

4.
Πρεσμέν' ὥρα τὴν ὥρα
καὶ θνήσκω ἀπὸ τώρα,
γιατ' ἔτσι προωρίσθη,
σ' ἐμὲ κι' ἀπεφασίσθη,
τὸ τέλος λυπηρόν.

5.
Ἄχ! ἄθλιε Σελήμη,
αὐτὸ 'ταν τὸ ταλίμι
ἀντὶ εὐχαριστίας
διὰ τὰς εὐταξίας
πῶτρεφες κατὰ νοῦν.

6.
Ὦ Πόλις καὶ πολῖται,
ζῆτε καὶ εὐτυχεῖτε
πιὰ δὲν θὰ μὲ ἰδῆτε
ἴσως μ' ἐνθυμηθεῖτε,
ποτὲ μετὰ καιρόν!

76. Ο ΓΕΡΟ-ΔΗΜΟΣ

Ποίησις Α. Βαλαωρίτου.— Μουσικὴ Π. Καρρέρη.

77. ΑΝΟΙΞΑΤΕ ΤΟΝ ΚΛΗΙΔΟΝΑ

Τὸ δημῶδες τοῦτο ᾄσμα, ᾄδεται ἐν *Συγῇ* καὶ *Μυσοπόλει* τῆς ἐπαρχίας Προύσης κατὰ τὴν νύκτα τῆς ἑορτῆς τοῦ *Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ κλήδονα*, ἤτοι τὴν 24 Ἰουνίου. Ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἡ κληδὼν (κλήδονας) τελεῖται καὶ νῦν ἔτι ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὅπως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ἐνταῦθα εἰς ἕκαστον *κληδόνισμα* ᾄδονται καὶ διάφορα δίστιχα, ἅτινα ὀνομάζονται *κοττήματα*. Ἡ μελῳδία τοῦ ᾄσματος τούτου ὑπηγορεύθη ἡμῖν, ὑπὸ τῆς ἐν Μυσοπόλει *Σμαράγδας Μεγάλου*, κατὰ τὴν εἰς Βιθυνίαν μουσικὴν ἡμῶν περιοδείαν τοῦ 1904.

Ἀνοίξατε τὸν κλήδονα τ' Ἁγι'-Γιαννοῦ τὴν χάρι,
ὁπώχει μοῖρα νὰ φανῇ κι' ὁπώχει ριζικάρι.
Στὸ ριζικό μου σ' ἔβαλα γιὰ νὰ σὲ ριζικάρω,
ἂν εἶνε θέλημα Θεοῦ, ταῖρί μου νὰ σὲ κάνω.

(Καὶ οὕτω ἀκολουθοῦσι διάφορα αὐτοσχέδια, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δίστιχα).

78. ΠΛΗΣΙΕΣΤΕΡΟΝ ΣΟΥ, ΘΕΕ ΜΟΥ

(Πληροφορίας σχετικὰς ἴδε εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 69 ᾄσμα τοῦ ΣΤ' τεύχους τῆς «Μουσικῆς»).

79. ΟΥΚ ΕΛΑΤΡΕΥΣΑΝ *(σύντομον)*.

Τὸ σεμνὸν καὶ σοβαρὸν τοῦτο τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ᾄσμα ἐψάλη τὸ πρῶτον μὲ τὴν δημοσιευομένην πολύφωνον ἁρμονικὴν περιβολὴν ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων τοῦ 1878, κατὰ τὴν σχετικὴν τοῦ ἀειμνήστου L. Bourgault-Ducoudray διάλεξιν. Κατὰ τὴν προρρηθεῖσαν Παγκόσμιον Ἔκθεσιν ἐγένετο, ὡς γνωστόν, καὶ Μουσικὸν Συνέδριον, ἐν ᾧ διὰ 56 μουσικῶν τεμαχίων τῆς ἑλλην. καὶ δημοτικῆς μουσικῆς ὡς καὶ τῆς παλαιᾶς γρηγοριανῆς ψαλμῳδίας ὁ ἀείμνηστος σοφὸς ἀγορητὴς κατέδειξεν ὅτι ἅπασαι αἱ ἑλληνικαὶ κλίμακες, ἀρχαῖαί τε καὶ νεώτεραι, ἐναρμονίζονται, ἤτοι περιβάλλονται μὲ ἁρμονικὴν πολυφωνίαν. Τὸ παρὸν ᾄσμα, κατὰ τὰ στενογραφημένα πρακτικά, φέρει τὸν αὔξοντα ἀριθμὸν 41. Ὁ *Δώριος τρόπος*

[illegible] γνωστὸν πα[illegible] ὑμνον τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας Pange, lingua, καὶ τὸ ἡμέτερον *Οὐκ ἐλάτρευσαν*. Ἡ συμφωνικὴ αὐτοῦ ἐκτέλεσις, ὑπὸ διαπρεπῶν καλλιτεχνῶν τοῦ Ὠδείου τῶν Παρισίων γενομένη, προκαλεῖ παταγώδη χειροκροτήματα τοῦ ἐπιλέκτου μουσικοῦ ἀκροατηρίου.

Καὶ ἐν τούτοις πόσα ἄλλα ἀρχαίως μουσικῆς τέχνης ἀριστουργήματα εὑρίσκονται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ, τὰ ὁποῖα εἰρωνικῶς περιφρονοῦνται!

80. Ο ΕΡΑΣΤΗΣ ΚΑΙ Η ΗΧΩ.

Τὸ χαριτωμένον τοῦτο ποίημα, μελοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου Solem Hap ἐπίτηδες διὰ τὴν «Μουσικήν», πεποίθαμεν ὅτι θὰ προκαλέσῃ ἱκανὴν θυμηδίαν διὰ τὴν εὐχάριστον αὐτοῦ πρωτοτυπίαν, ὡς καὶ διὰ τὰς εὐφυεῖς ἀπαντήσεις τῆς Ἠχοῦς. Οἱ 24 στίχοι τοῦ ποιήματος διηρέθησαν εἰς 3 ᾠδικὰς στροφάς, ὧν ἑκάστη διστιχία περιλαμβάνει καὶ μίαν μελῳδικὴν γραμμήν. Αἱ τῆς Ἠχοῦς ἀπαντήσεις δέον νὰ προφέρωνται πολὺ ἀσθενῶς, οὕτως ὥστε νὰ καταφαίνωνται ὅτι εἶνε πραγματικαὶ ἀπηχήσεις, ἄλλως χάνουσιν ὅλην τὴν ἀξίαν καὶ πρωτοτυπίαν αὐτῶν.

Α'

ΕΡΑΣΤΗΣ	ΗΧΩ
Θὰ σταθῶ νὰ τραγουδήσω, φεγγαράκι μου, μπροστά σου.	*Στάσου.*
Θὰ σὲ πῶ τὲς λύπες ὅλες, τὴς χαρὲς καὶ τὴς ντροπές μου.	*Πές μου.*
Εὐτυχὴς κι' ἐγὼ δὲν ἤμουν, πρὶν οἱ πόνοι μου ἀρχίσουν;	*Ἤσουν.*
Πόσα χρόνια τώρα πάσχω, καὶ δὲν βρίσκω ἰατρεία;	*Τρία.*
Τί μὲ ἔκαμε νὰ 'μοιάζω, ἑβδομῆντα χρόνων γέρως;	*Ἔρως.*
Τίς με βασανίζει τώρα, ἐν ᾧ πρὶν μὲ συνεκίνει;	*Ἐκείνη.*
Πόσα χρόνια τὴν λατρεύω, καὶ δὲν μ' εἶπεν οὔτε λέξι;	*Ἕξη.*
Ἡ βαθεῖά μου ἀγάπη, μήπως τὴν ἐμπνέει μῖσος;	*Ἴσως.*

Β'

Διατί αὐτὸ τὸ μῖσος, τῆς ὡραίας μου δεσποίνης;	*Πίνεις.*
Τί ἰατρικὸ νὰ πάρω, στὴν χολόσκοσι ποῦ 'πῆρα;	*Πικρα.*
Τί μου λείπει; 'Εσὺ ξεύρεις τὴν ψυχήν μου ν' ἀναγνώσῃς.	*Γνῶσις.*
Δὲν σὲ φαίνετ' ἡ μορφή μου, ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας;	*Τέρας.*
Τί ὡραῖο σχῆμα ἔχει ἡ κομψή μου διὲς ἡ μύτη.	*Σιμίτη.*
Τέτοια ντελικάτ' αὐτάκια ἔχει, πές, ἄλλος κανένας;	*Ἕνας.*
Μὲ τὴν λυγερὰν φωνήν μου, εἶνε ἄλλη τις ὁμοία;	*Μία.*
Σὰν τί 'μοιάζω σὰν κτενίζω, τὰ μαλλιά μου τὲ εὐώδη;	*Βώδι.*

Γ'

Ὅταν τραγουδῶ μ' ἀκούει, ἀπὸ τοῦ μπαλκονιοῦ τὴν κώχη;	*Ὄχι.*
Τί νὰ κάμω ὅταν ψάλλω πατινάδα τὸν 'Ερνάνι;	*Νάνι.*
Ποιὸς νομίζει ὅτι εἶμαι ὅταν κάμω τὰ λεγάτα;	*Γάτα.*
'Εγὼ πόσον τὴν λατρεύω, ἆρά γε στὸν νοῦν της τῶχει;	*Ὄχι.*
Θ' ἄρθω κι' αὔριο στὸ δάσος, ἴσως εὕρω τὴν κοπέλα.	*Ἔλα.*
Τί νὰ βάλω νὰ μ' ἀρέσῃ, ἀπ' ἐμπρός της σὰν περάσω;	*Ράσο.*
Τί νὰ κάμω σὰν δὲν ἔχω, στὸ ἐξῆς καμμιὰ ἐλπίδα;	*Πήδα.*
'Απ' τὸν κόσμον ὅμως τοῦτον, ὅταν θὰ χαθῶ στοχάσου.	*Χάσου.*

81. ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΝ.

Ὁ ὕμνος οὗτος, ποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν Μυτιλήνῃ διδασκάλου κ. *Γ. Κατσούφρη* καὶ μελοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ μουσικοδιδασκάλου κ. *Ἀντωνίου Καλαματιανοῦ*, ἐψάλη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς «Λαϊκῆς Σχολῆς» Μυτιλήνης κατὰ τὰς ἐξετάσεις αὐτῆς. Πᾶν ποίημα καὶ πᾶν μέλος τὴν ἐργασίαν ἐξυμνοῦν, εἶνε ἱκανὰ ἐχέγγυα ἵνα ἐξάρωσι τοὺς φιλοτίμους αὐτῆς ἐργάτας, καθόσον ἐκ τῆς ἐντίμου ἐργασίας ἐξαρτᾶται τὸ μεγαλεῖον οὐ μόνον τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐθνῶν. Ὁ μουσουργὸς τοῦ παρόντος ὕμνου φαίνεται ὅτι ἐγκρύπτει ἐν ἑαυτῷ τὸ ἱερὸν τῆς ἐμπνεύσεως πῦρ, καθόσον ἐν ταῖς μελῳδικαῖς αὐτοῦ γραμμαῖς ἐμφαίνεται ὁ ὑπὲρ τῆς θείας τοῦ Ὀρφέως τέχνης εἰλικρινῶς ἐργαζόμενος καὶ μοχθῶν.

82. Ο ΓΕΡΟ-ΔΗΜΟΣ

(Ἴδε τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 76ον ᾄσμα).

83. ΔΕΝ ΠΡΟΣΕΥΧΕΣΘΕ

Διὰ δασύφωνον ἢ βαρύτονον.

Εἶνε ὁ τίτλος τοῦ λίαν ἐκφραστικοῦ καὶ περιπαθοῦς ᾄσματος, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῶν στίχων τοῦ Delavigne ἔχει μελοποιήσει ὁ Γάλλος μουσουργὸς Georges Bizet, τοῦ ὁποίου ὑπὸ τῶν Γάλλων καλλιτεχνῶν πρόκειται κατ' αὐτὸς νὰ τελεσθῇ ἐν Παρισίοις μουσικὸν μνημόσυνον. Ἡ Musica δὲ καὶ τὸ Excelsior τῶν Παρισίων θὰ θέσωσι καὶ πλάκα ἀναμνηστικὴν ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἐν ᾗ ἀπέθανεν οὗτος ἐν Bougival παρὰ τῷ Σηκουάνᾳ. Ὁ Γεώργιος Μπιζέ, γεννηθεὶς τῷ 1838, ἀπεβίωσε τῷ 1875, ζήσας μόλις περὶ τὰ 36 ἔτη. Μεταξὺ τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἔργων ἡ *Κάρμεν*, δι' ἣν ἠρύσθη ἐξ Ἱσπανίας οὐκ ὀλίγας δημοτικὰς μελῳδίας, ἀπηθανάτισεν αὐτόν, κατασταθεῖσα παγκοσμίου φήμης δραματικὸν μουσούργον.

Τὸ ποιητικὸν μέρος τοῦ ᾄσματος, ὅπερ δημοσιεύομεν καὶ ὅπερ ἐνέχει καί τινα συμβολισμόν, κατὰ ἐλευθέραν παράφρασιν τοῦ κ. Ἰ. Καταζᾶ ἔχει ὡς ἑξῆς·

1. Πολυαγάπητέ μου, εἰς τὰς θλίψεις μου,
Ἔρχομαι ἐκ τοῦ ἄστεως τῶν δακρύων,
Διὰ νὰ σοῦ ζητήσω προσευχάς·
Μοὶ ἐλέγετε ἐσκυμμένος πρὸς ἐμέ
«Ἐὰν ζῶ θὰ προσεύχωμαι διὰ σέ».
Ἰδοὺ αἱ τελευταῖαί σας λέξεις.
Φεῦ! Φεῦ! Ἀφ' ὅτου ἀφῆκα τὰς ἀγκάλας σας,
Ποτὲ δὲν ἀκούω τὰς προσευχάς σας.
Φεῦ! Φεῦ! ἀκούω καὶ δὲν προσεύχεσθε.

2. Πόσον αἱ γλυκεῖαι ἐκστάσεις μας,
Φίλε, μοὶ στοιχίζουσι βασάνους.
Εἰς τὸ βάθος τῶν θλιβερῶν τούτων κατοικιῶν!
Αἱ ἡμέραι δὲν ἔχουν οὔτε ἑσπέρας οὔτε πρωΐαν.
Καὶ ὁ ὡροδείκτης στρέφεται ἄνευ τέλους,
Ἄνευ τέλους ἐπὶ μιᾶς πλακὸς ἄνευ ὡρῶν.
Φεῦ! Φεῦ! Πρὸς ὑμᾶς, ὑψῶν τοὺς βραχίονας
Περιμένω εἰς μάτην εἰς ταύτας τὰς κατοικίας.
Φεῦ! Φεῦ! περιμένω καὶ δὲν προσεύχεσθε!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΙΖΕ — GEORGES BIZET

84. Ο ΞΕΝΗΤΕΜΜΕΝΟΣ.

Ποίημα **Ε. Καρύδη**. — *Μουσικὴ* **Ι. Πρωΐου**.

Εἶνε τὸ πρῶτον ὡραῖον καὶ περιπαθὲς ᾄσμάτιον, τὸ ὁποῖον μετὰ δύο ἄλλων πρὸς τὴν «Μουσικὴν» ἀπέστειλεν ὁ κ. Ι. Πρωΐος, ἐν Ὀδησσῷ εὐδοκίμως ἐξασκῶν τὴν θείαν τοῦ Ἀπόλλωνος τέχνην. Συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν εὐαρίθμων ὁμογενῶν μουσικῶν, οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται τὴν διὰ τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς διαπαιδαγώγησιν τῆς ἑλληνίδος νεολαίας. Τὸ παρὸν δὲ ᾄσμάτιον προδίδει καὶ τὴν μουσουργικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα, καθόσον τὸ μελαγχολικὸν αὐτοῦ μέλος ἐκφράζει λίαν ἐπιτυχῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ συγκινητικοῦ ποιήματος.

1. Χρυσᾶ πουλάκια, ποῦ ψηλὰ περήφανα πετᾶτε,
κρατῆστε τὰ φτεράκια σας, ἂν στὸ χωριό μου πᾶτε.
2. Νὰ φέρτε προσκυνήματα στὴν μάνα μ' ἐκεῖ πέρα.
δὲν ἔχω παρὰ μιὰ φτωχὴ ὁ ἄμοιρος μητέρα.
3. Θὰ τὴν εὑρῆτε στὸ γραλὸ μὲ μάτια βουρκωμένα
ὅσα καράβια ἔρχονται νὰ ἐρωτᾷ γιὰ μένα.
4. Εἰπέ της πῶς τὴν πονῶ καὶ πῶς τὴ συλλογοῦμαι,
καὶ πάντοτε στὸν ὕπνο μου τὴν βλέπ' ὅταν κοιμοῦμαι
5. Μιὰ χάρι σᾶς ζητῶ στερνή, ἐλεύθερα πουλιά μου,
ἂν πεθαμένη εὕρετε τὴν ἄμοιρη γρηά μου,
6. Εἰς τὰ χρυσᾶ σας τὰ φτερὰ τὰ δάκρυα μου κρατῆστε
καὶ μὲ αὐτὰ τὸ μνῆμά της τὸ ἅγιο ραντίστε.

Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΙΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

Β΄

Ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει συνιστῶντες τὴν σχολικὴν μουσικὴν καὶ τὴν σχολικὴν γυμναστικὴν *κεκραμένας*, ἤτοι ἐκ παραλλήλου καὶ ἀχωρίστως διδασκομένας τὰς δύο ἀδελφὰς τέχνας, ὑπεδείξαμεν καὶ ἄλλα μουσικὰ ἄτοπα, ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτηρίοις ἐνυπάρχοντα. Ἐν τῶν τοιούτων μουσικῶν ἀτόπων εἶνε ἀναμφισβητήτως καὶ τὰ ἀκατάλληλα ᾄσματα, ὡς καὶ ἡ ἄκαιρος χρῆσις τῆς μουσικῆς. Ἧς τὰ παραδείγματα εἰσὶ καὶ λίαν πρόσφατα.

Ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων π. χ. κύκλων τῆς πλειονότητος τῶν παρ' ἡμῖν σχολείων, ὡς πλησιάζουσιν αἱ ἡμέραι τῶν ἐξετάσεων καὶ τῶν σχολικῶν τελετῶν, καταβάλλονται ἐξαιρετικαὶ ὅλως προσπάθειαι καὶ διὰ τὴν μουσικήν. Ἀλλὰ ποίαν μουσικὴν ἐπιζητοῦσιν οὗτοι; Τὴν διὰ τῆς συστηματικῆς διδασκαλίας παιδαγωγοῦσαν καὶ ἐξευγενίζουσαν τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν, ἢ ἄλλην τινὰ μουσικήν; Ὅταν μόνον κατὰ τοὺς δύο τελευταίους μῆνας τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἐπιζητεῖται ἡ ἀνάγκη τῆς μουσικῆς εἶνε περιττὸν καὶ νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ μουσικὴ αὕτη ἀδύνατον νὰ εἶνε πλέον μουσικὴ παιδαγωγική, μουσικὴ ἠθοπλαστική, ἀλλὰ μουσικὴ τῆς ἐπιδείξεως, τῆς κολακείας τῶν ὤτων, μουσικὴ τοῦ κατὰ συνθήκην ψεύδους καὶ τῆς κατὰ συνθήκην ἀπάτης. Ἡ ἀληθὴς μουσικὴ διδασκαλία μόνον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἐν *ὡρισμένῃ* καὶ *ὑποχρεωτικῇ* τοῦ προγράμματος ὥρᾳ διδασκομένη καὶ ἐκ παραλλήλου μετὰ τῶν λοιπῶν σχολικῶν μαθημάτων ἁρμονικῶς καὶ σκοπίμως βαίνουσα εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν ὕψιστον παιδαγωγικὸν αὐτῆς σκοπόν.

Εἶνε δὲ πολὺ λυπηρόν, διότι εὑρίσκονται παρ' ἡμῖν καὶ μουσικοδιδάσκαλοι, οἵ ὁποῖοι δι' ὀλίγα τινὰ

ἀργύρια οὐ μόνον ἑαυτοὺς ταπεινοῦσίν, ἀλλὰ λεληθότως καὶ τὴν θείαν τοῦ Ἀπόλλωνος τέχνην προδίδουσι, παρουσιάζοντες αὐτὴν ὡς χρήσιμον καὶ ἀναγκαίαν μόνον κατὰ τοὺς δύο τελευταίους σχολικοὺς μῆνας, καὶ τοῦτο πάλιν οὐχὶ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν μουσικήν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπίδειξιν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ξένοι τινές, μουσικοί, τοῦτ' αὐτὸ ἐμπορευόμενοι τὴν παρ' ἡμῖν μουσικὴν ἀμάθειαν, πωλοῦσι τὸ ἐμπόρευμα αὐτῶν ὅπου τύχῃ καὶ ὁπόθεν ζητηθῇ. Δι' Ἕλληνα ὅμως μουσικόν, τοῦ ὁποίου οἱ μεγάλοι πρόγονοι πρῶτοι ἐδίδαξαν καὶ ἐξύψωσαν τὴν μουσικὴν παιδαγωγίαν, θὰ ἦτο ὄντως μεγάλη καὶ ἐσχάτη ταπείνωσις, ἂν ἐχρησιμοποιεῖτο αὕτη ὡς εὐτελὲς ὄργανον ἀσκόπου μουσικῆς ἐπιδείξεως καὶ ἀχαρακτηρίστου ἐπιπολαιότητος. Οἱ οὕτω τὴν μουσικὴν ταπεινοῦντες χρησιμεύουσι λεληθότως καὶ ὡς ὄογανα τῆς στασιμότητος τῆς μουσικῆς διδασκαλίας. Διότι οἱ ἁρμόδιοι, εὐκόλως ἐφοδιαζόμενοι διὰ τὰς σχολικὰς τελετὰς καὶ ἐξετάσεις τὰ ἀναγκαιοῦντα ἐπιδεικτικὰ αὐτοῖς ᾄσματα, οὐδόλως πλέον κατόπιν φροντίζουσι καὶ διὰ τὴν συστηματικὴν τῆς μουσικῆς διδασκαλίαν ὡς μαθήματος ὑποχρεωτικοῦ καὶ μορφωτικοῦ. Ὁποῖα δέ εἰσι τὰ ἐπιδεικτικὰ ταῦτα ᾄσματα καὶ ὁποῖα δέον νὰ ὦσι τὰ ἀληθῶς παιδαγωγικὰ ᾄσματα ἐπιφυλαττόμεθα νὰ ἐπανέλθωμεν. Τοῦτο μόνον, τό γε νῦν, παρατηροῦμεν, ὅτι ὅτε τὸ πρῶτον ἡ Ἀμερικὴ ἀνεκαλύφθη οἱ τότε ἄγριοι αὐτῆς κάτοικοι τοὺς ὄγκους τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀδάμαντος τῆς ἑαυτῶν πατρίδος ἀντήλλασσον ἀσυνειδήτως μετὰ τῶν πενταλέπτων καὶ δεκαλέπτων ἐνωτίων καὶ λοιπῶν ἀθυρμάτων τῶν ναυτῶν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου. Οὕτω καὶ ἡμεῖς, τὸν παιδαγωγικὸν μουσικὸν πλοῦτον καὶ τὰ ἀληθῆ μουσικὰ διδάγματα τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀπαρνούμενοι, ἀνταλλάσσωμεν αὐτὰ μὲ μάταια μουσικὰ ἀθυρμάτια. Ἀλλὰ συμφέρει ἆρά γε ἡ τοιαύτη παραγνώρισις τῆς ἀληθοῦς μουσικῆς ἰδέας; Νομίζομεν ὅτι ἡ ἐθνικὴ συνείδησις θ' ἀπαντήσῃ μεγαλοφώνως· *Οχι.*

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗΝ ΤΟΥ ΛΟΦΟΥ

(Ἀλληγορικαὶ συμβουλαὶ πρὸς τοὺς ἐπιδιδομένους εἰς τὴν μουσικήν).

Ἡ φιλολογία ἑκάστης χώρας γνωρίζεται ἐκ τῆς υἱοθετήσεως καὶ δημιουργίας ἰδιάζοντός τινος τρόπου τοῦ λόγου, ὃν οἱ συγγραφεῖς μεταχειρίζονται, ἵνα συντελέσωσιν εἰς τὴν ἡμετέραν ἀνάπτυξιν. Ἀδιάφορον ἂν ὁ εὐνοούμενος οὗτος λόγος προέρχεται ἐκ τοῦ Οὐγκώ, Τολστόη, Δάντη καὶ ἄλλων. Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶνε πάντοτε τὸ αὐτό.

Ἵνα διακριθῶμεν λοιπὸν ἀνάγκη ν' ἀνέλθωμεν εἰς σημεῖόν τι μουσικοῦ ὕψους. Οἱ ζῶντες ἀνὰ τὰς κοιλάδας — καὶ τίνες οἱ μὴ ζῶττες ἐκεῖ; — ὀφείλουσι νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτάς, ἐὰν δὲν θέλωσι νὰ μείνωσι διὰ παντὸς βεβυθισμένοι εἰς τὴν μετριότητα.

Ἡ μουσικὴ εἶνε στενή, πλὴν ὡραία κοιλὰς εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὄπισθεν ταύτης εὑρίσκεται ὁ μέγας κόσμος τῆς Τέχνης, τῆς Φιλολογίας, τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Φύσεως.

Καιρὸς λοιπὸν ν' ἀρχίσωμεν τὴν ἀνάβασίν μας, ἥτις θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολύ· ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ μὴ σταματήσωμεν ἀνερχόμενοι. Οὐδόλως δὲ παράδοξον ἡ διεξοδικὴ αὕτη ἀνάβασις ἡμῶν νὰ πλουτίσῃ μὲ νέα ἔργα τὴν μουσικὴν θεωρίαν, τὴν τέχνην τῆς πλαστικῆς, τὴν φιλολογίαν, τὴν βιογραφίαν κτλ. Εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο ἀφικόμενοι θὰ βλέπωμεν ὅτι εἶνε γελοῖον ὅ,τι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀπεθαυμάζομεν. Ὅ,τιδήποτε δὲ καὶ ἂν ἤθελε συμβῇ κατὰ τὴν ἀνάβασιν ἡμῶν, πάντοτε ἐν αὐτῇ θέλομεν εὕρει ἀληθῆ ἀπόλαυσιν. Ὁπόταν δὲ ἀνέλθωμεν εἰς τὸ ὕψιστον ἐκεῖνο σημεῖον, εἰς ὃ καὶ ὁ Longfellow ἀνελθὼν ἀπηθανατίσθη, ὤ! τότε θέλομεν ἀνακαλύψει εἰς τὴν ὀροσειρὰν ἐκείνην τῆς ἐπιτυχίας νέαν κορυφήν.

Ἔξοχοι μουσικοὶ ὑπῆρξαν ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν ἤθελον ν' ἀπολεσθῶσιν ἐν τῇ ἀσημότητι τῶν κοιλάδων, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἵτινες ἀνελθόντες ἀνεκάλυψαν νέας κορυφάς.

(Κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἀμερικανικοῦ ὑπὸ τῆς δεσποινίδος Ε. Γ.)

Η ΕΝΑΡΜΟΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ὑπὸ τοῦ παρ' ἡμῖν καθηγητοῦ τῶν Μαθηματικῶν κ. Σ. Σταματιάδου ἐγένετο τὴν 11 λήξαντος ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φιλ. Συλλόγου» δημοσία ἀκρόασις ***Βυζαντινῆς μουσικῆς ἐνηρμονισμένης.*** Εἶχε προσέλθει ἐν τῷ Σλλλόγῳ τόσος πολὺς κόσμος ἐξ ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ὥστε ἡ μεγάλη αὐτοῦ αἴθουσα εὑρέθη στενόχωρος. Ἡ συρροὴ αὕτη τοῦ δημοσίου εἶνε λίαν παρήγορος, διότι δεικνύει τὸ μέγα ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν τέχνης ἐνδιαφέρον τοῦ ὁμογενοῦς δημοσίου. Ἡ παρουσία ἰδίως καὶ ἀντιπροσώπου τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἰωακεὶμ Γ', τοῦ ὑπὲρ τοῦ πατρίου τούτου κειμηλίου καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης Αὐτοῦ πατριαρχίας σοβαρῶς προνοήσαντος, ὡς καὶ τοῦ μουσοτραφοῦς Ἕλληνος Πρεσβευτοῦ κ. Ἰω Γρυπάρη, ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς ποικιλοτρόπως ἐπιδεικνύοντος τὸ μέγα αὐτοῦ ἐνδιαφέρον, ἐσχολιάσθησαν λίαν εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ δημοσίου. Ὅταν αἱ γεραραὶ τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας κορυφαὶ ἐνθαρρύνουσι τὰς εὐγενεῖς μουσικὰς προσπαθείας τῶν μουσικολόγων ἀναμ-

φιβόλως μέγα ὑπὲρ τῆς παρημελημένης ἐθνικῆς τέχνης καλὸν θὰ ἐπιτευχθῇ.

Ἡ ἀκρόασις τοῦ κ. Σταματιάδου περιελάμβανε δύο μέρη, τὸ *θεωρητικὸν* καὶ τὸ *πρακτικόν*. Τὸ πρῶτον ἦτο σύντομος εἰσήγησις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐναρμονίσεως τῆς βυζαντινῆς[1] μουσικῆς, καὶ τὸ δεύτερον περιελάμβανεν 11 μελῳδίας ἐκ τῶν 8 Ἤχων τῆς Ἐκκλ. μουσικῆς. Ἡ εἰσήγησις τοῦ κ. Σταματιάδου, περίληψις οὖσα τῆς περυσινῆς αὐτοῦ διαλέξεως, εἶνε γνωστὴ ἡμῖν διοτι ὁλόκληρος ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ». Κατὰ ταύτην ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ ἐναρμονίζεται, ἤτοι ὑποβάλλεται εἰς πολυφωνικὴν συμφωνίαν, διοτι, ὑποσιᾶσα τὴν ἐπίδρασιν τῆς νεωτέρας μουσικῆς, ἀκολουθεῖ τὰ διαστήματα τῆς φυσικῆς κλιμακος. Ἐν τῇ φυσικῇ δὲ κλίμακι κατατάσσει ὁ ἀγορητὴς καὶ τὴν χρωματικὴν κλίμακα, τὴν περιλαμβάνουσαν μεταξὺ δύο συνεχῶν φθόγγων *ἡμιόλιον*, ἤτοι τριημίτονον διάστημα, ἐν ᾧ ἡ κλίμαξ αὕτη παρὰ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καταλέγεται μεταξὺ τῶν *τεχνικῶν*. Ἀλλ' ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσική, ψαλλομένη ὡς ψάλλεται, κατὰ τὰ διαστήματα τῆς φυσικῆς διατονικῆς καὶ χρωματικῆς κλίμακος, δὲν ὑπέστη, ὡς διατείνεται ὁ κ. Σ. τὴν ἐπίδρασιν τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, ἀλλα τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς βυζαντιακῆς θεωρίας, ἐξ ἧς παρέλαβον καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι την ἑαυτῶν κλιμακα. Διότι ἡ νῦν κλίμαξ τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς και εἰς τὰ δύο αὐτῆς εἴδη (maggiore, minore) εἶνε ἡ ἀρχαια διατονικὴ καὶ τὸ μεθ' *ἡμιολίου* χρωματικόν, οἷον εἶνε τὸ μετὰ διέσεως β΄ τετράχορδον της ἑλάσσονος κλίμακος (*mi—fa—sol* ἐν διέσει—*La*). Γνωστον ὅτι ἡ αρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ εἶχε τρία γένη. Τὸ *διατονικόν*, *χρωματικὸν* καὶ το *ἐναρμόνιον*, καλούμενον καὶ *ἁρμονία* οὐχὶ ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς συνηχήσεως ἑτεροτόνων φθόγγων, ἀλλὰ τῆς ἄκρας διαστηματικῆς τῶν φθόγγων λεπτότητος. Ἐκ τούτων τὸ διατονικὸν γένος μεταξὺ συνεχῶν φθόγγων εἶχε *τόνον* καὶ *ἡμιτόνιον*, τὸ χρωματικὸν το *ἀσύνθετον ἡμιόλιον* (τριημίτονον) τὸ *ἡμιτονιον* καὶ τὸν *τόνον*, καὶ τὸ ἐναρμόνιον τὸ *τεταρτημόριον* ἤτοι τὸ τέταρτον τοῦ τόνου και το *ἀσύνθετον δίτονον*. Ἀριστειδης ὁ Κοϊντιλιανὸς (Κεφ. ΙΘ΄) περὶ τούτων γράφει ταδε· «*Τούτων τῶν τριῶν γενῶν φυσικώτερον μεν ἐστι τὸ διάτονον πᾶσι γὰρ καὶ τοῖς ἀπαιδεύτοις παντάπασι μελῳδητόν ἐστι· τεχνικώτατον δὲ τὸ χρῶμα· παρὰ γὰρ μόνοις μελῳδεῖται τοῖς πεπαιδευμένοις· ἀκριβεστερον δὲ τὸ ἐναρμονιον· παρὰ γὰρ τοῖς ἐπιφανεστάτοις ἐν μουσικῇ τετύχηκε παραδοχῆς. Τοῖς δὲ πολλοῖς ἐστιν ἀδύνατον*».

Τὰς ἱστορικὰς ταύτας μαρτυρίας ἀνεφέραμεν ἵνα ἐντονώτερον καταδειχθῇ ὅτι ἡ ἐκκλ. ἡμῶν μουσικὴ δὲν ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῆς εὐρωπαϊκῆς κλιμακως, ἀλλὰ τοὐναντίον αὕτη τῆς ἑλληνικῆς, ὅπερ ἄλλως τε οὐδόλως ἀρνοῦνται καὶ οἱ κορυφαῖοι μουσικολόγοι τῆς Δύσεως (ἴδε και «Προαυλήματα» Α΄ Γεύχους τῆς «Μουσικῆς»). Νῦν ὅτε τὸ φασμα τοῦ ἐκφραγκισμοῦ τῶν ᾀσμάτων ἡμῶν *ὀλεθρίως* ἐπιδρᾷ ἐπὶ μεγαλου τῆς ἡμετερ ις κοινωνιας μέρους αἱ ἱστορικαὶ αὗται ἀλήθειαι νομίζομεν ὅτι πρέπει μεγαλοφώνως νὰ κηρύττωνται.

Ἡ ἀρχὴ λοιπόν, ἣν ὁ κ. Σταματιάδης ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Φιλ. Συλλόγου διεκήρυξεν, ὅτι δηλονότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ καὶ κατὰ τοὺς 8 αὐτῆς Ἤχους περιβάλλεται ἁρμονικῇ πολυφωνίᾳ ὁμολογοῦμεν ὅτι εἶνε ἀληθεστάτη. Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ αὕτη ὀρείλομεν ἐξ ἴσου νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι δὲν εἶνε καὶ πρωτοφανής, καθόσον πρὸ πολλοῦ ἡμέτεροί τε καὶ ξένοι διεκήρυξαν τὸ δυνατὸν αὐτῆς.[1]

Ἐκ τῶν ξένων μάλιστα τὸ ζήτημα τοῦτο ἔλυσε καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς τεχνικὰς φάσεις ὁ ἀειμνηστος γάλλος L. Bourgault Ducoudray, καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Μουσικῆς καὶ τῆς Ἁρμονιας ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων, τοῦ ὁποίου

---

1. Τὸν ὅρον *βυζαντινὴ* ἀντὶ τῆς λ. *ἐκκλησιαστικὴ* κατ' ἀνάγκην μεταχειριζόμεθα καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ αἱ ψαλεῖσαι μελῳδιαι δεν ἦσαν ἐκ τῶν μουσικῶν χειρογράφων τῆς μουσικῆς τῶν Βυζαντινων, ἀλλ' ἐκ τῶν διὰ τῆς παραδόσεως σωζομένων τῆς ἐν χρήσει νῦν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ὀφείλομεν δὲ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ παροῦσα ἐκκλησιαστικὴ ψαλμῳδια ἐξεικονίζει μᾶλλον την ὁμῴδη μορφην τῆς ἀρχαίας βυζαντιακῆς ψαλμῳδιας, παρὰ αὐτὴν ταύτην τὴν ὡραιαν καὶ μαγον ἱερὰν τῶν Βυζαντινων ἡμῶν Πατέρων τέχνην. Ἵνα εἴμεθα δε πλέον σαφεῖς λέγομεν ὅτι οἵαν σχέσιν ἔχει ἡ νῦν δημῴδης ἡμῶν γλῶσσα πρὸς τὴν γλῶσσαν τῶν βυζαντιακῶν ἐκκλ. ᾀσμάτων τὴν αὐτὴν περίπου σχέσιν ἔχει καὶ ἡ νῦν μουσικὴ πρὸς τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτῶν μέλος. Διό, μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὴν σχετικῶς πενιχρὰν μορφὴν τῆς συγχρόνου ἐκκλ. ψαλμῳδιας, δέον νὰ ἐπιζητησωμεν πάντοτε τὴν ἀνεύρεσιν τῆς πρώτης πολυχεύμονος μουσικῆς πηγῆς, ἥτις ἀπεκρυσταλλώθη ἐν τῇ ἐκπάγλῳ τῆς Ἁγιας Σοφίας μουσικῇ. Ἄλλως ἐμμένοντες ἀκλονήτως εἰς την παροῦσαν μορφην τῆς ἐκκλ. ἡμῶν μουσικῆς ἴσως κινδυνεύσωμεν νὰ δημιουργήσωμεν δια τῶν ἐρωτήσεων τῆς μεγαλοπρεποῦς βυζαντιακῆς τεχνης *καὶ μέλλοντα μουσικὸν μαλλιαρισμόν*. Ἡ γλωσσικὴ λοιπὸν πρόοδος ἂς ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς τὴν μουσικήν.

Χαιρομεν δὲ πολυ, διότι ὁ ἡμέτερος φιλος καὶ συνεργάτης κ. Μᾶρκος Βασιλειου, ὁ γνωστὸς οὗτος πολύπειρος ἐρευνητὴς τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν μουσικῆς και τῶν πολυπληθῶν αὐτῆς χειρογράφων, ἐν τῇ ἐφημεριδι «Προόδῳ» (19 Ἰουνίου) λιαν ἐπικαιρως θιγει τὸ σημεῖον τοῦτο διὰ τῶν ἑξῆς· «Ἀνάγκη πρώτιστα νὰ παραδεχθῶμεν καὶ ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι το ἐκκλησιαστικὸν ἡμῶν ᾆσμα, ὡς ἔχει σήμερον, δὲν εἶνε, εἰμὴ μικρὰ ἀπόμοιρα τοῦ ᾄσματος τῶν βυζαντινῶν χρόνων, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν περιστάσεων, ἃς διηλθε τὸ Γενος ἡμῶν και ἡ Ἐκκλησια, περιελθὸν εἰς ἡμᾶς δια τῆς ἀπὸ στόματος μᾶλλον παραδόσεως μετὰ τῶν φυσικῶν ἐκεινων παραλλαγῶν, τὰς ὁποίας πρῶτον ὁ χρόνος, ἔπειτα δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ συνθῆκαι τοῦ μετὰ τὴν Ἅλωσιν βίου ἐπόμενον ἦτο νὰ ἐπιφέρωσιν. Ἐκτὸς λοιπὸν πάσης ἀμφισβητήσεως, ὅτι δεν ψάλλομεν νῦν επ' ἐκκλησιας αὐτόχρημα την μουσικὴν τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τοῦ Κουκουζέλη, ἀλλὰ μουσικὴν ἐθνικὴν μεταγενεστέρας ὑφῆς, καλλιεργηθεῖσαν πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς κυρίως ὑπὸ τῶν μουσικοδιδασκάλων τῶν δύο τελευταίων ἑκατονταετηρίδων».

Εἶνε δὲ λίαν ἀξιοπερίεργον ὅτι ὁ μελετηρὸς ἀγορητὴς τῆς ἐναρμονίσεως κ. Σ. ἐν ᾧ ἐν τῇ εἰσηγήσει οὐδὲν εἶπε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἀπ' ἐναντίας ἐν ἄλλῃ αὐτοῦ διατριβῇ, δημοσιευθείσῃ τελευταίως ἐν τῇ «Φόρμιγγι» Ἀθηνῶν (ἀρ. 19—20 ἐ. ἔ.), γράφει αὐτολεξεὶ τάδε· « *Ο κ. Χουρμουζιος ἀναφέρει τοὺς πολυφώνους χορους τῆς Ἁγίας Σοφίας, οἱ ὁποῖοι ἐπροκάλουν τον θαυμασμὸν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ λησμονεῖ ὅτι ὁ κόσμος ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἦτο εἰς τοιαύτην νηπιώδη (;) κατάστασιν ὑπο ἔποψιν μουσικῆς, ὅπως καὶ ὑφ' ὅλας τας ἐποψεις (;!), ὥστε ἦτο πολὺ φυσικὸν οἱ χοροὶ τῆς Ἁγια; Σοφίας νὰ προκαλοῦν τον θαυμασμόν του. Ἆρα γε θὰ τον ἐπροκαλουν καὶ τώρα ;*» Βεβαίως θὰ ἐπροκάλουν καὶ νῦν τον θαυμασμὸν τοῦ κόσμου, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὴ ἡ Ἁγία Σοφία θαυμάζεται ὄχι μόνον ὡς ἱστορικὸν κειμήλιον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρχιτεκτονικὸν ἀριστούργημα παρὰ τῶν εἰδικῶν· ἀφ' οὗ καὶ αὐτὰ τὰ λείψανα τῆς μουσικῆς ἐκείνων, οἷα εἶνε τὰ νῦν ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα, τοσοῦτον θαυμάζονται διὰ τὴν εὐμέλειαν καὶ εὐρυθμίαν αὐτῶν, ὥστε νὰ περιβάλλωνται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καὶ διὰ περιβολῆς πολυφωνικῆς ἁρμονίας. Ἂν δὲ ὁ κόσμος κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εὑρίσκετο εἰς *νηπιώδη* κατάστασιν ἢ οὐ συνιστῶμεν τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἡμετέρου ἄρθρου «Ἡ Μουσικὴ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ», δημοσιευθέντος ἐν τῷ Α΄ Τεύχει τῆς «Μουσικῆς», ἐξ οὗ ἀριδήλως καταδεικνύεται ὅτι ἡμεῖς μᾶλλον εἴμεθα νηπιοι καὶ νάνοι ἀπέναντι τοῦ μεγαλείου τῆς μουσικῆς τῶν χορῶν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

1. Εἰρήσθω δ' ἐν παρόδῳ ὅτι καὶ ἡμεῖς ἀπὸ εἰκοσαετίας ἐπεδόθημεν εἰς τὴν πολύφωνον ἁρμονικὴν περιβολὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ δημοτικῶν ἡμῶν μελῳδιῶν, ἐν διαλέξεσι καὶ συναυλίαις ἐκτελέσαντες ἱκανὰς ἐκ τούτων. Πρὸ δεκαετίας δέ, ἤτοι τῷ 1902 ἐν πέντε φύλλοις τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» (ἀρ. 27, 28, 29, 30 καὶ 32) ἐδημοσιεύσαμεν καὶ σχετικὴν μελέτην, ἐπιγραφομένην «*Ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλ. μουσικὴ καὶ ἡ ἁρμονικὴ πολυφωνία.*» Ἀλλά, φαίνεται, οἱ νέοι συντάκται τοῦ ἐπισήμου πατριαρχικοῦ ὀργάνου δὲν ἔχουσι γνῶσιν τῆς μελέτης ταύτης.

μέρος τῆς σχετικῆς μελέτης μεθ' ἑνὸς ἐκκλησιαστικοῦ ᾄσματος τοῦ Δ' Ἤχου, πολυφωνίᾳ περιβεβλημένου, δημοσιεύομεν ἐν ἄλλῃ στήλῃ. Ὁ σοφὸς οὗτος καθηγητής, κατ' ἐντολὴν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως μελετήσας καὶ σπουδάσας τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικὴν καὶ δημοτικὴν μουσικήν, ἐξέδωκε τρία πολύτιμα συγγράμματα, δι' ὧν ἐπιστημονικῶς λύει καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο (ἴδε καὶ Γ' Τεῦχος «Μουσικῆς ἐν σελ. 74).

*

Εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἔκθεσιν τοῦ 1878 ἐγένετο, ὡς γνωστόν, καὶ μουσικὸν συνέδριον, ἐν ᾧ ὁ ἀείμνηστος L. Ducoudray, ἔχων πλούσιον ὑλικὸν ἑλληνικῶν ᾀσμάτων, ἀρχαίων, μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων, ἐν ἰδιαιτέρᾳ διαλέξει ὡμίλησε «Περὶ τῶν ἑλληνικῶν μουσικῶν τρόπων.[1] ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ δυνατοῦ ἢ μὴ τῆς συμφωνικῆς αὐτῶν περιβολῆς. Τὸ Γραφεῖον τοῦ Συνεδρίου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς διαλέξεως συνίστατο ἀπὸ τὸν μέγαν γάλλον μουσουργὸν τοῦ «Φάουστ» Γκουνώ, Πρόεδρον, ἀπὸ παρέδρους ἐξόχους μουσικοφιλολόγους καὶ κριτικοὺς τῆς Γαλλίας καὶ ἀπὸ πολυπληθέστατον μουσικὸν ἀκροατήριον.

Ὁ σοφὸς ἀγορητὴς τὸν σκοπὸν τῆς διαλέξεώς του μετὰ σπαρτιατικῆς συντομίας ἐν προοιμίῳ διεύπωσε διὰ τῶν ἑξῆς·

«*Θ' ἀποπειραθῶ, Κυρίαι καὶ Κύριοι, νὰ καταδείξω ὅτι εἰς τοὺς πολυαρίθμους τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς Ἤχους ὑφίσταται ἡδύτης καὶ ἰδιάζων τις τρόπος, ὃν οἱ δύο μόνοι τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς τρόποι ἀδυνατοῦσι ν' ἀποδώσωσι· καὶ κατὰ δεύτερον λόγον, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν ἑλληνικῶν τρόπων (Ἤχων) δύναται νὰ συμβιβασθῇ μετὰ τῆς νεωτέρας πολυφωνίας· καὶ ὅτι τὰ ἐκ τούτου ἀπορρέοντα ἀποτελέσματα δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν συγχρόνων μουσικῶν ἔργων*».

Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῶν λεγομένων τούτων ἐξετελέσθησαν ὑπὸ διακεκριμένων τοῦ Ὠδείου τῶν Παρισίων ἀοιδῶν, συνοδευομένων καὶ ὑπὸ μουσικοῦ Ὀργάνου, 56 ἐν ὅλῳ μουσικὰ παραδείγματα καὶ ᾄσματα, εἰλημμένα ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλλ. τέχνης, τῆς βυζαντιακῆς ψαλμῳδίας, τῆς ἑλλην. ἐκκλησιαστικῆς καὶ δημοτικῆς μουσικῆς, ὡς καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς γρηγοριανῆς ψαλμῳδίας, κατὰ τοὺς 8 Ἤχους, ὡς γνωστόν, τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, συντεθειμένης. Τὰ οὕτω πολυφωνικῶς ἐκτελεσθέντα ἑλληνικὰ ᾄσματα τοσοῦτον ὑπερήρεσαν εἰς τὸ ἐπίλεκτον μουσικὸν ἀκροατήριον, ὥστε τοῦτο, κατὰ τὰ ἐστενογραφημένα πρακτικά, διὰ παρατεταμένων *χειροκροτημάτων* καὶ *εὖγε, εὖγε,* ἀνευφήμει αὐτά.

Τὸ τέλος τῆς διαλέξεως αὐτοῦ ὁ σοφὸς γάλλος μουσικολόγος ἐπέστεψε διὰ τῶν ἑξῆς βαρυσημάντων ρημάτων, τὰ ὁποῖα κατέστησαν πλέον ἀξιώματα διὰ τὴν καθόλου μουσικὴν ἐπιστήμην.

«*Ἡ πολυφωνία τοσαῦτα κέκτηται ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἐφόδια, ὥστε δύνατταί τις νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἔκφρασιν μελῳδίας τινὸς οἱασδήποτε δι' ἁρμονίας καταλλήλου πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἤχου (τρόπου) αὐτῆς.*

Ἄρα πᾶν ἐκφραστικὸν στοιχεῖον, ὑφιστάμενον ἐν οἱᾳδήποτε μελῳδίᾳ, οἱαδήποτε κἂν ᾖ ἡ ἐποχή, εἰς ἣν ἀνάγεται, καὶ ἡ χώρα ἐξ ἧς ἔχει τὴν προέλευσιν, δὲν πρέπει ν' ἀποκλείηται τῆς μουσικῆς γλώσσης (Εὖγε καὶ χειροκροτήματα).

Πάντες οἱ τρόποι, παλαιοὶ ἢ νεώτεροι, εὐρωπαϊκοὶ ἢ ξένοι, διὰ τοῦτο, ἂν καὶ ἐπιτήδειοί εἶσι νὰ παραγάγωσιν ἐντύπωσίν τινα, δέον νὰ πολιτογραφῶνται παρ' ἡμῖν καὶ χρῆσις αὐτῶν νὰ γίνηται ὑπὸ τῶν μελοποιῶν» (νέαι χειροκροτήσεις).

1. Conférence sur la modalité dans la musique grecque. Paris 1878.

Ὁ προεδρεύων τοῦ Συνεδρίου Γκουνὼ ἐν ὀνόματι τοῦ Γραφείου ηὐχαρίστησε θερμῶς τὸν ἀγορητὴν διὰ τὰ πολύφωνα ἑλληνικὰ ᾄσματα, ἅτινα, εἶτε, «*κατέθελξαν ἡμᾶς*».

*

Ὁ κ. Σταματιάδης κατὰ ταῦτα νέαν τινὰ τεχνικὴν ἀρχὴν δὲν ἀποκαλύπτει, ἀλλ' ὅ,τι διακηρύττει ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν εἰλικρινῶς ὅτι διατυποῖ μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας, λεπτότητος, πειστικότητος καὶ ἄνευ περιττῶν στόμφων. Τινὰ ὅμως σημεῖα τῆς μελέτης αὐτοῦ, τὰ σχετιζόμενα ἰδίως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλλην. μουσικῆς, χρήζουσι ποιᾶς τινος ἐπιφυλάξεως. Οὐδόλως συμφωνοῦμεν μετ' αὐτοῦ ὅτι δῆθεν «*τὸ ὄργανον εἶνε ὁ τάφος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς*». Βεβαίως οἱ Βυζαντῖνοι δὲν εἶχον τὴν ὀργανικὴν μουσικὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ὅμως εἶχον ταύτην ἐν ταῖς μουσικαῖς σχολαῖς καὶ ταῖς ἀσκήσεσι τῶν μουσικῶν χορῶν. Οἱ χοροὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τῶν ἄλλων κεντρικῶν ναῶν ἠσκοῦντο διὰ τοῦ γνωστοῦ «Ἐκκλησιαστοῦ Ὀργάνου», τὸ ὁποῖον, διὰ τοῦ Βυζαντίου γνωσθὲν εἰς τὴν Δύσιν, εἰσήχθη κατόπιν καὶ εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν τῶν Δυτικῶν. ***Συνοδεύει δὲ τοῦτο καὶ νῦν ἔτι τὰ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἑλληνικῆς ὀκτωηχίας παλαιὰ ᾄσματα τῆς γρηγοριανῆς ψαλμῳδίας.*** Οὐχὶ λοιπὸν τὸ ὄργανον, ἀλλ' ἡ παντελὴς αὐτοῦ ἔλλειψις μᾶλλον δύναται ν' ἀποβῇ ὁ τάφος τῆς ἐκκλ. ἡμῶν μουσικῆς. Τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον κυρίως ἐνυπάρχοντα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις μουσικὰ ὄργανα, τὸ ***Ἰωακείμιον ψαλτήριον*** καὶ τὸ ***Κωνσταντίνειον ὄργανον,*** δαπάναις τῶν μουσοτραφῶν Πατριαρχῶν Ἰωακεὶμ τοῦ Γ' καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Ε' κατασκευασθέντα, εἰσὶ τρανὰ τῶν λεγομένων μαρτύρια. Ἂν οἱ μουσικοὶ χοροὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν ἠσκοῦντο κατ' ἰδίαν καὶ διὰ μουσικῶν ὀργάνων ἀναμφιβόλως ἡ νῦν ἐκτέλεσις τῆς ψαλμῳδίας ἡμῶν θὰ ἦτο κατὰ πολὺ ὑπερτέρα καὶ ἀκριβεστέρα. Ἐν γένει ὅμως ἡ εἰσήγησις τοῦ κ. Σ. διὰ τὰς ὀρθὰς αὐτοῦ ἀρχὰς καὶ διὰ τὰ πειστικώτατα ἐπιχειρήματα ζωηρότατα ἐπεκροτήθησαν.

Ἀτομένει ἤδη ὀλίγα τινὰ νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τὸ δεύτερον μέρος τῆς διαλέξεως, διὰ τὴν συμφωνικὴν δηλ. ἐναρμόνισιν τῶν ἐν τῷ προγράμματι ἀναγεγραμμένων 11 ᾀσμάτων τῶν 8 Ἤχων. Τὴν ἐργασίαν ταύτην θὰ τὴν ἐξετάσωμεν πρῶτον ἀπὸ τῆς ***τεχνικῆς*** αὐτῆς ἀπόψεως καὶ εἶτα τῆς ***αἰσθητικῆς***.

Ἐν πρώτοις ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι αἱ ἐκτελεσθεῖσαι 11 μελῳδίαι τῶν 8 Ἤχων οὐδόλως εἶχον μεταβληθῇ, ἐκτὸς τοῦ ἐπιπροσθέτου φόρτου τῶν περιττῶν λαρυγγισμάτων καὶ ἐπανθισμάτων, τὰ ὁποῖά εἰσιν ὅλως ξένα πρὸς τὸ γνήσιον ἐκ παραδόσεως σωζόμενον ἐκκλ. μέλος. Αὐστηρῶς λοιπὸν καθωριζομένης τῆς μελῳδικῆς γραμμῆς τῶν ᾀσμάτων τὸ ἔργον τῆς ἁρμονικῆς περιβολῆς ἀρκούντως ἁπλοποιεῖται, διότι ὁ ἐναρμονίζων ἄνευ ἐλευθέρων μουσικῶν σχημάτων κέκληται νὰ ὑποκαταστήσῃ τὰς καταλλήλους συμφωνικὰς φωνάς, περισώζων ἅμα καὶ τὸν τοῦ Ἤχου ἰδιάζοντα χαρακτῆρα. Οἴκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι πᾶσα ἁρμονικὴ συναρμογὴ τῶν φθόγγων πρέπει νὰ εἶνε εὐχάριστος, ἡδέως δηλ. καὶ εὐαρμόστως νὰ ἱκανοποιῇ τὸ ἀνεπτυγμένον οὖς. Ὁ κ. Σταματιάδης φιλοτίμως πειρᾶται νὰ περισώσῃ τὴν τοῦ Ἤχου ἔκφρασιν, ἀλλὰ τὰ διάφορα μέρη τῶν ἁρμονικῶν φωνῶν δὲν βαίνουσι μετὰ τοιαύτης εὐαρμοστίας, ὥστε ν' ἀποτελέσωσιν ἓν ὀργανικὸν σύνολον, τὸ ὁποῖον νὰ συναρπάσῃ τὸν ἀκροατήν. Αἱ κινήσεις τῶν κατὰ μέρη φωνῶν εἶνε ἐνιαχοῦ βεβιασμέναι, δὲν ὑπηχοῦσι δη-

λονότι ὡς νέαι μελῳδικαὶ γραμμαί, ἐκ τῆς ἀρχικῆς μελῳδικῆς γραμμῆς παραχθεῖσαι, ἀλλ' ὑποκαθίστανται, ὡς συμπληρωματικαὶ ἁπλῶς φωναί, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν τυπικῶν συμφωνικῶν συγχορδιῶν. Ἂν καὶ ἡ ἐπαινετὴ ἀπόπειρα πρὸς περίσωσιν τῆς ἀρχικῆς μελῳδίας πανταχοῦ καταφαίνεται ἐν τούτοις ἐνιαχοῦ, εἰς τὰς καταλήξεις, γίνεται χρῆσις συγχορδιῶν ξένων πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ Ἤχου. Ὡς π. χ. τὸ «*Μεγάλυνον ψυχή μου*» (Ἦχος α΄) δὲν ταὐτοφωνεῖ τῇ καταλήξει τοῦ Ἤχου, εἰς τὸ «*Τρισάγιον*» (Ἦχος β΄) ἡ συγχορδία λήγει ἀποτόμως εἰς τὸν δεσπόζοντα, εἰς τὸ «*Σήμερον κρεμᾶται*» (πλ. β΄) ἡ β΄ φωνὴ μετεωρίζεται ὑπὲρ τὴν μελῳδίαν[1], εἰς τὸ «*Ὅσοι εἰς Χριστὸν*» (Ἦχος α΄) αἱ καταληκτικαὶ ἁρμονίαι ἀσύμφωνοι πρὸς τὸν Ἦχον, εἰς τὸ «*Εὐαγγελίζου γῆ*» καὶ «*Ἄγγελοι τὴν εἴσοδον τῆς Πανάγνου*» (Ἦχος δ΄) ἐν ᾧ ἐν ἀρχῇ ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἤχου περισώζεται κατὰ τὸ τέλος ὅμως δὲν τηρεῖται ἡ βάσις. Εἰς δὲ τὸ «*Ἄξιόν ἐστιν*» τοῦ ἐναρμονίου Βαρέως, τοῦ ὁποίου ἡ μελῳδικὴ κατάληξις εἶνε χαρακτηριστικώτατον προσὸν τῆς ἡμετέρας ἐκκλ. καὶ δημώδους μουσικῆς, αἱ ἁρμονικαὶ συγχορδίαι οὐδόλως προπαρασκευάζουσι τὸ τέλος, διὸ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν αἰσθανόμεθα μετέωρόν τι συναίσθημα ἄνευ σχετικῆς ἱκανοποιήσεως.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἐν πολλῇ συντομίᾳ ρηθέντα οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται θὰ θελήσωσιν ἴσως νὰ μάθωσι καὶ τὸ αἰσθητικὸν συμπέρασμα τῶν ἐντυπώσεων ἡμῶν. Ἀπροκαλύπτως λοιπὸν ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ἐκ τῶν ᾀσμάτων ἐφ' ἡμῶν ἐντύπωσις ὑπῆρξε *μετρία*. Πρὸς τὸ μέτριον δὲ τοῦ ἀποτελέσματος οὐκ ὀλίγον συνέτεινε καὶ ὁ ἀτελὴς καταρτισμὸς τοῦ χοροῦ. Διὰ τοιαῦτα ἐπιστημονικὰ πειράματα ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὥριμοι καὶ γεγυμνασμέναι ἀνδρικαὶ φωναὶ καὶ ὄχι παιδικαί. Ἡ παιδικὴ φωνὴ δὲν ἔχει τὴν πλήρη ἔντασιν τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς, δὲν ἔχει δὲ καὶ τὸ προσὸν τῆς ἐν συνειδήσει ἐκτελέσεως τῶν μελῳδιῶν. Οἱ βυζαντῖνοι, οἱ εὑρισκόμενοι κατὰ τὸν κ. Σταματιάδην, εἰς *νηπιώδη μουσικὴν κατάστασιν*, ἐγνώριζον πολὺ κάλλιον ἡμῶν τὸ τεχνικὸν τοῦτο σημεῖον, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τοὺς ἐκκλ. χοροὺς μετεχειρίζοντο πάντοτε ἀνδρικὰς φωνάς, ἐκτὸς συμβολικῶν τινων ᾀσμάτων, ὅτε μετεχειρίζοντο καὶ τὰς παιδικὰς φωνάς. Δέον εἰλικρινῶς νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ ἄψυχος τοῦ χοροῦ ἐκτέλεσις κατὰ πολὺ ἠδίκησε τὴν φιλότιμον ἐργασίαν τοῦ κ. Σταματιάδου, ἡ ὁποία, μεθ' ὅλα τὰ ἀνωτέρω ρηθέντα, εἶνε ἀξία σπουδαίας προσοχῆς καὶ ὑποστηρίξεως, διότι ἀποβλέπει εἰς τὴν διὰ τῆς ἁρμονικῆς πολυφωνίας ἔξαρσιν τοῦ γεραροῦ ἐθνικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέλους.

Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

Υ. Γ. Εἰς τὸ ἡμέτερον Περιοδικὸν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀνωτέρω διαλέξεως ἐστάλησαν σκέψεις τινὲς καὶ ἐντυπώσεις περὶ τῆς συμφωνικῆς ἐναρμονίσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων παρὰ προσώπων μὴ ἁρμοδίων. Ἡ «Μουσική», σκοποῦσα ὀρθὴν δημοσίαν γνώμην νὰ δημιουργήσῃ διὰ τὰ ὕψιστα ταῦτα τεχνικὰ τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς ζητήματα, ἀδυνατεῖ νὰ δημοσιεύσῃ τὰ ἐπισταλέντα καθὸ προερχόμενα παρὰ μὴ εἰδικῶν. Ἡ εἰδικότης δὲ διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀπαιτεῖ ὅπως, ὁ γράφων ἐκτὸς τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως, εἶνε κάτοχος καλῶς τῆς τε ἡμετέρας μουσικῆς ὡς καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων γνώσεων τῆς ἁρμονίας. Ἀφήνοντες ἐλευθέρας τὰς ἡμετέρας στήλας εἰς πάντα, δυνάμενον μὲν γράψαι, ἀλλὰ μὴ ἐφοδιαζόμενον καὶ διὰ τῶν καταλλήλων τεχνικῶν γνώσεων, ἐπισκοτίζομεν μᾶλλον τὴν δημοσίαν γνώμην παρὰ νὰ διαφωτίζωμεν αὐτήν.

Ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχουσι καί τινες παρ' ἡμῖν, οἱ ὁποῖοι μετὰ δέους καὶ δυσπιστίας διάκεινται πρὸς τὸ ἔργον τῆς πολυφωνικῆς ἁρμονίας, ὡς παραβλαπτούσης δῆθεν τὴν ἐθνικὴν ὑπόστασιν τῶν ἡμετέρων ᾀσμάτων, διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φύλλου θὰ δημοσιεύσωμεν σειρὰν ἄρθρων, τὰ ὁποῖα νὰ διαφωτίζωσιν ἐπακριβῶς πᾶσιν τοιαύτην ἐσφαλμένην ἀντίληψιν, τὴν προαχθεῖσαν μεγάλως καὶ ὑπὸ τῆς ἀγνοίας τῶν πραγμάτων. Δέον νὰ βροντοφωνήσωμεν, ὅτι καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς πολυφώνου ἁρμονίας εἶνε ἑλληνική.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Λειτουργία εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν. — Ἑλληνικοὶ χοροὶ ἐν Παρισίοις. — Διαγωνισμὸς μουσικῶν ἐκτελέσεων. — Λαϊκὴ μουσικὴ σχολὴ Μονάχου. — Ἀκρόασις ἑλληνικῆς μουσικῆς ἐν Γερμανίᾳ. — Αἱ «Βάκχαι» τοῦ Εὐριπίδου ἐν Ἰταλίᾳ. — Ἡ Μουσικὴ τῶν Κινέζων.

Αὐστρία.—Ἡ Ἁγία Ἕδρα εἰδοποίησεν τὴν Αὐστροουγγαρίαν ὅτι θὰ συνήνει εἰς τὴν δημιουργίαν νέας καθολικῆς ἐπισκοπῆς κατὰ τὸ ἑλληνικὸν ἔθιμον ἐν Οὐγγαρίᾳ, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅπως τὰ κηρύγματα καὶ οἱ ὕμνοι ἐκφέρωνται εἰς τὴν Οὐγγρικὴν γλῶσσαν, ἡ δὲ λειτουργία εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν. Ἡ νέα ἐπισκοπὴ θὰ περιλάβῃ 180,000 πιστούς, ἐξ ὧν 150 χιλ. Μαριάρους.

Γαλλία.—Ἡ δις Ἠλέκτρα Παπαγεωργακοπούλου ἐχόρευσεν ἐν Παρισίοις μὲ ἄλλας ἑλληνίδας χοροὺς ἑλληνικοὺς καὶ ἐτραγῴδησεν ἑλληνικὰ τραγούδια μὲ ἐξαιρετικὴν τέχνην καὶ ἐπιτυχίαν. Οἱ ξένοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων κατελέγοντο καὶ οὐκ ὀλίγοι δημοσιογράφοι, ἐχειροκρότησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ τοὺς ἑλληνικοὺς χορούς, ζητοῦντες τὴν ἐπανάληψιν αὐτῶν. Τὸ «Figaro» δὲ καὶ ὁ «Gaulois» μετ' ἐγκωμίων ἀνέγραψαν τὸ ὄνομα τῆς νεαρᾶς ἑλληνίδος ἀοιδοῦ, ἐξαίροντες τὰ πρωτότυπα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς προϊόντα.

★ Ἐν Παρισίοις ἔγεινε πρό τινων ἡμερῶν συγκέντρωσις πεντακοσίων σχεδὸν μουσικῶν ὁμίλων, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον μέρος εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἐκτελέσεως, ποῦ ἐπροκηρύχθη ἀπὸ τὸν σύνδεσμον τῶν μουσικῶν σωματείων τῆς πρωτευούσης τῆς Γαλλίας. Ἔσπευσαν δὲ εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην, ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης, μουσικαὶ ὀρχῆστραι, φιλαρμονικαί, μουσικὰ σωματεῖα, μανδολινάτα κτλ. Ἀπὸ τὴν Ἑλβετίαν, ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ἀπὸ τὴν Γερμανίαν, ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἀπὸ πᾶν ἄλλο μέρος τέλος πάντων, πᾶσαν πρωτεύουσαν εὐρωπαϊκὴν ἐστάλη καὶ ἔλαβε μέρος καὶ εἷς μουσικὸς ὅμιλος εἰς τὸν πανευρωπαϊκὸν αὐτὸν διαγωνισμόν. Αἱ περιγραφαὶ τῶν ἑορτῶν τῆς λαμπαδηφορίας καὶ τῶν παρελάσεων τῶν μουσικῶν αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι ἔδοσαν εἰς τοὺς Παρισινοὺς ὀνειρώδη ἀκούσματα καὶ θεάματα καὶ ἐγέμισαν ἁρμονικοὺς τόνους τὰ βουλεβάρτα καὶ τὰς λεωφόρους τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης, εἶνε ἀπερίγραπτοι.

1. Ἡ ἐκκλ. αὕτη μελῳδία πρὸ δεκαετηρίδων ὅλων ἔχει περιβληθῇ συμφωνικῇ ἁρμονίᾳ καὶ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ν. Αὐγερινοῦ, περὶ οὗ ἴδε καὶ ΣΤ΄ τεῦχος τῆς «Μουσικῆς» (σελ. 162) ἐν τῷ σχετικῷ ἄρθρῳ τοῦ διακεκριμένου συναδέλφου κ. Ἀν. Μάλτου.

Κατὰ τὸν διαγωνισμὸν τοῦτον τῶν πολυοργάνων μουσικῶν ἐκτελέσεων οὐδὲν ἑλληνικὸν μουσικὸν σωματεῖον παρίστατο. Πόσον ὑπολείπεται ἀκόμη τὸ ἑλληνικὸν εἰς τὰς πραγματικὰς μουσικὰς ἐργασίας!

Γερμανία.—Τὸ Μόναχον ἵδρυσε κεντρικὴν Σχολὴν Ὠδικῆς μετὰ 3 τάξεων, εἰς τὴν ὁποίαν δέχονται μαθητὰς μουσικῆς ἰδιοφυΐας. Δὶς τῆς ἑβδομάδος γίνονται δίωρα μαθήματα μουσικῆς μετὰ μεσημβρίαν, συνιστάμενα εἰς ἀσκήσεις τῆς τεχνικῆς φωνῆς καὶ εἰς τὴν ἐκμάθησιν δημωδῶν καὶ ἐκλεκτῶν κλασσικῶν ᾀσμάτων. Εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις ψάλλουσι τὰ ᾄσματα ἐν μονοφωνίᾳ, εἰς δὲ τὰς ἀνωτέρας ἐν διφωνίᾳ καὶ τριφωνίᾳ. Κατ' ἔτος δὲ διοργανοῦσι καὶ δημοσίους συναυλίας. Κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν ἐνεγράφησαν ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ 1319 μαθηταὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, κατατεταγμένοι εἰς 27 τάξεις.

Οἱ παρ' ἡμῖν ἀμέσως ἀνωτέρας μουσικὰς σχολὰς ἱδρύοντες ἂς ἴδωσι πῶς πρότερον ἀλλαχοῦ μεθοδικῶς παρασκευάζονται οἱ μαθηταὶ διὰ τὰ Ὠδεῖα.

★ Ἐν *Βερολίνῳ* κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ἐν ὑπαιθρίῳ θεάτρῳ ἐγένετο, καθὰ γράφει ἡμῖν ὁ αὐτόθι ἀνταποκριτής, διαλεξις περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς καὶ ρυθμικῆς, καθ' ἣν ἐξετελέσθησαν καὶ πάντα τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος διασωθέντα ἑλλην. μουσουργήματα. Περὶ τῆς πρωτοτύπου ταύτης μουσικῆς ἀκροάσεως θὰ ἐπανέλθωμεν.

Ἰταλία.—Μία ἀπὸ τὰς ἀρτιωτέρας καὶ πλέον λυρικὰς τραγῳδίας τοῦ Εὐριπίδου εἶνε αἱ «Βάκχαι». Ὁ Πενθεὺς καὶ ἡ μήτηρ του Ἀγαύη, ἀπιστοῦντες πρὸς τὰ θεῖα τιμωροῦνται ὑπὸ τοῦ θεοῦ Διονύσου, διότι δὲν ἠθέλησαν νὰ δεχθῶσι τὴν λατρείαν αὐτοῦ εἰς τὰς Θήβας.

Ἡ κλασσικὴ αὕτη τραγῳδία παρεστάθη τελευταίως ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τῷ θεάτρῳ Βέρδη τῆς Παδόβας κατὰ μετάφρασιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῷ αὐτόθι Πανεπιστημίῳ κ. Ettore Romagnoli, τετιμημένου καὶ τῆς «Μουσικῆς» συνεργάτου. Κατὰ τὸ πρὸς τὸ ἡμέτερον Περιοδικὸν ἀποσταλὲν καλλιτεχνικώτατον πρόγραμμα τῆς παραστάσεως τὰ σκηνικά, αἱ ἀμφιέσεις, ἡ μουσικὴ τῶν χορικῶν ἐγένοντο κατ' ἀπομίμησιν τῶν μνημείων τῶν κλασσικῶν χρόνων τῆς Ἑλλάδος. Τὴν καλλιτεχνικὴν διεύθυνσιν τῆς ὅλης παραστάσεως εἶχεν ἀναλάβει αὐτὸς οὗτος ὁ ἐνθουσιώδης καθηγητὴς κ. Romagnoli, τὴν διεύθυνσιν τοῦ χοροῦ τῶν Βακχῶν ὁ κ. Guïdo Palumbo, τὴν διεύθυνσιν της σκηνῆς ὁ κ. Manrico Bonetti, τὰ σκηνικα κοσμήματα ὁ κ. B. Puozzo, τὴν σκηνὴν οἱ κ. κ. Bertini-Pressi τοῦ Μιλάνου καὶ τῆς Ἀγαύης τὴν ἀμφίεσιν ἡ κ. Rosa Genoni. Τὰ τοῦ δράματος δὲ πρόσωπα εἶχον διανεμηθῆ ὧδε· *Διόνυσος* (A. Ferriguto), *Τειρεσίας* (G. Zannini), *Κάδμος* (F. Lorigiola), *Πενθεὺς* (A Lami), *Θεράπων* (G. Battista Medin), *Ἄγγελος* (V. Errante), *Ἀγαύη* (Mary M Maluta), *Κορυφαῖαι τοῦ Χοροῦ* (Bice Lami, Ester Cocco Blandina Cardin Fontana).

Ἡ «Μουσικὴ» ἀπευθύνει θερμότατα συγχαρητήρια εἰς τὸν ἔξοχον αὐτῆς συνεργάτην καὶ διαπρεπῆ φιλόλογον διὰ τὰς εὐγενεῖς καὶ ἐξανθρωπιστικὰς αὐτοῦ προσπαθειας.

Κίνα.—Εἰς τὸ ἰδιόρρυθμον κινεζικὸν θέατρον οἱ μουσικοὶ εἶνε τοποθετημένοι εἰς μίαν ἄκραν τῆς σκηνῆς καὶ ἐκεῖ εὑρίσκονται διάφορα ὄργανα· καστανιέτται, κύμβαλα, κιθάραι μὲ τρεῖς χορδάς, λίθινα τύμπανα, πίφερα κτλ. Τὰ ὄργανα ταῦτα εἶνε κατεσκευασμένα ἀπὸ διαφόρους ὕλας· ὑπάρχουν ἀπὸ μετάξι, π. χ. αἱ χορδαὶ τοῦ βιολίου, ἀπὸ ξύλον, ἀπὸ καλάμι ἰνδικόν, μπαμπού, ἀπὸ πορσελάνην, φλοιὸν κολοκύνθης, ἀπὸ λίθους, σίδηρον καὶ ἄλλα μέταλλα.

Αἱ μελῳδίαι, αἱ ὁποῖαι ἐξέρχονται ἀπὸ τὰ διαβολικὰ αὐτὰ ὄργανα, εἶνε πολὺ εὐχάριστοι εἰς τὸν Κινέζον, ὅστις εἶνε λίαν ὑπερήφανος διὰ τὴν μουσικήν του.

Τὰ λόγια ἑνὸς λογίου, ὅστις ἤκουσε τὴν μουσικὴν τοῦ Μπεχτόβεν, δεικνύουν ὅτι οἱ Κινέζοι ἔχουν ἐπίσης ἰδέαν τινὰ περὶ εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς· «Εἶνε ἡ μουσική, τὴν ὁποίαν ἔχασαν οἱ πάπποι μας».

Ἀνεγνώριζεν εἰς αὐτὴν τὴν συναρπαστικὴν ὡραιότητα, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἡ καταγωγὴ αὐτῆς ἦτο δυνατὸν ν' ἀναζητηθῇ εἰς ἄλλο μέρος, πλὴν τῆς πατρίδος του.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ

ΕΓΧΩΡΙΑ.—Ὁ Πατριάρχης καὶ ἡ Ἱ. Σύνοδος εἰς Νίκαιαν.—Αἱ ἐξετάσεις, αἱ τελεταὶ καὶ ἡ σχολειακὴ μουσική.—Ἡ ἐν τῷ Ζαππείῳ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ καὶ ὁ δημοσιογραφικὸς ἔλεγχος.—Ὁ Ζάππειος ὕμνος.—Ὁ Μουσικὸς διαγωνισμὸς τοῦ Συλλόγου «Ἀρίονος» πρὸς σύνθεσιν ὕμνου.—Ἐκδρομαί.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ.—Ἵδρυσις Φιλαρμονικῆς ἐν Μελενίκῳ.—Ὁ Μητροπολίτης Σμύρνης καὶ οἱ διδάσκαλοι.—Οἱ γυμναστικοὶ ἀγῶνες τῆς Δράμας καὶ οἱ ἐθνικοὶ χοροί.—Συναυλία ἐν Μερζιφούν.—Ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς Ραιδεστοῦ.

ΕΧΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ.—Ὁ Ἀθερώφειος μουσικὸς διαγωνισμὸς Ὠδείου Ἀθηνῶν.—Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων τοῦ Ὠδείου.—Ἡ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων συναυλία.—Ὁ «Προφήτης Ἠλίας» τοῦ Μένδελσων.—Ἡ δραματικὴ σχολὴ τῆς «Τέχνης».—Αἱ ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς μουσικῆς καταβληθεῖσαι καὶ καταβαλλόμεναι ἐργασιαι.—Σχολὴ κλειδοκυμβάλου ἐν Κύπρῳ.—Οἱ ἐθνικοὶ χοροὶ ἐν Κύπρῳ.—Ὁ Παγκύπριος διδασκαλικὸς σύνδεσμος καὶ τὰ ἐθνικὰ ᾄσματα.

ΕΓΧΩΡΙΑ

Συμφώνως πρὸς ἐπιθυμίαν ἐκφρασθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἱερ. Συνόδου, τὴν 15ην Αὐγούστου ἡ Α. Θ. Π. μεθ' ὅλων τῶν Συνοδικῶν θὰ ἐκδράμῃ εἰς Νίκαιαν πρὸς προσκύνησιν τοῦ αὐτοθι ἀρχαίου ναοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τοῦ ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου κτισθέντος.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας εἶνε τόσον σοβαρὰ καὶ τόσον ἐθνικῶς συγκινητικὴ ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην καὶ ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως. Ἡ Νικαια οὐ μόνον ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ βυζαντιακοῦ ἑλληνισμοῦ διέπρεψεν, «Ἀθῆναι» τῆς Ἀνατολῆς κληθεῖσα διὰ τὰ ἀνώτατα αὐτῆς ἐκπαιδευτικὰ καθιδρύματα. Εἰς βραχεῖαν δὲ περιοδον ὑπῆρξε καὶ πρωτεύουσα τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους, ὅτε οἱ Λατῖνοι εἶχον καταλάβει τὴν Κωνσταντινούπολιν (1204 μ.Χ.). Τὰ ἐρείπια τοῦ ἐγκατασταθέντος αὐτόθι Πατριαρχείου καὶ νῦν ἔτι σώζονται, τὴν κοινὴν εὐλάβειαν προκαλοῦντα. Ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἰδίως τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου συγκροτηθεῖσα αὐτόθι Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἣν καὶ οἱ μελῳδοὶ τοῦ Βυζαντίου δι' ὡραίων ᾀσμάτων ἐξύμνησαν, περιέβαλε τὴν μεγάλην βιθυνικὴν πρωτεύουσαν δι' ἐκτάκτου αἴγλης. Περὶ τῆς ἐκδρομῆς ταύτης θὰ ἐπανέλθωμεν.

Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα εἴχομεν τὰς πομπώδεις ἐξετάσεις καὶ τελετὰς τῶν παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτηρίων ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ἐκθέσεις, λογοδοσίαι, ᾄσματα ἐπιδεικτικά, ἐπιδείξεις σχολειακῶν εἰδῶν κλπ. πορήλαυνον πρὸ τοῦ δημοσίου κατὰ τοιοῦτον ἐπιδεικτικὸν τρόπον, ὥστε νὰ νομίσῃ τις πρὸς στιγμὴν ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ζενὶθ τῆς ἐκπαιδευτικῆς προόδου. Πόσον ὅμως ἀπατώμεθα, διότι πάντα ταῦτα φέρουσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τὸν τύπον τοῦ κατὰ συνθήκην ψεύδους. Ἀφήνοντες εἰς ἄλλους τὴν ἐξέτασιν τῆς πραγματικῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως περιοριζόμεθα εἰς τὴν σχολειακὴν μουσικήν. Ἐκ τῶν ψαλέντων ᾀσμάτων καταφαίνεται, ὅτι παρ' ἡμῖν δὲν ἔχει σχηματισθῆ ἀκόμη σαφὴς ἰδέα περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς σχολικῆς μουσικῆς, ἡ ὁποία δέον νὰ ᾖ καθαρῶς μορφωτικὴ τοῦ ἤθους, τῆς ἐθνότητος καὶ τῆς θρησκείας τοῦ μαθητευομένου.

Εἰς ἓν ἐκ τῶν ἀνωτέρων Ἐκπαιδευτηρίων μας π.χ. ἐψάλη τὸ *Ave Maria* τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἕτερον πάλιν Γυμνάσιον δύο μελῳδίαι ἀπὸ τὰς «*Βιεννέζες γυναῖκες*», οἱ ὁποῖαι ἀντικατέστησαν τὰ πέρυσι ψαλέντα τεμάχια ἐκ τῆς «*Εὐθύμου χήρας*,» εἰς ἄλλα πάλιν σχολεῖα ἄλλα ἀκατάλληλα καὶ ἀπρόσφορα τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ ᾄσματα, ἐκτελέσεις ὀργανικῆς μουσικῆς (συνήθως μανδολίνων καὶ κλειδοκυμβάλων), αἱ ὁποῖαι οὐδεμίαν πρὸς τὴν σχολὴν ἔχουσιν ἄμεσον σχέσιν. Εἰς τὴν μουσικὴν ταύτην σύγχυσιν τῶν τελετῶν μας εἴχομεν εὐτυχῶς καὶ παρήγορά τινα σημεῖα ἐθνικῆς μουσικῆς ἐκτελέσεως, δυναμένης νὰ συνδράμῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀληθοῦς ἐθνικῆς μουσικῆς παιδαγωγίας. Τοιαῦτα δὲ ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν τὰ ὡραῖα δημοτικὰ ᾄσματα τῆς τελετῆς τῶν Ἀστικῶν Σχολῶν τῶν θηλέων τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου, τὰ δύο δημοτικὰ ᾄσματα τῶν ἑλληνογαλλικῶν ἐκπαιδευτηρίων Ν. Μέλα, *Ὁ βοσκὸς καὶ ἡ φλογέρα* τοῦ Κεντρικοῦ Παρθεναγωγείου ὡς καὶ οἱ *ἐθνικοὶ αὐτοῦ χοροί*, χορευθέντες κατὰ τὰς ἐξετάσεις τῆς γυμναστικῆς, ὁ *Γέρο-Δῆμος* καὶ ἡ *Λεβεντιὰ Καμαρωτὴ* τοῦ Ἐθνικοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου κτλ. Ἐν ταῖς ἐκθέσεσι δὲ καὶ λογοδοσίαις τῶν Ἐφορειῶν, τῶν διευθυντῶν καὶ διευθυντριῶν τῶν σχολῶν εἶνε λυπηρόν, ὅτι οὐδεμία σχεδὸν ἠκούσθη συνηγορία καὶ διὰ τὴν μουσικὴν παιδαγωγίαν τῆς νεολαίας, ἐξαιρουμένου τοῦ Ζαππείου καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Λυκείου, ἐν οἷς παρηγόρως ἠκούσθη καὶ ἡ ὑπὲρ τῆς μουσικῆς παιδαγωγικὴ φωνή. Ἡ Ἑλληνικὴ δὲ Ἐμπορικὴ Σχολὴ Χάλκης, καίπερ τὴν γυμναστικὴν ἔχουσα ὡς μάθημα ὑποχρεωτικόν, ἐν τούτοις διὰ τὴν μουσικὴν οὔτε κἂν ἐσκέφθη τι. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Γλωσσῶν, ἡ ὁποία τὰς γλώσσας τῶν μαθητῶν αὐτῆς δεδεμένας ἔχει καὶ διὰ τὴν θείαν τῆς ψυχῆς γλῶσσαν, τὴν Μουσικήν. Ἐν ὅσῳ λοιπὸν ἐν ταῖς ἡμετέραις σχολαῖς ἡ μουσικὴ δὲν εἰσάγεται γενικῶς ὡς ὑποχρεωτικὸν παιδαγωγικὸν μάθημα πάντοτε θὰ εἴμεθα θεαταὶ τῆς τοιαύτης ἀμουσίας καὶ κακομουσίας τῶν τέκνων μας, τὰ ὁποῖα θ' ἀποτελέσωσι τὴν γενεὰν τῆς αὔριον.

★ Περὶ σχολειακῆς μουσικῆς προκειμένου ὀφείλομεν εἰλικρινῶς νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ Ἐθνικὸν Ζάππειον Παρθεναγωγεῖον δεικνύει μέγα ἐνδιαφέρον διὰ τὸ μάθημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ὑποχρεωτικῶς διδάσκεται ὑπὸ τεσσάρων διδασκάλων ἐν ὅλαις ταῖς τάξεσιν. Ἂν ἡ πληθώρα αὕτη ἔφερε καὶ στενώτερον ἑλληνοπρεπῆ χαρακτῆρα ἀναμφιβόλως τὸ Ἐθνικὸν Ζάππειον θὰ ἦτο ὑπόδειγμα καὶ παιδαγωγικῆς ἅμα δὲ καὶ ἐθνικῆς μουσικῆς παιδεύσεως τῆς θηλείας παρ' ἡμῖν νεολαίας. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἰσήχθη ἐν αὐτῷ ἐφέτος καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσική, ἀλλ' ὁ διδάσκων ταύτην εἶνε τόσον τεχνικῶς ἀστοιχείωτος καὶ τόσον παιδαγωγικῶς ἀκατάλληλος, ὥστε τὸ μάθημα οὐδόλως νὰ ἐπιφέρῃ τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα. Ἤδη δὲ τὸ ἄστοχον τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος κακίζει ἐν μακρῷ κυρίῳ ἄρθρῳ (16 Ἰουνίου) καὶ ὁ γνωστὸς ἀρχισυντάκτης τοῦ «Ἀμερολήπτου» κ. Ἀνδρέας Καβαφάκης. Τὸ ἀκατάλληλον τοῦ ἱεροψάλτου διδασκάλου, ἀπὸ πολλοῦ εἴχομεν ὑποδείξει ἡμεῖς ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν ἰσχύουσι δυστυχῶς μᾶλλον αἱ προσωπικοὶ συμπάθειαι, παρὰ ἡ ἱκανότης καὶ τὸ συμφέρον τῆς σπουδαζούσης νεολαίας. *Τὸ καλὸν οὐκ ἐστι καλόν, εἰμὴ καλῶς γένηται.*

Ἐν τῷ ***Πέραν*** *τῇ 17 Ἰουνίου 1912*

Κύριε Διευθυντὰ τῆς «Μουσικῆς»,

Ὁ ἀγών, ὃν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς τόσον σκοπίμως ἀγωνίζεται τὸ ὑμέτερον Περιοδικὸν μ' ἐνθαρρύνει ὅπως ἐπιστήσω τὴν ὑμετέραν προσοχὴν περὶ τοῦ ἑξῆς ἀτόπου. Παρευρέθην προχθὲς διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ὡραίαν τελετὴν τοῦ Ζαππείου Παρθεναγωγείου, ὅπου μεταξὺ ἄλλων τόσων ἐνθαρρυντικῶν διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν πραγμάτων, ἤκουσα καὶ τὸν ὕμνον πρὸς τὸν ἀείμνηστον Κ. Ζάππαν, ὁ ὁποῖος ἐψάλη ὅλως μὲ ξενικὴν μουσικήν, διότι ἡ μελῳδία αὐτοῦ εἶνε κρᾶμα ἀπὸ δύο γερμανικὰ ᾄσματα, τὰ ὁποῖα συχνότατα ἤκουον ὅτε κατὰ τὰ ἔτη τῶν σπουδῶν μου διέτριβον ἐν Μονάχῳ. Δὲν νομίζετε ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶνε κάπως ἀνευλάβεια πρὸς τὴν ἱερὰν μνήμην τοῦ ἀειμνήστου μεγάλου ἐθνικοῦ εὐεργέτου, τοῦ ἱδρύσαντος τὸ Ἐθνικὸν Ζάππειον μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἴδῃ, ὅσον ἔνεστιν, ἑλληνοπρεπεστέραν ἀγωγὴν τῶν ἑλληνίδων μαθητριῶν; ἐλπίζω ὅτι θὰ εἶμαι συγγνωστὸς ἂν ληφθῇ πρόνοιά τις περὶ τοῦ ἀτόπου τούτου, τοῦ προσδίδοντος ξενικὸν χαρακτῆρα εἰς καθίδρυμα, τὸ ὁποῖον, χάρις εἰς τὴν ἑλληνοπρεπεστάτην αὐτοῦ διευθύντριαν, ἀποτελεῖ ὄντως τὸ καύχημα τῆς θηλείας παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως.

Μετὰ πολλῆς τῆς τιμῆς

Κ. Ν.

Σ. «Μ.» — Εἰς τὸν φιλογενῆ καὶ σεβαστὸν ἄνδρα δηλοῦμεν, ὅτι ἡ «Μουσικὴ» ζητήσασα παρὰ τῆς ἐλλογίμου διευθυντρίας τοῦ Ζαππείου κ. Εὐθ. Ἀδὰμ ἐγένετο ἤδη κάτοχος τοῦ ποιητικοῦ κειμένου τοῦ Ζαππείου ὕμνου. Ἐλπίζομεν δ' ὅτι δὲν θὰ βραδύνῃ καὶ ἡ κατάλληλος τοῦ ὕμνου σύνθεσις.

★ Ὁ ἐν Σιρκετζῇ γνωστὸς μουσικὸς Σύλλογος «Ἀρίων» ἀπεφάσισε τὴν προκήρυξιν μουσικοῦ διαγωνισμοῦ πρὸς μελοποίησιν ἐπισήμου αὐτῷ ὕμνου Περὶ τῆς ὡραίας ταύτης ἀποφάσεως ὡς καὶ περὶ τῶν ὅρων τοῦ διαγωνισμοῦ θὰ γράψωμεν τὰ δέοντα εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον.

★ Ὁ ἐν Σιρκετζῇ φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος «Ἅγιος Θεράπων» παρασκευάζει διὰ τὸν Βόσπορον ὡραίαν ἐκδρομήν, τῆς ὁποίας θὰ συμμετάσχῃ καὶ ἡ Μανδολινάτα τοῦ γνωστοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου «Ἀρίονος». Ἡ διὰ φιλεκπαιδευτικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν σκοπὸν ἄνευ ὑλικῆς ἀμοιβῆς συμμετοχὴ τιμᾷ τὸ συμπαθὲς τοῦτο μουσικὸν Σωματεῖον.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Εὐχαρίστως ἀγγέλλομεν ὅτι ἡ ὁμογενὴς νεολαία τοῦ *Μελενίκου* ὁμοφώνως ἀπεφάσισε τὴν ἵδρυσιν Φιλαρμονικῆς πρὸς καταρτισμὸν πλήρους καὶ τελείας ὀρχήστρας ἐκ πνευστῶν καὶ λοιπῶν ὀργάνων. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔτι μᾶλλον ἐξαίρει τὴν εὐγενῆ καὶ ἐξανθρωπιστικὴν προσπά-

θειαν τῆς φιλοτίμου νεολαίας εἶνε ὅτι ταύτης προΐσταται ὁ νέος Μελενίκου Μητροπολίτης κ. Κωνσταντῖνος, οὗ ἡ ἐγνωσμένη ἱκανότης καὶ ἡ ἀγνὴ ὑπὲρ τῶν πατρίων δεδοκιμασμένη πρόθεσις, ἡ ἐμπράκτως ἐπιδειχθεῖσα ἤδη καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νικομηδείας, εἰσὶν ἐχέγγυα τῆς πλήρους τοῦ εὐγενοῦς σχεδίου ἐπιτυχίας. Ὅταν ὁ κλῆρος προΐσταται καὶ τῆς μουσικῆς μορφώσεως τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ποιμνίου οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ πατρὶς τούτου ἔσεται εὐδαίμων. Διότι, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, τὸν διὰ τὴν μουσικὴν μόρφωσιν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ εἰδικῶς προνοήσαντα, «διὰ τῆς μουσικῆς συμφωνίας καὶ ἁρμονίας παρέχεται τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν, ἡ *χριστιανικὴ ἀγάπη*, ἥτις διὰ τῆς μουσικῆς συνῳδίας συναρμόζει πρὸς τὸν σύνδεσμον τὸν λαὸν καὶ πρὸς τὴν ἕνωσιν».

Η ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ "Ο ΟΡΦΕΥΣ,, ΤΗΣ ΡΑΙΔΕΣΤΟΥ

Εἶνε τὸ λαμπρὸν καὶ εὔελπι μουσικὸν σῶμα τοῦ Ἀναγνωστηρίου «Βυσάνθης» Ραιδεστοῦ, τὸ ὁποῖον, ἱδρυθὲν τῷ 1910, ἐξυπηρετεῖ κάλλιστα, καθ' ἃς ἔχομεν ἀσφαλεῖς πληροφορίας, τὴν μάγον τοῦ Ὀρφέως τέχνην. Ἡ εὐγενὴς ἰδίως νεολαία καὶ ἐν ταύτῃ δίδει πτερὰ εἰς τοὺς φιλογενεῖς ἐργάτας τῆς ἀναβιώσεως τοῦ ἀληθοῦς μουσικοῦ συναισθήματος τῆς φιλοτίμου ὁμογενοῦς Κοινότητος Ραιδεστοῦ. Ὁ μουσικὸς δὲ τοῦ «Ὀρφέως» κ. Λ. Καβαδίας ἀνομολογεῖται ἐκ τῶν λίαν εὐμεθόδων καὶ φιλοτίμων διδασκάλων τῆς μάγου τέχνης. Ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἄλλως τε συγκέντρωσις τόσων εὐσταλῶν νέων εἶνε ἱκανὴ ἔνδειξις ὅτι ἐν τῇ ὁμογενεῖ Κοινότητι τῆς Ραιδεστοῦ ἐμφωλεύει ὄντως ἓν εὐπρεπὲς κέντρον μουσικοῦ ἐξευγενισμοῦ τῆς νεολαίας, τῆς χρυσῆς ταύτης ἐλπίδος τοῦ μέλλοντος.

Κατὰ τοὺς πανδήμους γυμναστικοὺς ἀγῶνας τῆς Δράμας, αἱ δύο μουσικαὶ ὀρχῆστραι τῆς Δράμας καὶ Προσωτσιάνης διὰ τῶν καταλλήλων αὐτῶν τεμαχίων προὐξένησαν μέγαν ἐνθουσιασμὸν εἰς τοὺς παρόντας. Οἱ χορευθέντες ἐν τέλει ἐθνικοὶ χοροὶ ὑπῆρξεν ἡ ὡραία ἐθνικὴ κατακλεὶς τῆς ὅλης ἑορτῆς, ἣν τόσον ἐπικαίρως ἐξῆρεν ἡ Α. Σ. ὁ πολύτιμος Μητροπολίτης Δράμας κ. Ἀγαθάγγελος.

Ὁ Ἑλλ. Σύλλογος «Πόντος» τοῦ Μερζιφοὺν ἔδωσε διὰ τοῦ μουσικοῦ αὐτοῦ τμήματος συναυλίαν, μεγάλως ἐπιδοκιμασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀκροατηρίου. Συμμετέσχον αὐτῆς ὁ ᾠδικὸς χορός, ἡ μανδολινάτα καὶ ἄλλα ἔγχορδα καὶ πνευστὰ ὄργανα τοῦ Συλλόγου. Ἡ «Μουσικὴ» ἀπευθύνει θερμὰ συγχαρητήρια εἰς τοὺς εὐγενεῖς ἐργάτας τῶν πνευματικῶν καλλιτεχνικῶν ἀπολαύσεων.

ΕΞΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Ἐν ***Ἑλλάδι***. — Ἐγκαίρως εἴχομεν γράψει, ὅτι ἡ Διεύθυνσις τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν εἶχε προκηρύξει πέρυσιν ***Ἀβερώφειον μουσικὸν διαγωνισμὸν*** πρὸς μελοποίησιν 20 μαθητικῶν, φοιτητικῶν καὶ στρατιωτικῶν ᾀσμάτων, πρὸς βράβευσιν ἑκάστου τῶν ὁποίων διέθετεν 125 δραχμ. Ἡ κρίσις θὰ ἐγίνετο κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ διαγωνισμοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ λήξαντος ἔτους 1911, ἀλλ' αὕτη, δὲν γνωρίζομεν διατί, ἐγένετο μετὰ παρέλευσιν πέντε (ἀρ. 5) ὅλων μηνῶν! Ἡ παράβασις ρητοῦ ὅρου τοῦ διαγωνισμοῦ νομίζομεν ὅτι δύναται νὰ ἄρῃ τὴν διὰ τὸ μέλλον ἐμπιστοσύνην τοῦ δημοσίου πρὸς τὸ μοναδικόν μας Ὠδεῖον, ἀφ' οὗ μάλιστα βραβεύσαντες καὶ βραβευόμενοι φέρονται οἱ τὸ διδάσκον αὐτοῦ προσωπικὸν ἀποτελοῦντες. Ἤδη αἱ παρεξηγήσεις ἐξεδηλώθησαν ἀπὸ τῶν στηλῶν ἐγκρίτου ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος, γραφούσης τάδε· «Ἡ ἀγωνόδικος ἐπιτροπὴ ἦτο αὐτὸ τὸ Ὠδεῖον καὶ οἱ βραβευθέντες πάλιν τὸ Ὠδεῖον. Δηλαδὴ Γιάννης κερνᾷ καὶ Γιάννης πίνει.» Ὡς βραβευθέντες δὲ φέρονται 13 ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ὠδείου. Ἐν ὅσῳ μὲν δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψει τὴν ἐπίσημον κρίσιν δὲν τολμῶμεν βεβαίως ἐν συνειδήσει ν' ἀποφαινώμεθα. Περὶ τῆς κρίσεως ὅμως ταύτης, ἂν καὶ ἐγκαίρως ἐζητήσαμεν τὰς δεούσας πληροφορίας ἁρμοδίως, ἐν τούτοις μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης οὐδὲν ἐλόβομεν. Νομίζομεν ὅτι οἱ τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν διέποντες ὀφείλουσι νὰ διαφωτίζωσι καὶ τὸν ἐκτὸς αὐτοῦ Ἑλληνισμόν, διότι διὰ

τῶν γενναίων δωρεῶν τῶν φιλογενῶν αὐτοῦ τέκνων συντηρεῖται τοῦτο. Τὰ πρὸς διαγωνισμὸν δὲ ὑποβαλλόμενα ᾄσματα δὲν ἐνδιαφέρουσι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ σύμπαντα τὸν Ἑλληνισμόν. Ἂν καὶ τῆς ἐπισήμου κρίσεως γνῶσιν δὲν ἔχομεν ἐν τούτοις ἀπὸ τὰ γραφόμενα τῶν ἐφημερίδων φαίνεται, ὅτι τὰ ποιήματα ἀπεδείχθησαν ἀκατάλληλα. «Ὅταν δὲ τὸ ποίημα εἶνε ἀκατάλληλον, γράφει λίαν ὀρθῶς ἡ ἔγκριτος ἀθηναϊκὴ «Ἑστία», βεβαίως δὲν ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ εἶνε κατάλληλος καὶ ἡ μουσική..... Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐπαναληφθῇ ὁ διαγωνισμός, ἐπὶ ἄλλης ὅμως βάσεως. Μὲ βραβεῖα γενναῖα ἂς προκηρυχθῇ πρῶτον ποιητικὸς διαγωνισμός, ὁ ὁποῖος νὰ δώσῃ τὰ κατάλληλα ποιήματα, ἅτινα θὰ παραλάβῃ ἔπειτα ἡ μουσική.»

Ἐξ ἀφορμῆς τῶν γραφομένων τούτων ὁ γνωστὸς ἐνθουσιώδης τῶν ἑλληνικῶν ᾀσμάτων ἀμύντωρ κ. Ἀριστοτέλης Κουρτίδης ἀπηύθυνε τὰς ἑπομένας ὡραίας γραμμάς.

«Ἡ ἀποτυχία αὕτη δὲν ἐξέπληξε κανένα ἀπὸ τοὺς γνωρίζοντας τὰ πράγματα. Καὶ ζητῶ τὴν ἄδειαν ν' ἀναφέρω κατὰ λέξιν, τί ἔγραφα πρὸ ἑνὸς ἔτους εἰς ἓν ἄρθρον μου «Πατριωτικὰ ᾄσματα.»

«Ὁ διαγωνισμὸς τοῦ Ὠδείου δὲν πιστεύω νὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ πατριωτικὰ ᾄσματα, τῶν ὁποίων αὕτη ἔχει ἀνάγκην. Πρῶτον διότι εἶνε γενικὸς διαγωνισμὸς σχολικῶν ᾀσμάτων, καὶ δεύτερον διότι εἶνε μόνον μουσικός, εἰς τὴν στενὴν μονομέρειάν του, ἀδιαφορῶν περὶ τοῦ ποιητικοῦ κειμένου.

«Ἂς ἐλπίσωμεν δ' ὅτι διὰ τῆς πρωτοβουλίας ἑνὸς ἀληθῶς μεγαλουργοῦ καὶ φιλοπάτριδος ἀγωνοθέτου, γνωρίζοντος τί ζητεῖ, ταχέως θὰ προκηρυχθῇ ὁ ἐθνικὸς οὗτος διαγωνισμός, πλήρης, πρῶτον ποιητικός, καὶ ἔπειτα μουσικός, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ μελοποιηθοῦν ὅσα ποιήματα ἤθελον βραβευθῇ εἰς τὸν πρῶτον.

«Μὲ γλῶσσαν ἀρρενωπήν, ζωντανήν, παρεμφερῆ πρὸς τὴν γλῶσσαν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, μὲ στίχους μικροτέρους καὶ ρυθμοὺς γοργοτέρους, μὲ μελῳδίας ἐνθουσιώδεις, ἐμπνευσμένας ἀπὸ κλέφτικα ἢ ἑλληνολαϊκὰ ἐν γένει μέλη, ἃς ψάλλουν οἱ Ἕλληνες στρατιῶται τὴν Πατρίδα, τ' ἀνδραγαθήματα τῶν γενναίων, σκηνὰς μαχῶν, σκηνὰς ἐφόδων, σκηνὰς ἡρωϊκῆς αὐτοθυσίας.

«Ἂς παρασταθῇ ὁ σημαιοφόρος πίπτων ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς σημαίας, ἡ ὁποία, ἀνταμείβουσα αὐτόν, τὸν καλύπτει ὡς πολύτιμον σάβανον. Ἂς εἰκονισθῇ ὁ σαλπιγκτὴς σαλπίζων τὴν ἔφοδον, καὶ πληγωμένος ἀκόμη, σαλπίζων πάντοτε, ἐκβάλλων τὴν τελευταίαν του πνοὴν μὲ τὸ τελευταῖον σάλπισμα.

«Ἂς ἀποπνέουν πυρίτιδα τὰ τραγούδια ταῦτα. Τὸ μέλος των ἃς περιέχῃ τὴν κλαγγὴν τῶν ὅπλων, τὸν συριγμὸν τῶν σφαιρῶν, τὸν ροῖζον τῶν μυδραλλίων. Ἡ τόλμη τοῦ γενναίου εἰς τὸ ἄκουσμά των, ἃς ὑπερεντείνεται εἰς μεγαλούργημα· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἄτολμος, ἢ πολὺ προσκολλημένος εἰς τὴν ζωήν, ἃς αἰσθάνεται ὅτι ἁρπάζεται ἀπὸ τοὺς ὤμους καὶ ὠθεῖται ἔξαλλος εἰς τὴν ἀντάραν τοῦ κινδύνου.

Συμπέρασμα. Τὰ κατάλληλα, τὰ ὡραῖα, τὰ ἐμπνευσμένα ποιήματα δὲν θὰ εὑρεθοῦν ἕτοιμα, περιμένοντα ὡς καλαπόδια νὰ προσαρμοσθοῦν εἰς αὐτὰ αἱ μελῳδίαι. Καὶ τὰ ποιήματα πρέπει νὰ δημιουργηθοῦν.»

Ἀριστοτέλης Κουρτίδης.

★ Ἐξεδόθησαν τελευταίως τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων τοῦ Ὠδείου κατὰ τὸ λῆξαν σχολικὸν ἔτος. Κατὰ ταῦτα διπλωμάτων ἠξιώθησαν διὰ μὲν τὴν *Μονῳδίαν τοῦ ᾄσματος* 4 δεσποινίδες καὶ εἷς διὰ τὴν Ἐκκλ. μουσικήν, *διὰ τὸ κλειδοκύμβαλον* 6 δεσποινίδες, διὰ τὴν διδασκαλίαν *βιολίου* καὶ *ὀρχήστρας* 1, διὰ τὴν *ἐνοργάνωσιν καὶ διεύθυνσιν μπάντας* 1, διὰ τὴν *ἁρμονίαν* 14, ἐξ ὧν 4 ἄνδρες. Τιμητικῶν δὲ βραβείων ἔτυχον αἱ ἑξῆς· ἡ δ. Καλλιρρόη Κωνσταντινίδου (μονῳδία) τὸ χρυσοῦν μετάλλιον Ἀνδρέου καὶ Ἰφιγενείας Συγγροῦ, ἡ δ. Ἐρασμία Ἀναστασιάδου (μονῳδία) χαλκοῦν μετάλλιον, τὸ δὲ Οἰκονόμειον βραβεῖον τῆς ἐν Τεργέστῃ ἑλληνικῆς Κοινότητος ἐκ 500 δραχμ. ἀπενεμήθη ὡς ἑξῆς· Γ. Σκλάβος δρ. 250 διὰ τὴν ἐπίδοσιν εἰς τὴν μουσικήν, Ἀντιγόνη Κοψιδᾶ δρ. 100 διὰ τὸ βιολίον, Ἀναστ. Πρίφτης καὶ Χαρίκλεια Βλαστακάκη ἀνὰ 75 δρ. διὰ τὴν ἐπίδοσιν εἰς τὰ θεωρητικὰ μαθήματα. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρου καταλόγου τῶν τελειοφοιτησάντων πτυχιούχων διαπιστοῦται σπουδαία δυσαναλογία μεταξὺ τῶν δύο φύλων. Οἱ νέοι μας διατί νὰ εἶνε ἆρά γε ὀλιγαριθμώτεροι τῶν νεανίδων ἐν τῇ σπουδῇ τῆς μουσικῆς;

★ Ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ὠδείου ἐδόθη ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ συναυλία ἐκλεκτῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ δημοτικῶν ᾀσμάτων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Κ. Ψάχου.

Κατὰ τὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας ἡ ἐντύπωσις ὑπῆρξε λαμπρά.

★ *Ὁ «Προφήτης Ἠλίας» τοῦ Μένδελσων* εἶνε τὸ νέον �ρατόριον, τὸ ὁποῖον ἐξετέλεσε τὸ Ὠδεῖον Λόττνερ εἰς τὸν κῆπον τῶν ἐαρινῶν του συναυλιῶν. Ἡ ὑπόθεσίς του, δραματικωτάτη· ἀναφέρεται εἰς τὴν ζωὴν τοῦ μεγάλου τούτου προφήτου τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ὁ Ἠλίας, ἱκετευόμενος παρὰ πάντων, ἐπικαλεῖται τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ θεῖον πῦρ φλέγει τὸ θυσιαστήριον. Δεόμενος δὲ πρὸς τὸν ἀληθῆ Θεόν, φέρει βροχὴν καὶ ἡ χώρα σώζεται.

Τὸ ὁρατόριον αὐτὸ εἶνε ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ἔργα τοῦ Μένδελσων καὶ γενικῶς ἓν ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων τῆς μουσικῆς τέχνης, ἐκτελεσθὲν θαυμασίως ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ Ὠδείου Λόττνερ.

★ Ἡ ἀθηναϊκὴ συνάδελφος «Φόρμιγξ» ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτῆς φύλλῳ (Φεβρουαρίου, Μαρτίου) δικαίως κατεξανίσταται κατὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου «Τέχνης» κ. Καλογεροπούλου, εἰπόντος ἐν δημοσίᾳ διαλέξει ὅτι οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐπρονόησε διὰ τὴν περισυλλογὴν τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων. «Παρὰ τοῦ κ Καλογεροπούλου, προσθέτει ἡ συνάδελφος, ἀλλοίαν ἀνεμένομεν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων. Διότι, ἂν μὴ ἐκ προθέσεως, πάντως ὅμως ἐξ ἀγνοίας παρεσιώπησε τὰς μέχρι τοῦδε ὑπὸ πολλῶν καταβαλλομένας προσπαθείας, ἰδιαίτατα δὲ τὴν διὰ πραγμάτων σαφῶν καὶ ὡρισμένων μαρτυρουμένην σοβαρὰν ἐπὶ τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων ἐργασίαν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Μουσικὸς καὶ Δραματικὸς Σύλλογος θέλει δημοσιεύσει τὰ μέχρι τοῦδε περισυλλεγέντα ἑλληνικὰ δημοτικὰ ᾀσματα ὡς ᾄδονται κατὰ χώρας. Ἐκ τοῦ πρώτου τούτου δημοσιεύματος, ὑπὲρ οὗ εἰργάσθη μετ' ἀληθοῦς ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἰδιαιτέρας φιλοπονίας ὁ καθηγητὴς τοῦ Ὠδείου κ. Ψάχος, θέλετε κρίνει περὶ τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον πρὸ καιροῦ ἀνέλαβε τὸ Ὠδεῖον καὶ ὅπερ ἐξακολουθήσει ἔτι ἐπὶ μακρόν».

Ἀλλ' ἡ ἀγαπητὴ συνάδελφος τὰς λίαν ὀρθὰς καὶ λίαν δικαίας ταύτας παρατηρήσεις ἔπρεπε νὰ κάμῃ καὶ εἰς ἑαυτήν, διότι, διὰ τῶν γραφομένων της, ὡς καὶ διὰ τῆς ἐν τῷ φύλλῳ Σεπτεμβρίου (π. ἔ.) ἄνευ σχολίων δημοσιευθείσης «Μουσικῆς συνεντεύξεως» ὑπέπεσεν εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα, εἰς ὃ καὶ ὁ Σύλλογος «Τέχνη», παντελῶς δηλονότι σιωπήσασα ἄλλας πολὺ *προγενεστέρας τοῦ Ὠδείου ἐργασίας*, τυ-

χούσας ἤδη τῶν ἐπαίνων καὶ τῶν κορυφαίων τῆς συγχρόνου μουσικοφιλολογίας τῆς Δύσεως. Ἄλλως τε δὲ ἡ ἀπὸ τεταετίας μόλις ἀρξαμένη ἐργασία τοῦ Ὠδείου, *καθὸ μήπω δημοσιευθεῖσα*, ἀνήκει εἰς τὸ μέλλον. Ἐν ᾧ λοιπὸν μέτρῳ μετρῶμεν τῷ αὐτῷ μέτρῳ μετρηθησόμεθα.

Ἐν *Κύπρῳ*. — Ὁ «Παγκύπριος Διδασκαλικὸς Σύνδεσμος» εἰς τὰ πορίσματα τῆς συζητήσεως αὐτοῦ περὶ τῆς Δημοτικῆς Παιδείας κατατάσσει καὶ τὸ ἑπόμενον ἐδάφιον. «Ὡς πρὸς τὴν ἐθνικὴν κατήχησιν συστάσεις ἀπευθύνει ἡ ἐπιτροπεία εἰς πάντας τοὺς δημοδιδασκάλους, ὅπως, πλὴν τῶν ἐθνικῶν καὶ σχολικῶν ἑορτῶν, τῶν ἐθνικῶν μνημοσύνων, κάμνωσι κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς τακτικά, εἰ δυνατόν, λαϊκὰ μαθήματα μετ' *ᾀσμάτων ἐθνικῶν* καὶ *χορῶν* καὶ κηρύγματα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας πρὸς ἐπίρρωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ.»

★ Ἐν *Λεμεσῷ* διεξήχθησαν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς οἰκίας τοῦ νεαροῦ καθηγητοῦ τοῦ κλειδοκυμβάλου κ. Θεοδ. Ν. Ρωσσίδου, τροφίμου τοῦ Ὠδείου τῶν Βρυξελλῶν, αἱ ἐξετάσεις τῶν μαθητριῶν αὐτοῦ, ὑφ' ὧν μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβείας ἐξετελέσθησαν διάφορα ἐκλεκτὰ τεμάχια.

Πρὸς τὸν λαμπρὸν καθηγητὴν τοῦ κλειδοκυμβάλου ἀπονέμομεν θερμὰ συγχαρητήρια διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς καρποφόρου διδασκαλίας τῆς μουσικῆς προσπαθείας αὐτοῦ.

★ Ἐπίσης ἐν *Λεμεσῷ* ἐτελέσθησαν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Δημοτ. Σχολῆς αἱ ἐξετάσεις εἰς τὴν γυμναστικὴν τῶν μαθητριῶν τοῦ παρθεναγωγείου, καθ' ἃς αἱ μαθήτριαι ἔψαλλαν καὶ ἐχόρευσον καὶ ἐθνικοὺς χορούς. Τὸ αὐτὸ δ' ἔπραξαν καὶ οἱ μαθηταὶ χορεύσαντες ἐθνικοὺς χοροὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ εὐφήμως γνωστοῦ κ. Χρ. Ἀποστολίδου.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΝΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΟΙΚΟΥΣ ΛΑΟΥΣ

Προσκληθέντες παρέστημεν πρό τινων ἡμερῶν ἐν τῷ ἐν Γαλατᾷ ἀρμενικῷ ναῷ, ἐν ᾧ, λειτουργοῦντος τοῦ Πανιερ. Κομιδᾶ. ἐψάλησαν τὰ λειτουργικὰ ᾄσματα ἐν *ἁρμονικῇ πολυφωνίᾳ* ὑπὸ πολυμελοῦς χοροῦ φιλομούσων Ἀρμενίων. Ἠχαριστήθημεν τὰ μέγιστα ἐκ τῆς ἀκροάσεως ταύτης, διότι μετὰ χαρᾶς ἐπιστοποιήσαμεν, ὅτι ἡ ἀρμενικὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ εἶνε καθ' ὅλα σχεδὸν ὁμοία πρὸς τὰ ἡμέτερα ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα, τηρουμένων καὶ τῶν 8 Ἤχων τῆς ἡμετέρας μουσικῆς. Ἀπροκαλύπτως δὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι οἱ ἀδελφοὶ Ἀρμένιοι ἐν τῇ ἱερᾷ τοὐλάχιστον μουσικῇ αὐτῶν καθ' ὅλα μεθ' ἡμῶν *ὀρθοδοξοῦσιν*. Ἐν τῇ τετραφώνῳ δὲ ἐκτελέσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾀσμάτων μετ' ἐκπλήξεως παρετηρήσαμεν ὅτι οὐδεὶς γογγυσμὸς ἐκ μέρους τῶν ἐκκλησιαζομένων Ἀρμενίων παρετηρήθη, ἐν ᾧ παρ' ἡμῖν τοιοῦτόν τι διάβημα θὰ ἐπλήρου ἐκκωφωτικοῦ θορύβου τὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ κοινωνικὸν ἡμῶν ὁρίζοντα. Ἁρμονικὴ λοιπὸν πολυφωνία, καταλλήλως ἐφαρμοζομένη εἰς τὰ ἐθνικὰ ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα τῶν ἀνὰ τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολὴν χριστιανικῶν λαῶν, ἐκ τοῦ ἐγχειρήματος τοῦ ἐν Γαλατᾷ ἀρμενικοῦ ναοῦ ἀποδεικνύεται, ὅτι δὲν δύναται νὰ προσκρούσῃ εἰς τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν μουσικὸν συναίσθημα, ἀρκεῖ μόνον κατὰ τὴν ἐναρμόνισιν νὰ τηρῆται ἀναλλοίωτος ἡ ἀρχικὴ ἐκκλησιαστικὴ μελῳδία.

ΝΕΑΙ ΒΙΒΛΙΑ

Εἱρμολόγιον Καταβασιῶν. Ἐξεδόθη κατ' αὐτὰς τὸ **ἔκτον** ἤδη τὸ «Εἱρμολόγιον Καταβασιῶν» τοῦ ὅλου ἐγκυκλίου, ἀργόν τε καὶ σύντομον, τοῦ Ἰωάννου Πρωτοψάλτου τῆς Μεγ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἡ ἔκδοσις αὕτη, γενομένη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Δ. Ἰωάννου Πρωτοψάλτου, ἔχει καὶ σημαντικὰς προσθήκας Εἱρμῶν ἀνεκδότων ἐκ τῶν διασωθέντων χειρογράφων τοῦ ἀειμνήστου Μουσικοδιδασκάλου. Ἡ ἔκδοσις, ἐγκεκριμένη οὖσα ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, εἶνε ἐκτετυπωμένη λίαν καλλιτεχνικῶς καὶ μὲ στοιχεῖα ὅλως καινουργῆ. Εἰς τὰς 512 σελίδας αὐτῆς ἐγκατοπτρίζεται ὅλος ὁ κόσμος τῶν εἱρμῶν τῶν καταβασιῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσι τὰ ἀρχαιοπρεπέστατα τῆς προγονικῆς ἡμῶν μουσικῆς λείψανα. Οἱ γνῶσται τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρασημαντικῆς, καὶ μάλιστα οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἱεροψάλται, πρέπει ἐκ τῶν πρώτων νὰ ἐφοδιασθῶσι τὴν νεωτάτην ταύτην ἔκδοσιν, ἣν διακρίνει καὶ ἀγαστὴ τυπογραφικὴ φιλοκαλία. Τὴν ἀποκλειστικὴν πώλησιν τοῦ ἔργου, ἔχουσι τὰ ἐν Γαλατᾷ πασίγνωστα βιβλιοπωλεῖα Δεπάστα, Σφῦρα καὶ Γεράρδου. Καὶ τὰ Γραφεῖα τῆς «Μουσικῆς» δύνανται νὰ διευκολύνωσι τοὺς συνδρομητάς αὐτῆς εἰς τὴν προμήθειαν τοῦ ἔργου, οὗ ἡ τιμὴ 35 γρόσια.

★ Ὑπὸ τοῦ φερεπόνου καὶ μελετηροῦ ἀρχιμανδρίτου κ. *Ἰεζεκιὴλ Βελανιδιώτου*, προϊσταμένου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Τεργέστης ἐξεδόθησαν **«Ἀναγκαῖαι μεταρρυθμίσεις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος»**. Ἐν Ἱεροσολύμοις 1911.

★ **Arthur Maquaire,** tenor solo des Concerts Colonne «**L'Enarmonisme**», ἤτοι δοκίμιον ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν νεωτέρων δυτικῶν τρόπων (Essai sur l'évolution des modes occidenteaux modernes), Bruxelles 1910. Τιμᾶται 0,50 φρ. Περὶ τοῦ πρωτοτύπου τούτου πονηματίου θὰ ἐπανέλθωμεν.

★ **Le Salpêtre et les chutes d'eaux en Norvège** par L. De la Vallée Poussin, consul honoraire, membre Cdt de l'Académie de Rouen 1912.

★ **«Ἀπ' ὅλα».** Ὀφείλομεν εἰλικρινῶς νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ ἑβδομαδιαία αὕτη εἰκονογραφημένη ἐπιθεώρησις τῆς Πόλεώς μας, ἣν τόσον σθεναρῶς διευθύνει ὁ ῥέκτης καὶ φιλοπρόοδος κ. Θ. Καβαλλιέρος Μαρκουΐζος, κατέστη μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του. Εἶνε καὶ ἐφημερίς, ἡ ὁποία ἐκλεκτικῶς παρακολουθεῖ πᾶσαν ἀξίαν λόγου κοινωνικὴν κίνησιν, εἶνε δὲ σύναμα καὶ περισπούδαστον Περιοδικόν, τὸ ὁποῖον, διὰ σοβαρῶν καὶ σκοπίμων ἄρθρων ἀπὸ ὅλους τοὺς κλάδους τῆς φιλολογίας, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων ἐν γένει, ὥσπερ φίλεργος μέλισσα, ἀρυόμενον, τροφοδοτεῖ οὕτω τὸν λαόν μας λίαν πλουσιοπαρόχως καὶ σκοπιμώτατα. Συνιστῶμεν τὴν ἀπόκτησιν αὐτοῦ εἰς ὅλους τοὺς συνδρομητὰς ἡμῶν. Ἡ συνδρομὴ αὐτοῦ εἶνε ἄλλως τε τόσον μικρὰ — 25 γρόσια διὰ τὴν Τουρκίαν καὶ 8 φράγκα διὰ τὸ ἐξωτερικόν—ὥστε ἡ ἀπόκτησις αὐτοῦ νὰ εἶνε εὐχερεστάτη καὶ διὰ πάντα τὰ βαλάντια. Γραφεῖα τοῦ «*Ἀπ' ὅλα*» ἐν Γαλατᾷ, Πεμπτοπάζαρον, Σαατσῆ Χάν, ἀριθμὸς 16.

Ζητεῖται δι' ἐπαρχιακὴν πόλιν μουσικὸς δυνάμενος νὰ διδάξῃ καὶ νὰ καταρτήσῃ ὀρχήστραν πνευστῶν καὶ ἐγχόρδων ὀργάνων. Πληροφορίαι εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Μουσικῆς».

ΔΗΛΩΣΙΣ

Πᾶσα περὶ τῆς διεκπεραιώσεως τοῦ Περιοδικοῦ παρατήρησις δέον νὰ γίνηται ἐντὸς δύο τὸ πολὺ μηνῶν.

Οὐδεμία αἴτησις πρὸς ἐγγραφὴν συνδρομητῶν λαμβάνεται ὑπ' ὄψει, ἂν μὴ προκαταβληθῇ ἡ συνδρομή.

Ὑπεύθυνος Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ — Τύποις ΑΔΕΛΦΩΝ ΓΕΡΑΡΔΩΝ

SOMMAIRE (N° 7. Juillet):

I TRAVAUX SUR LA MUSIQUE. — De la Réforme de la musique en Orient.— Les anciennes tragédies grecques et la musique des chœurs — La fête des flûtes en Bithynie d'Asie Mineure (avec deux images).—L'Ecole musicale ecclésiastique du Phanar. —Le bon chantre d' après les Byzantins (d'après un manuscrit du XVe siècle.—La musique grecque chez les Indiens. — «Asmatologie» (avec portrait).—La Musique scolaire. — Au sommet de la colline. — La Musique Byzantine et l'harmonie. — Revue musicale internationale.— Revue de la musique des Grecs et des peuples d'Orient. — L'orchestre de Rodosto (avec image). — Bibliographie.

II MORCEAUX DE MUSIQUE. — «Οὐκ ἐλάτρευσαν» (Largo. Chant ecclés. grec). — La fleuriste aveugle (solo).— Chant lugubre du Sultan Selim III (1789–1808).—Yéro-Dimo (Chant populaire grec). —Chant des présages (mélodie populaire grecque) – «Plus près de Toi, Seigneur» (Chant).—«Οὐκ ἐλάτρευσαν» (Chant eccl. grec, harmonisé par L. Bourgault-Ducoudray).—L'amour et l'écho (Chant et Piano). — Hymne au travail (Chant à 3 voix). — Yéro-Dimo (Chant et Piano).– «Vous ne priez-pas», Musique de G. Bizet (Chant et Piano).— L'expatrié (Chant à 3 voix).

Διαφημίσεις ἁπλαῖ καὶ μουσικαὶ ἐπὶ ἰδιαιτέρᾳ συμφωνίᾳ.

ΑΛ. ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ

ΙΑΤΡΟΣ ΤΩΝ ΩΤΩΝ, ΛΑΡΥΓΓΟΣ, ΣΤΟΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΡΙΝΟΣ

Πέραν, Ἀνατὸλ Χάν, 13.

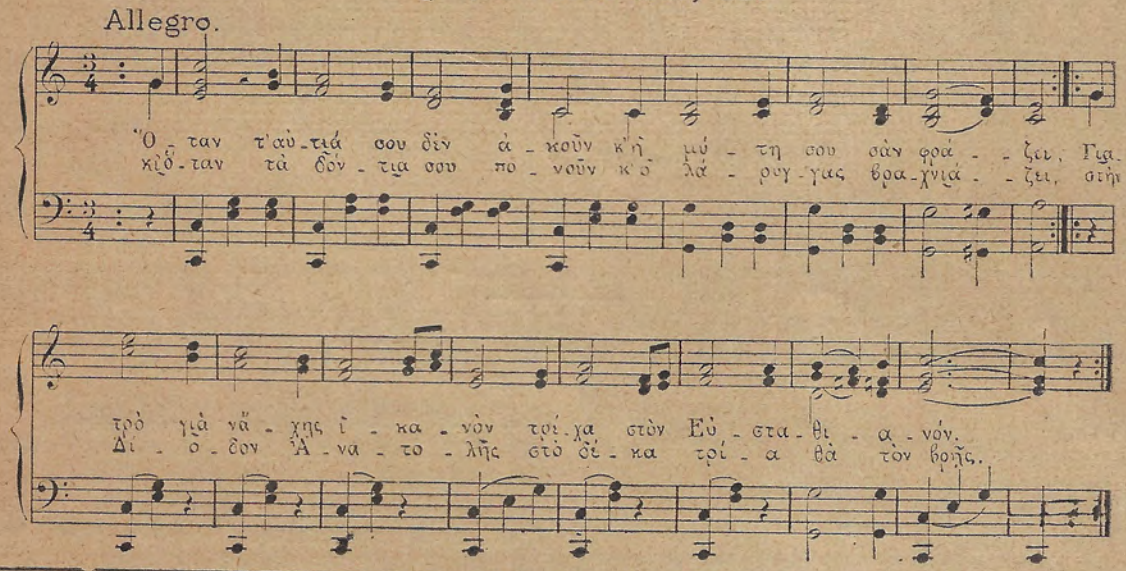

Π. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΟΣ

Δέχεται καθ' ἑκάστην ἀπὸ τὴν 1-4 μ. μ. Μεγάλη ὁδὸς Πέραν, Ἀπαρτεμὰν Ὀλίβου, ἀρ. 1.

ΕΜΠΡΟΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΑΤΥΡΑΣ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΥΠΟ

Κ. Γ. ΜΑΚΡΙΔΟΥ (ΜΕΦΙΣΤΟΦΕΛΟΥΣ)

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ἐν Γαλατᾷ, Ἰσμυρλόγλου Χάν, Ἀριθ. 12—13.

ΤΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΤΕΡΟΝ ΦΩΤΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

εἶνε τὸ ἐν τῇ Μεγάλῃ ὁδῷ τοῦ Πέραν, ἀριθ. 162, παραπλεύρως τοῦ θεάτρου «Βαριετέ»

ΑΡΧΑΙΟΝ ΦΩΤΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Ν. ΑΝΔΡΕΙΩΜΕΝΟΥ

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΟΜΟΓΕΝΕΣ ΕΝ ΠΕΡΑΝ

Ὑποκατάστημα Πόλεως ἐν Σουλτὰν Βαγιαζίτ, ἀριθ. 99 (ἄνωθεν τοῦ φούρνου).

ΚΟΝΙΑΚ ΜΕΤΑΞΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΔΙ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑΝ

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ἐν Γαλατᾷ, ὁδὸς Μουμχανέ, Γαλατᾶ χάν, ἀρ. 9.

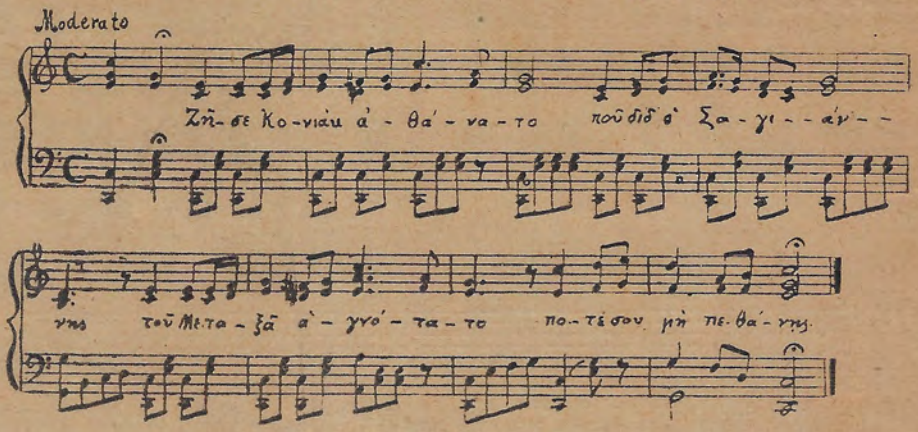

ΜΕΓΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ "ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ,,

ἐν Κωνσταντινουπόλει, Μεγάλη ὁδὸς τοῦ Πέραν, 258

Νεόδμητον καὶ κεντρικώτατον κατάστημα ἀπέναντι τοῦ Γαλατᾶ-Σεραΐου.—Εὐρύχωρα καὶ εὐάερα δωμάτια. Ἔπιπλα καινουργῆ.—Θέα θελκτικωτάτη ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ τῶν Πριγκηποννήσων.—Ἀναγνωστήριον.

Συνιστᾶται ἰδιαιτέρως διὰ τὰς οἰκογενείας.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΑΘ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΠΕΡΙΦΗΜΑ ΚΛΕΙΔΟΚΥΜΒΑΛΑ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

HOFFMANN PIANOS

Ἡ «Μουσικὴ» ἰδιαιτέρως συνιστᾷ εἰς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς ὡς καὶ εἰς τὰς ὁμογενεῖς οἰκογενείας τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν ἐπαρχιῶν τὰ περίφημα κλειδοκύμβαλα **Hoffmann** *τοῦ Βερολίνου, τὰ διακρινόμενα διὰ τὴν στερεότητα, τὸ ἠδύφωνον καὶ τὴν εὐθηνίαν αὐτῶν. Ἡ κατασκευὴ αὐτῶν γίνεται μὲ τὰς νεωτάτας τελειοποιήσεις τῆς πολυχόρδου ὀργανοποιΐας, διὰ τὸν τρόπον δὲ τῆς ἀγορᾶς αὐτῶν γίνονται πολλαὶ καὶ ἐξαιρετικαὶ εὐκολίαι, ἱκανοποιοῦσαι πάντων τὰς ἀπαιτήσεις.*

Ἡ τιμὴ αὐτῶν 750 φράγκα καὶ ἄνω. Τὰ κλειδοκύμβαλα Ὄφφμαν παρέχονται ὅλως διόλου καινουργῆ

Πλείονες πληροφορίαι εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Διευθύνσεως τῆς «Μουσικῆς» (Πέραν, ὁδὸς Ἀχὴρ ἀρ. 41).

ΜΕΛΙΣΣΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΙΑ ΠΑΙΔΑΣ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΜΑΖΟΥ Α. ΔΕΠΑΣΤΑ

Μεγάλη ὁδὸς τοῦ Πέραν, ἀριθ. 402. *Γαλατᾶ, Μέγα Ἐθνικὸν Χάνιον, ἀριθ. 46.*

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ

ΕΡΓΑ ΜΟΥΣΙΚΑ

«Ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ μελῳδίαι» εἰς τὴν γραμμικὴν παρασημαντικὴν μετὰ φιλολογικοῦ παραρτήματος Κωνσταντινούπολις 1894 ..... ***Φράγκα 4.***

Εὐριπίδου «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις» (μετὰ φιλολογικοῦ παραρτήματος), μελοποιία βραβευθεῖσα κατὰ τὸν διεθνῆ μουσικὸν ἀγῶνα τῆς ἐν Ἀθήναις «Πρὸς διάδοσιν τῶν ἀρχαίων δραμάτων Ἑταιρείας». Ἀθῆναι 1901 ..... ***Φράγκα 5.***

«260 δημώδη ἑλληνικὰ ἄσματα» Μ. Ἀσίας, Νήσων τοῦ Αἰγαίου, Θρᾴκης, Μακεδονίας, Ἠπείρου, Ἑλλάδος, Κρήτης καὶ Κύπρου, ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ συλλεγέντα καὶ παρασημανθέντα. Τόμος Α', σελίδες 490 (Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ). Ἀθῆναι 1905..... ***Φράγκα 15.***

(ΟΛΙΓΑ ΑΝΤΙΤΥΠΙΑ ΥΠΟΛΕΙΠΟΝΤΑΙ)

«Ἀπόλλων ὁ Μουσηγέτης», περιέχων στοιχειώδεις ᾠδικὰς γνώσεις μετὰ 82 μονοφώνων, διφώνων, τριφώνων καὶ τετραφώνων χορικῶν ᾀσμάτων πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλλην. ἐκπαιδευτηρίων ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Τεῦχος Β', Κων/πολις 1910. Διὰ τὴν Τουρκίαν ***γρ. 10.*** Ἐν τῷ ἐξωτερ. ***φρ. 3.***